

กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

GRAPHIC MEDIA MANAGEMENT PROCEDURES

AT CULTURAL ATTRACTIONS: RESEARCH ON A CULTURAL WORLD HERITAGE SITE

PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA HISTORICAL PARK

ณัฐวดี ศรีคชา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

ปฏิญานិพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

GRAPHIC MEDIA MANAGEMENT PROCEDURES
AT CULTURAL ATTRACTIONS: RESEARCH ON A CULTURAL WORLD HERITAGE SITE
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA HISTORICAL PARK

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF ARTS
(D.A. (Arts and Culture Research))
Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University
2023
Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

ของ

ณัฐวดี ศรีคชา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า) (ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.พิสิฐ เจริญวงศ์)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์) (รองศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิธรรม โรหิตะสุข)

ชื่อเรื่อง	กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก
ผู้วิจัย	ณัฐวดี ศรีคชา
ปริญญา	ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติภรณ์ นพอุดมพันธุ์

การวิจัยเรื่องการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก เป็นการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมี 2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก 2) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาสื่อกราฟิก และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก กลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ที่ 1 คือ ผู้บริหารหรือตัวแทนผู้รับผิดชอบในการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่และมีอำนาจสูงสุดต่อการวางแผนแม่บทหรือเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการสื่อกราฟิกป้ายอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ที่ 2 คือ นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกที่มีความรู้และประสบการณ์ทางการออกแบบกราฟิกไม่น้อยกว่า 15 ปี โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า กระบวนการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิกป้ายในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบประเด็นปัญหาในการสื่อสาร ความเข้าใจภาพสัญลักษณ์ และเนื้อหาข้อมูลป้าย มีการจัดการสื่อในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกระทันหัน ส่งผลต่อการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายที่จำเป็นต้องดำเนินการออกแบบสื่อกราฟิก ตามสถานการณ์โดยมิได้วางแผนล่วงหน้า เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สื่อกราฟิกป้ายมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูล หรือคลาดเคลื่อน จากการค้นพบใหม่ และการเลือกใช้คำศัพท์ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในป้าย ทำให้การรับรู้ของนักท่องเที่ยวเกิดความคลาดเคลื่อน ส่งผลให้พฤติกรรมการแสดงออกไม่เหมาะสม หรือฝ่าฝืนป้ายข้อปฏิบัติ ข้อห้าม และป้ายเตือนในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ พื้นฐานประสบการณ์และวัฒนธรรมเดิมที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวทำให้การรับรู้คลาดเคลื่อนและไม่ปฏิบัติตามป้ายต่าง ๆ การไม่ได้ดำเนินการประเมินผล และสะท้อนผลสื่อกราฟิกป้ายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจน อาจส่งผลให้เกิดปัญหา เพื่อการแก้ไขปัญหาและพบแนวทางในการดำเนินการแก้ไข ควรดำเนินการให้ครบวงจร ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 จากป้ายข้อควรปฏิบัติ ข้อห้าม ของอุทยาน พบว่าสื่อกราฟิกป้าย ไม่สื่อสาร หรือสื่อสารยาก สัญลักษณ์ห้ามบางส่วนไม่เป็นสากล และมีขนาดเล็ก ไม่เลือกทิศทางของภาพ ตัวอักษรที่เลือกใช้ไม่ให้ความรู้สึกห้าม ช่องว่างระหว่างตัวอักษรค่อนข้างเบียด อ่านยาก ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ในภาษาอังกฤษ เนื้อหาเป็นประโยคยาว ส่งผลให้ใช้เวลาในการอ่าน จากการวิเคราะห์ผลผู้วิจัยเสนอแนวทางในการพัฒนาสื่อ คือ สัญลักษณ์ห้ามสากล เลือกทิศทางภาพให้เป็นสากลชัดเจน ตัวอักษรที่แข็งแกร่งสื่อสาร "ห้าม" ตัวอักษรภาษาอังกฤษผสมตัวใหญ่เล็กและเนื้อหาใช้เป็น 2-3 บรรทัด เพื่อการอ่านและสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน ไม่คลาดเคลื่อน การดำเนินการจัดการสื่อกราฟิกป้าย เป็นการแก้ปัญหา การสื่อสารข้อมูลที่สำคัญให้แก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อกราฟิก ป้าย เพื่อประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมในการเข้าชมโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก สื่อกราฟิกป้ายช่วยอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยในการเยี่ยมชม และเป็นการร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถาน คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ : การจัดการ, สื่อกราฟิกป้าย, อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา, มรดกโลก, การออกแบบป้ายสัญลักษณ์, การจัดการพื้นที่มรดกโลก

Title	GRAPHIC MEDIA MANAGEMENT PROCEDURES AT CULTURAL ATTRACTIONS: RESEARCH ON A CULTURAL WORLD HERITAGE SITE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA HISTORICAL PARK
Author	NATTAWADEE SRIKACHA
Degree	DOCTOR OF ARTS
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Chakapong Phatlakfa
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Kittikorn Nopudomphan

This study was conducted using qualitative research methods and had two main objectives: (1) to examine graphic media management procedures at the cultural attractions in Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park; and (2) to propose guidelines for improving graphic media at this World Heritage Site. This study specifically targets the authorities of Ayutthaya Historical Park, who are responsible for graphic media management in terms of strategic planning or policy-related matters concerning the graphic media management. This study involves academic and professional graphic designers with at least 15 years of experience in the field. The research employs a purposive sampling method and data collection. The data was gathered through interviews with participants. The data collection tool used a semi-structured questionnaire. The research found the process of managing graphic media and signage in Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park showed misinterpretations of signage symbols and contents. Media management was in unexpected situations, affecting the graphic media design process to address immediate issues. Information signage changes became inaccurate due to new discoveries, and inconsistent vocabulary usage across signage. This resulted in inappropriate behavior or violations of rules, prohibitions, and warning signs. Another factor was the diverse cultural backgrounds of tourists, leading to misinterpretation and non-compliance. The lack of systematic evaluation and feedback on graphic media signage caused ongoing issues. To address these problems, a complete implementation cycle should be carried out. The research findings showed that some graphic signage failed to communicate and some prohibition symbols were not recognized. Image orientations were not carefully chosen, as the fonts did not effectively convey prohibitions. Letter spacing was often condensed, making text difficult to read. English texts in all capital letters and long sentences increased reading time. The following improvements were use of universal prohibition symbols, selection of clear image orientations, and strong typefaces that communicate 'prohibited', mixed case, and content limited to 2-3 lines for clear, accurate communication. The management of graphic signage aims to address these issues through graphic media, ensuring appropriate conduct during visits to Ayutthaya Historical Park. This effort improves visitor convenience, safety, and the conservation of historical park sites.

Keyword : Management, Graphic Media Signage, Phra Nakhon, Si Ayutthaya Historical Park, World Heritage Site, Signage Design

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์ จากผู้มีคุณูปการหลายท่าน ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ รวมทั้งให้กำลังใจ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติภรณ์ นพอุดมพันธ์ ที่ปรึกษาร่วม ที่สละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ พิสิฐ เจริญวงศ์ ที่ให้ความกรุณาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และคณะกรรมการทุกท่าน ในคำแนะนำการเขียน จัดทำข้อมูลที่ช่วยให้วิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ สำนักศิลปากรที่ 3, อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา, ท้องเที่ยว และกีฬาจังหวัดพระนครคีรีอยุธยา ทุกท่านที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์สำหรับวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก นักวิชาซีพทางการออกแบบกราฟิก ทั้ง 5 ท่าน ที่สละเวลาให้สัมภาษณ์ รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในวิจัยเล่มนี้

ขอขอบพระคุณ คุณศิริรัตน์ พรหมนาง ผู้ดูแล ดำเนินการและอำนวยความสะดวกในทุกเรื่อง ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. รวี เรืองศรี และ อาจารย์ ดร. ชูเกียรติ อ่อนชื่น ในทุกๆ คำแนะนำและการสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง

ขอขอบพระคุณ เพื่อนๆทุกคน ที่เป็นแรงใจในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้และ

สุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณ บิดาและมารดา ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ณัฐวดี ศรีคชา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ภูมิหลัง	1
2. ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
3. ความสำคัญของการวิจัย / ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
4. ขอบเขตของการวิจัย	5
5. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก	9
2. แผนการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	12
3. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.....	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	77
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	78
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	78
วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ	79
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	80

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์	82
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดเชิงทฤษฎี การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิง ปฏิบัติการ ในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาแหล่งมรดกโลก ตามรายละเอียดดังนี้	83
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดทฤษฎี การจำแนกประเภทของป้ายสัญลักษณ์	90
ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์	94
บทที่ 5 การอภิปรายผล	113
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	126
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	127
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก.....	131
ประวัติผู้เขียน.....	150

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตารางสังเคราะห์ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ของ ธนิก เลิศชาญฤทธ์ และ ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research PAOR) Kemmis, Mc Taggart, & Nixon	49
--	----

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 ภาพแผนผังแสดงภาพการแบ่งพื้นที่บริหารจัดการตามแผนแม่บท พ.ศ. 2536 – 2544 (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)	16
ภาพประกอบ 2 ภาพวัดมหาธาตุ บริเวณ เศียรพระพุทธรูปหินทราย วางอยู่ในรากโพธิ์.....	20
ภาพประกอบ 3 ภาพวัดมหาธาตุ ป้ายบริเวณเศียรพระพุทธรูปหินทราย	20
ภาพประกอบ 4 ภาพป้ายบริเวณทางเข้า วัดมหาธาตุ	21
ภาพประกอบ 5 ภาพป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน ภายในวัดมหาธาตุ	22
ภาพประกอบ 6 ภาพป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน ภายในวัดมหาธาตุ.....	23
ภาพประกอบ 7 ภาพป้ายข้อความปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ภายในวัดมหาธาตุ	23
ภาพประกอบ 8 ภาพป้ายข้อมูล ภายในวัดมหาธาตุ (2563)	24
ภาพประกอบ 9 ภาพวัดพระศรีสรรเพชญ์ (2567)	25
ภาพประกอบ 10 ภาพวัดพระศรีสรรเพชญ์ (2565)	26
ภาพประกอบ 11 ภาพรวมป้ายต่าง ๆ หน้าทางเข้าวัดพระศรีสรรเพชญ์	26
ภาพประกอบ 12 ภาพป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์.....	27
ภาพประกอบ 13 ภาพข้อความปฏิบัติในการชมโบราณสถาน บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์	27
ภาพประกอบ 14 ภาพป้ายการรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อ มี ความผิดทางกฎหมายรูป บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์	28
ภาพประกอบ 15 ภาพวัดราชบูรณะ.....	29
ภาพประกอบ 16 ภาพวัดราชบูรณะ.....	30
ภาพประกอบ 17 ภาพรวมป้ายด้านหน้าวัดราชบูรณะ.....	31
ภาพประกอบ 18 ภาพป้ายข้อมูล บริเวณด้านหน้าวัดราชบูรณะ	31
ภาพประกอบ 19 ภาพป้ายข้อมูล ภายในวัดราชบูรณะ	32

ภาพประกอบ 20 ภาพป้ายห้ามนั่งและป็นป้ายโบราณสถาน วัดราชบูรณะ.....	32
ภาพประกอบ 21 ภาพป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ด้านในวัดราชบูรณะ.....	33
ภาพประกอบ 22 ภาพด้านนอก วัดพระราม	34
ภาพประกอบ 23 ภาพบริเวณด้านหน้าวัดพระราม ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพและ ป้ายข้อควรปฏิบัติในการเข้าชมโบราณสถาน	34
ภาพประกอบ 24 ภาพป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน บริเวณด้านหน้าวัดพระราม	35
ภาพประกอบ 25 ภาพภายในวัดพระราม	35
ภาพประกอบ 26 ภาพป้ายข้อมูล และป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถานภายในวัดพระราม	36
ภาพประกอบ 27 ภาพป้ายข้อมูล และป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน บริเวณภายในวัดพระราม	36
ภาพประกอบ 28 ภาพป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ในบริเวณวัดพระราม.....	37
ภาพประกอบ 29 ภาพป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ภายในวัดพระราม.....	37
ภาพประกอบ 30 ภาพบริเวณด้านหน้าวิหารพระมงคลบพิตร	38
ภาพประกอบ 31 ภาพบริเวณด้านหน้าวิหารพระมงคลบพิตร	39
ภาพประกอบ 32 ภาพ ป้ายข้อมูลในอดีตถึงปัจจุบัน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ...	85
ภาพประกอบ 33 ภาพป้ายข้อมูลการปฏิบัติตนในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สถานการณ์โรคระบาดโควิด - 19	87
ภาพประกอบ 34 ตัวอย่างภาพป้ายข้อมูล ลิซ่า แบล็ค핑크 ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	88
ภาพประกอบ 35 ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ และเสื้อสายเดี่ยวและกางเกงขาสั้นเวยต่ำ รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	91
ภาพประกอบ 36 ป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.....	92

ภาพประกอบ 37 ป้ายห้ามป็นป้ายพระพุทธรูป ปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา.....	93
ภาพประกอบ 38 ป้ายการรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	93
ภาพประกอบ 39 ภาพตัวอย่างตารางกริดที่ใช้ในการออกแบบองค์ประกอบกราฟิกภาพสัญลักษณ์	94
ภาพประกอบ 40 รูปแบบ ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ พัฒนาโดยผู้วิจัย	97
ภาพประกอบ 41 ป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	100
ภาพประกอบ 42 รูปแบบป้าย ข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน พัฒนาโดยผู้วิจัย.....	102
ภาพประกอบ 43 ป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา.....	104
ภาพประกอบ 44 ป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน พัฒนาโดยผู้วิจัย	107
ภาพประกอบ 45 ป้ายการรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดทาง กฎหมายรูปแบบปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	109
ภาพประกอบ 46 ป้ายห้ามรื้ออิฐ ออกแบบโดยผู้วิจัย	111
ภาพประกอบ 47 รูปแบบโมเดลโครงสร้างกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย ในพื้นที่อุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	115

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางวัฒนธรรมของไทย สมบัติล้ำค่าทางวัฒนธรรม พื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ชาติ ที่ต้องร่วมกันอนุรักษ์ อดีตกรุงเก่า ราชธานีที่ยาวนานที่สุดนานถึง 417 ปี ของไทย ได้รับการยอมรับจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO) ให้ขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรม ประกาศเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 โดยได้รับในประเด็นว่า “เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของ วัฒนธรรมหรือ อารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว” (ศูนย์ข้อมูล มรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม) “คุณค่าโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value)” บูรณภาพ (Integrity) ครอบคลุมแห่งองค์ประกอบของมรดกวัฒนธรรม และความเป็นดั้งเดิม (Authenticity) (Operational Guideline for Implementation of World Heritage Convention, 2019) และเป็นสิ่งต้องดูแล คุ้มครอง ป้องกันและอนุรักษ์ ปฏิบัติตามกฎหมาย สร้างภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อการคงอยู่อย่างมีคุณค่าและความสมบูรณ์ ของแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมของ ไทย นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โบราณสถาน และพื้นที่สาธารณะสมัยโบราณ ซึ่งล้วน เป็นหลักฐานสำคัญทางอารยธรรม สะท้อนความเจริญรุ่งเรืองและอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษ ที่ส่ง ต่อ ภายใต้อนุสัญญาการขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางวัฒนธรรมขององค์การยูเนสโก กำหนดให้ ประเทศภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐบาล ทั้งหน่วยงานระดับชาติและหน่วยงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่ รับผิดชอบดูแล กำหนดนโยบายคุ้มครอง วางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และการจัดการบริหาร แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยปรับระเบียบปฏิบัติให้เข้ากับกฎระเบียบของประเทศ การออก กฎหมาย พรบ. เพื่ออนุรักษ์ คุณค่า ความสมบูรณ์ของแหล่งมรดกโลก รวมถึงการประพฤติปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง มรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ พ.ศ. 2559 รวมถึงแผนการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อ รักษาและอนุรักษ์พื้นที่อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทางองค์การยูเนสโกมั่นใจว่า ประเทศสามารถจัดการ การป้องกันและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (องค์การยูเนสโก Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage 1972:3)

การวางแผนแม่บทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ อนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ แผนปี 2536 เป็นต้นมา ปัจจุบันคือแผนปี 2561 – 2565 และ ฉบับล่าสุด ปี 2565 – 2574 มีแผนในการอนุรักษ์และพัฒนา 8 แผน แยกออกเป็น 1. แผนการศึกษา ค้นคว้าวิจัยทางโบราณคดี 2. แผนงานอนุรักษ์โบราณสถาน 3. แผนปรับปรุงถนน คูคลองโบราณ 4. แผนการควบคุมการใช้ที่ดินและปรับปรุงชุมชน 5. แผนปรับปรุงภูมิทัศน์ 6. แผนงานงาน ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว 7. แผนการส่งเสริมรายได้ชุมชน และ 8. แผนงาน มาตรการลดผลกระทบจากภัยพิบัติ ซึ่งถูกให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นทางวิชาการที่น่าสนใจ (แผนการอนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ฉบับที่ พ.ศ. 2565 – 2574, 2564)

จากงานวิจัยหลายฉบับเรื่องการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดก โลก ทางวัฒนธรรม ยังคงมีข้อสังเกตหลายประเด็น ที่น่าสนใจ เช่น งานวิจัยของ นิรันดร ทอง อรุณ “การจัดการสื่อและองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีศึกษา การท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา” และ งานวิจัยของ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ระบุประเด็นในการ จัดการสื่อการฝึกของพื้นที่วัฒนธรรม พระนครศรีอยุธยา โดยนิรันดร ให้ข้อเสนอแนะเรื่องของการ จัดการข้อมูล การบูรณาการข้อมูล ความเท่าทันต่อเหตุการณ์ และสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เว็บไซต์ มัลติมีเดีย การเผยแพร่แหล่งข้อมูล สนับสนุนการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือคนในท้องถิ่น เพื่อการดูแลรักษาและประสานงาน (นิรันดร ทองอรุณ, 2553) ธนรัตน์ สรุปผลการวิจัย ให้รวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนา พิพิธภัณฑ์เดิมโดยใช้เทคโนโลยีทันสมัย พัฒนาระบบฐานข้อมูลสู่การสร้างแอปพลิเคชัน สำหรับ นักท่องเที่ยว ระบบ GPS ระบุตำแหน่ง เพื่อฟังข้อมูลทางประวัติศาสตร์รวมถึงรับชมภาพผ่าน อุปกรณ์สื่อสาร และป้ายข้อมูลในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย ป้ายภาษาอังกฤษมีปริมาณน้อย และ ภาษา ถือเป็นข้อจำกัดในการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพัฒนาป้ายเป็นรูปภาพ และเป็นแผนผังสื่อ ความหมายทางการท่องเที่ยว (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, 2559)

นอกเหนือประเด็นในการจัดการ การจัดการสื่อ ยังมีประเด็นเรื่องของข้อมูลในสื่อ จาก งานของ ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และ สาทิยา มิ่งวงศ์ วิจัย “เรื่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาโบราณสถาน ในอุทยาน

ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ข้อมูลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เรื่องการแต่งกาย การสัมผัสพระพุทธรูป การยื่นค้ำพระพุทธรูป การป็นป้ายพุทธรูป สักการะในบริเวณเขตห้าม การนำอาหารเข้าไปรับประทาน และการขีดเขียนข้อความ ลงบนผนัง โบราณสถานและไม่ปฏิบัติตามข้อห้ามต่างๆ ผลวิจัยพบว่า ความเข้าใจเนื้อหาของป้ายประกาศห้าม ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจภาพประกอบ รูปภาพไม่ชัดเจน และองค์ประกอบอื่นๆ ของภาพภายในป้ายประกาศห้าม ไม่สื่อสารแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งป้ายมีจำนวนไม่เพียงพอ จุดติดตั้งเห็นยาก ขาดความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยเสนอแนะ แนวทางป้องกัน พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไว้หลายประเด็น การถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ของแหล่งโบราณสถาน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลง จัดจุดประชาสัมพันธ์ เพื่อแนะนำการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว ก่อนเข้าชม แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน มีผู้ถ่ายทอดเนื้อหา ขณะเที่ยวชมอุทยานฯ ประกอบการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการแผ่นพับ เป็นต้น (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาติยา มิ่งวงศ์, 2555)

นอกจากนี้พบงานวิจัยในต่างประเทศ ของ Abdelkader Ababneh เรื่อง “Heritage Interpretation: Analysis Study of the Signage System Used at the Archaeological Site of Umm Qais in Northern Jordan”(2017) ได้กล่าวอ้างถึงงานสื่อป้ายสัญลักษณ์ ของ Saipradist (Saipradist, 2008 อ้างถึงใน Abdelkader Ababneh, 2017) ที่ศึกษา เรื่องการตีความเนื้อหาในป้ายสัญลักษณ์ของอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และอ้างถึงการตีความของภาษาในป้ายวัดของพระนครศรีอยุธยา ว่ามีปัญหาหลากหลายที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในป้ายแก่ผู้ใช้ภาษาอังกฤษ (Abdelkader Ababneh, 2017)

ปัจจุบันสื่อกราฟิกเป็นเครื่องมือสื่อสารข้อมูลแก่ผู้รับสาร เพื่ออำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชม ท่องเที่ยว และสื่อสารข้อมูลสำคัญต่างๆ ในแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะพื้นที่ทางวัฒนธรรมมรดกโลก ยังคงพบปัญหาเรื่อยมา ที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาและสถานการณ์หน่วยงานที่รับผิดชอบและวางดำเนินการจัดการและพัฒนาสื่อกราฟิกซึ่งระบุในแผนแม่บทในการจัดการ พื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ประเด็นวิจัยที่ถูกให้ความสนใจอย่างสม่ำเสมอคือ ปัญหาการจัดการพื้นที่ แต่ในการจัดการสื่อปัญหารูปแบบสื่อ ข้อมูล ข้อความ ภาพประกอบ การสื่อสาร และรวมถึงรูปแบบทางเทคโนโลยีของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แต่ยังคงพบปัญหา ซึ่งกล่าวไว้ในงานวิจัยหลายชิ้น ระบุถึงประเด็นปัญหาและการแก้ไขปัญหา ประเด็นกระบวนการ

จัดการสื่อกราฟิกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ถือเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยและอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยว มรดกโลกให้มีความยั่งยืน และยังเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาต่อไปเพื่อให้มีความทันสมัยและทันต่อ สถานการณ์ปัจจุบัน

ซึ่งก่อให้เกิดประเด็นงานวิจัย “กระบวนการการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” เป็นประเด็นที่ต้องการการจัดการ และพัฒนาสื่อกราฟิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้องกับแผนแม่บทแผนงานงานที่ 6. แผนการ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้สื่อกราฟิกประเภทต่างๆ สอดคล้องกับ สถานการณ์ปัจจุบัน สื่อสารต่อผู้มาเยือนพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในการให้ ข้อมูลและระเบียบประเพณีปฏิบัติในการเข้าชมอุทยานประวัติศาสตร์ มรดกโลก

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. ศึกษากระบวนการการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาสื่อกราฟิก และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม นักท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

3. ความสำคัญของการวิจัย / ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

3.1 ภาครัฐบาล และ ภาคเอกชน สามารถนำข้อค้นพบงานวิจัยนี้ เพื่อใช้ในหน่วยงาน รัฐที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมศิลปากร: สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ หรือพื้นที่ทาง วัฒนธรรมอื่น ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภูมิภาคอื่นๆของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุง การ จัดการสื่อกราฟิก บ้ายประเภทต่างๆ ได้แก่ บ้ายหมวดกฎระเบียบ บ้ายหมวดเตือน และป้ายหมวด ข้อควรทราบ เช่น บ้ายสัญลักษณ์ บ้ายข้อมูล ฯลฯ สร้างความเป็นสากล เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ ดีแก่ประเทศ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและ ชาวต่างชาติ ในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยว

ทางวัฒนธรรม และยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่มีส่วนรับผิดชอบพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น กระทรวง ทบวง กรม ที่มีพันธกิจในเรื่องส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือบริเวณพื้นที่เกี่ยวข้อง เช่น โบราณสถาน วัดหรือศาสนสถาน โบสถ์ มัสยิด พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น ประชาชนในแหล่งชุมชนผู้ดูแลพื้นที่ทางวัฒนธรรม

3.2 ผลงานวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษา เป็นเอกสารงานวิจัย ทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการออกแบบสื่อกราฟิก โดยนำความรู้ ใช้เป็นแนวทางจัดการสื่อกราฟิก ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และพื้นที่อื่นๆ ได้ ส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดีพิมพ์งานวิจัยลงในวารสารระดับประเทศและ/หรือนานาชาติ เป็นประโยชน์แก่นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจศึกษาค้นคว้า

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ด้านข้อมูล ศึกษา ยุทธศาสตร์ชาติแผนแม่บท การอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา นโยบายที่นำไปสู่การจัดการพื้นที่วิจัย

ด้านพื้นที่ ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลตามแผนอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่ได้แบ่งเขตตามความสำคัญในการพัฒนา เขตที่ 1 พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ โดยกำหนดพื้นที่จากการจัดลำดับความสำคัญของโบราณสถานในพื้นที่เขต 1 ดังนี้

1. วัดมหาธาตุ
2. วัดพระศรีสรรเพชญ์
3. วัดราชบูรณะ
4. วัดพระราม
5. วิหารพระมงคลบพิตร

รวม 5 แห่ง

ด้านเวลา

ศึกษา ช่วงเวลา 2561 ถึงปัจจุบัน (สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทย ฉบับที่ 12 แผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พุทธศักราช 2560 - 2570) และ แผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พุทธศักราช 2565 - 2574

ด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา
ในบริบท สังคมไทยกับการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยแบ่งเป็นกลุ่ม ดังนี้

- **กลุ่มที่ 1** ประชากรกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้อยู่จำนวน 3 คน

คุณสมบัติ: ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจสูงสุดต่อการวางแผนแม่บทและ
นโยบาย การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแหล่งมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- **กลุ่มที่ 2** กลุ่มนักวิชาการ (ศิลปะและการออกแบบ) จำนวน 3 คน

กลุ่มนักปฏิบัติวิชาชีพ (นักออกแบบกราฟิก) จำนวน 2 คน

คุณสมบัติ: ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบสื่อกราฟิก ผู้มีความรู้
ความสามารถด้าน การออกแบบกราฟิก เป็นระยะเวลามากกว่า 15 ปี

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการสื่อกราฟิก
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ การ
วางแผน การประเมินความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม การวางแผนการจัดการ การกำหนด
รายการการจัดการและการประเมินผลเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรวัฒนธรรม

ทรัพยากรในพื้นที่ หมายถึง ซากอารยธรรมแหล่งโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ
พระราชวังโบราณ วัง พระตำหนัก พระที่นั่ง คู่มุ บ่อนปรการ กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง
ชุมชนโบราณพิพิธภณัท วัด ศาสนสถาน สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม
เอกสารทางประวัติศาสตร์ รวมถึงอนุสาวรีย์ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1

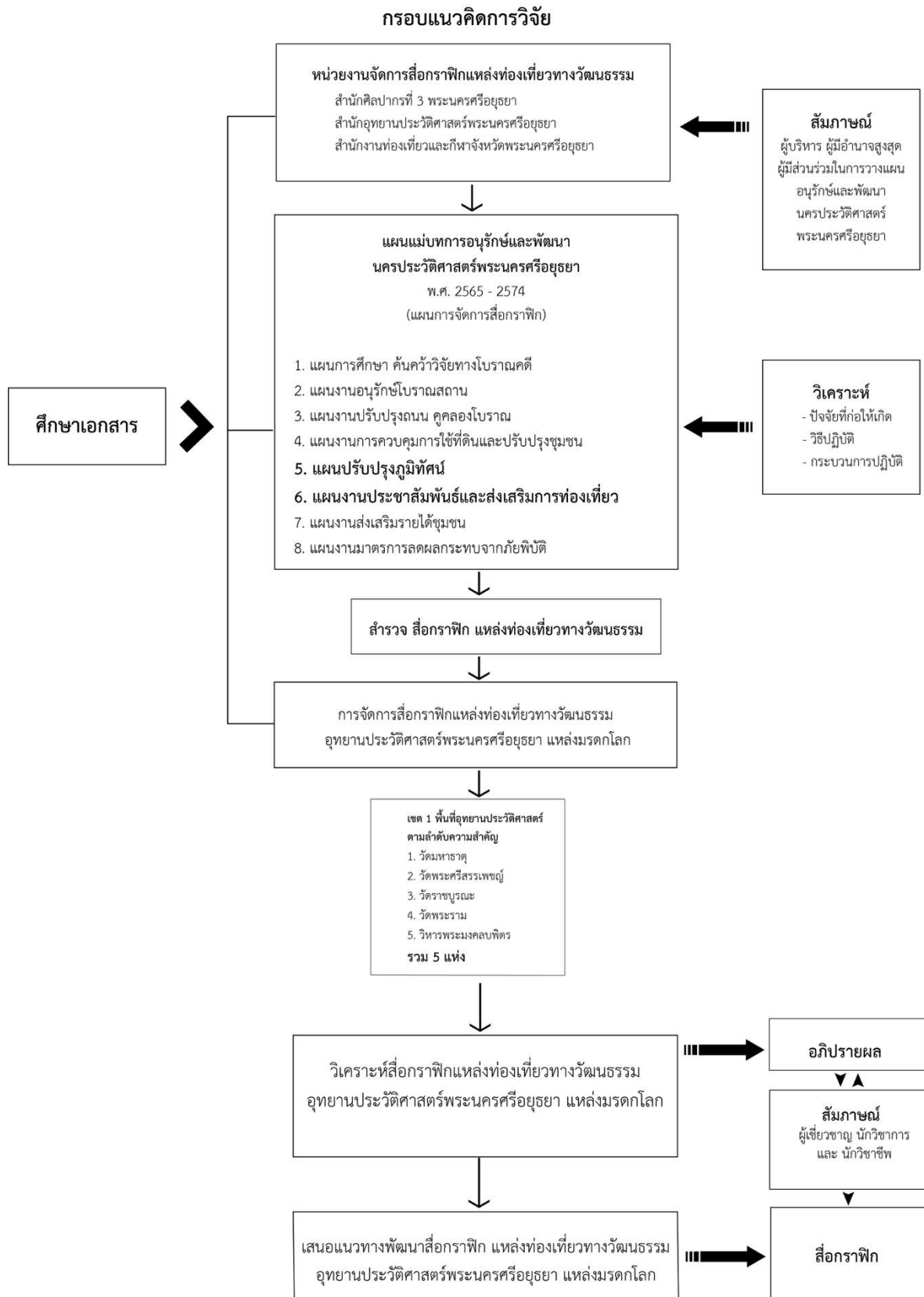
สื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง สื่อกราฟิก ป้ายที่มีลักษณะแบบ
ติดตั้งแบบถาวรในบริเวณพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยป้ายสัญลักษณ์
แบ่งออกเป็น 3 หมวดได้แก่ หมวดที่ 1. ป้ายกฎระเบียบ (Regulation) มี 2 ประเภทได้แก่ ป้ายข้อ
ห้าม (Prohibition) และ ป้ายข้อปฏิบัติ หมวดที่ 2. ป้ายคำเตือน (Warning) มี 2 ประเภทได้แก่
ป้ายระวัง (Caution) และ ป้ายอันตราย (Danger) และหมวดที่ 3. ป้ายข้อความทราบ (Information)
มี 2 ประเภทได้แก่ ป้ายบอกเหตุฉุกเฉิน และป้ายข้อมูลทั่วไป ติดตั้งเป็นการถาวร ใช้เพื่อการให้
ข้อมูลภายในพื้นที่อุทยานฯ

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 หมายถึง พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยมีสถานที่ทั้งหมด 5 แห่ง ได้แก่ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม และวิหารพระมงคลบพิตร

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง โบราณสถาน ศาสนสถาน ที่อยู่ในพื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มรดกโลก หมายถึง ได้รับการจดทะเบียนรับรองมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก หรือได้รับภาคินุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและการวิจัย กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก
2. แผนการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
3. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พื้นที่มรดกโลก

3.1 ประวัติความเป็นมาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1 ประวัติ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 (ตามแผนอนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งตามเขตตามความสำคัญในการพัฒนา และลำดับความสำคัญของพื้นที่ในการท่องเที่ยว

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม
- 4.2 ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 4.3 ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ
- 4.4 ทฤษฎีการออกแบบกราฟิก (Graphic Design)
- 4.5 ทฤษฎีการออกแบบ Wayfinding Pictographic Systems

ระบบป้ายสัญลักษณ์ Nonverbal Universal

4.6 ทฤษฎีการออกแบบ ระบบป้ายสัญลักษณ์ (Signage System)

5. บทความ งานวิจัยและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1. แหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก

แหล่งมรดกโลก (World Heritage Site) เป็น พื้นที่หรือสถานที่ เช่น ป่าไม้ ภูเขา ทะเลทราย ทะเลสาบ อนุสาวรีย์ สิ่งปลูกสร้าง เมือง ที่มีลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ อื่น ๆ ที่ได้รับการคัดเลือกจากองค์การยูเนสโก เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายตามสนธิสัญญาและเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม; กองการต่างประเทศ, 2556, ย่อหน้า 1 และ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564, ย่อหน้า 1) มรดกโลกแบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

มรดกโลกทางวัฒนธรรม มรดกโลกทางธรรมชาติ และ มรดกโลกแบบผสมผสาน มีคุณค่า ได้รับการยกย่อง ถือเป็นสิ่งที่ต้องดูแลรักษา (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

ประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ได้ให้ความหมายมรดกทางวัฒนธรรม มรดกทางธรรมชาติ และมรดกแบบผสม ไว้ว่า

“มรดกทางวัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลทางวัฒนธรรม ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ อนุสรณ์สถาน สถานที่ทางสถาปัตยกรรม กลุ่มอาคาร สิ่งปลูกสร้าง ที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม ผลงานสร้างสรรค์ จิตรกรรม และประติมากรรม แสดงสภาพทางโบราณคดี จารึกถ้ำ และการผสมผสานระหว่างลักษณะ มีคุณค่าโดดเด่นทาง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ และแหล่งสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือการผสมผสานระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์สร้างขึ้น มีคุณค่าโดดเด่นสากลในทางประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา หรือชาติพันธุ์วิทยา รวมถึงแหล่งโบราณคดี (ราชกิจจานุเบกษา. 2559) โดยในประเทศไทย แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม 4 แห่ง ได้แก่ เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (2534) นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร (2534) แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง (2535) (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2564, ย่อหน้า 4) และ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ (2566)

“มรดกทางธรรมชาติ” หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลทางธรรมชาติ ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ สภาพทางธรรมชาติ ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ สภาพองค์ประกอบทางธรณีวิทยา ที่ถูกพิสูจนชัดแจ้งว่าเป็นถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์สัตว์ พืช แหล่งธรรมชาติ มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากลทางสุนทรียศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือการอนุรักษ์ (ราชกิจจานุเบกษา. 2559) แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติในประเทศไทย มี 3 แห่ง ได้แก่

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร – ห้วยขาแข้ง (2534) ผืนป่าดงพญาเย็น – เขาใหญ่ (2548) กลุ่มป่าแก่งกระจาน (2564) (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2564, ย่อหน้า 4)

“มรดกแบบผสม” คือผสมผสานระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมกับมรดกทางธรรมชาติ เป็นบางส่วนหรือทั้งหมด (ราชกิจจานุเบกษา. 2559) ในประเทศไทยยังไม่ปรากฏขึ้นทะเบียนมรดกแบบผสมจากองค์การยูเนสโก

ภาพรวมมรดกโลกปัจจุบัน (มีนาคม 2565) มีพื้นที่มรดกโลกทั้งหมด 1,154 แห่ง จาก 167 ประเทศทั่วโลก โดยมีมรดกโลกทางวัฒนธรรม 897 แห่ง มรดกโลกทางธรรมชาติ 218 แห่ง และแบบผสมทั้งสองประเภท 39 แห่ง (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2564, ย่อหน้า 4)

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ แต่ในงานวิจัยจะกล่าวถึงแต่เพียงเกณฑ์ มรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น เกณฑ์ในการประเมินใช้เกณฑ์พิจารณา 2 ส่วน คือหลักเกณฑ์มาตรฐาน World Heritage Criteria และ เกณฑ์แหล่งมรดกโลก Outstanding Universal Value โดยเกณฑ์มาตรฐานกำหนดไว้หลายข้อ แต่ในการพิจารณาต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งดังนี้ ต้องเป็นตัวแทนผลงานสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นอย่างชาญฉลาดของมนุษย์ เป็นประเภทสิ่งก่อสร้างที่โดดเด่น ด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ มีอิทธิพลผลักดันให้เกิดการพัฒนา การออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน สวน ภูมิทัศน์ ประติมากรรม และศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ในช่วงใดช่วงหนึ่งที่คงไว้ซึ่งวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สามารถยืนยัน หลักฐานทางวัฒนธรรม อารยธรรมที่ยังปรากฏ หรือที่สูญหายไป ตัวอย่างของวัฒนธรรมมนุษย์ที่โดดเด่น ขนบธรรมเนียมประเพณี แห่งสถาปัตยกรรม วิธีก่อสร้าง การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่เสื่อมสลายง่ายตามการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและสังคมวัฒนธรรม รวมทั้งความคิด ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีความโดดเด่น และเกณฑ์พิจารณาแหล่งมรดกโลก Outstanding Universal Value นั้น คำนึงถึงความครบถ้วนสมบูรณ์ (integrity) และความเป็นของแท้ (Authenticity) ระบบการบริหารจัดการ ดูแล คุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสม (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

ประเทศไทยมีการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกโดยกำหนดพระราชบัญญัติ และราชกิจจานุเบกษาตามความเหมาะสมกับพื้นที่ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรมรดกโลกไว้และรักษาอนุสัญญาที่ได้ทำไว้ อนุสัญญาฯได้รับการรับรองจากรัฐสมาชิกขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ในการประชุมใหญ่สมัยสามัญครั้งที่ 17 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 โดยอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2518 เป็นต้นมา

ในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกนั้น เป็นไปตาม “อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก” (The World Heritage Convention) ที่คุ้มครองทั้งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ กำหนดข้อตกลงระหว่างรัฐภาคี (States Parties) ในการยอมรับ ร่วมมือในการคุ้มครองอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีวัตถุประสงค์ในการให้ความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ทั้งที่มีอยู่ในประเทศของตนและประเทศอื่นเพื่อการดำรงคุณค่า คงอยู่ สืบไป ทั้งนี้รัฐภาคีจะต้องกำหนดนโยบายและวางแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและทาง

ธรรมชาติ กำหนดมาตรการเพื่อการศึกษาวิจัย ปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ พื้นฟู และละเว้นการดำเนินการใดๆ ที่อาจทำลายมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม และจะต้องสนับสนุนช่วยเหลือภูมิภาคอื่นทุกภาวะกิจในประเทศนั้น ๆ (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

ทั้งนี้ประเทศไทย กำหนดให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม มีอำนาจออกกฎกระทรวง ให้ผู้เข้าชมโบราณสถาน ปฏิบัติบางประการในระหว่างเข้าชม เพื่อประโยชน์ รักษาสภาพความปลอดภัย ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว โดยออกพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 มาตรา 13 ข้อ 2 ดังนี้

1. ไม่เคลื่อนย้ายสิ่งต่างๆ ในโบราณสถาน
2. ไม่ขีดเขียนหรือ ทำให้ปรากฏด้วยประการใดๆ ลงบนโบราณสถาน
3. ไม่นำอาวุธ วัตถุระเบิด วัตถุเชื้อเพลิงหรือสารเคมีอันจะก่อให้เกิดอันตรายเข้าไปในโบราณสถาน
4. ไม่ป็นปายโบราณสถาน หรือกระทำการใดๆ อันเป็นเหตุให้เกิดความชำรุดเสียหาย หรือก่อให้เกิดความสกปรก และไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยแก่โบราณสถาน
5. ไม่เทหรือถ่ายทิ้งขยะมูลฝอย หรือ สิ่งปฏิกูลลง ณ ที่ใดๆ ภายในโบราณสถาน นอกจากที่ซึ่งจัดให้
6. ไม่กระทำการใดๆ ภายในโบราณสถาน อันเป็นที่น่ารังเกียจ หรือเป็นที่เสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดีหรือลบลู่คู่มหันศาสนา และวัฒนธรรมหรือก่อความรำคาญแก่ผู้เข้าชมอื่นๆ

ในกรณี ที่มีการฝ่าฝืนมาตรา 13 ย่อมมีโทษตามมาตรา 34 ต้องรับโทษทางอาญาคือจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (กองการต่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรม, 2556) ซึ่งทางแหล่งโบราณสถานก็รณรงค์ในการติดตั้งป้ายกราฟิกพร้อมภาพประกอบ ข้อบังคับตามที่ระบุข้างต้น เพื่อขอความร่วมมือในการปฏิบัติตนในพื้นที่ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดี และร่วมกันอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมและลดพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม

2. แผนการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาข้อมูลแผนการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา หรือแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาระหว่างศึกษาเป็นช่วงเวลาที่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการจากฉบับปี พ.ศ.2560 - พ.ศ.2570 สู่ ฉบับปี พ.ศ.2565 - พ.ศ.2574 ซึ่งในการกำหนดแผนดังกล่าวต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

และเชื่อมโยงกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรม แผนยุทธศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และแผนยุทธศาสตร์กรมศิลปากร

ปัจจุบันได้กำหนดแผนการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2565 – 2574 ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน 8 แผนงาน ได้แก่

1. แผนการศึกษา ค้นคว้าวิจัยทางโบราณคดี
2. แผนงานอนุรักษ์โบราณสถาน
3. แผนงานปรับปรุงถนน คูคลองโบราณ
4. แผนงานควบคุมการใช้ที่ดินและปรับปรุงชุมชน
5. แผนงานปรับปรุงภูมิทัศน์
6. แผนงานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว
7. แผนงานส่งเสริมรายได้ชุมชน
8. แผนงานมาตรการลดผลกระทบจากภัยพิบัติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

แผนโครงการแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ฉบับ พ.ศ. 2565 – 2574 ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเด็นการจัดการสื่อกราฟิกของพื้นที่มรดกโลกทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยพบว่า แผนยุทธศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสื่อ กราฟิก ได้แก่ แผนงานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของพระนครศรีอยุธยา คือ แผน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์เชิงรุกมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา โครงการที่อยู่ในแผนได้แก่ การจัดพิมพ์หรือจัดทำเอกสารวิชาการและการท่องเที่ยว เช่น แผนที่ แผ่นพับ หนังสือ และสื่อต่างๆ ปรับปรุงการจัดนิทรรศการถาวร และการจัดหาทรัพยากร ซึ่งกรม ศิลปากรเป็นหน่วยงานหลักดูแล ร่วมกับท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนโครงการ และ แผนงานที่ 6 แผนงานประชาสัมพันธ์และ ส่งเสริมการท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมในการให้ข้อมูล และการให้บริการ เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อผู้เยี่ยมชมและผู้คนในพื้นที่ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

แผนงานส่วนงานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวมีหลายหน่วยงานที่เข้ามามี ส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการบริหารจัดการในการเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์ การให้ข้อมูล ภาพรวมของอยุธยา ความรู้เพิ่มเติมเชิงลึกของอยุธยา การนำเสนอรูปแบบสื่อประเภทต่างๆ การ เตรียมตัวผู้เข้าชมก่อนเข้าเยี่ยมชมโบราณสถาน รวมถึงการปฏิบัติตน วิธีการก่อนเข้าพื้นที่อุทยาน ประวัติศาสตร์ การบริการการท่องเที่ยว และการบริการวิชาการและการท่องเที่ยว

สถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและวัฒนธรรมการท่องเที่ยว จำเป็นที่จะต้องปรับกระบวนการจัดการ เพื่อพัฒนาเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีรูปแบบที่เหมาะสม โดยใช้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นตัวนำ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ปรับรูปแบบกิจกรรมต่างๆ นำเสนอข้อมูลทางวิชาการให้กับการท่องเที่ยว ใช้รูปแบบสื่อต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจได้อย่างรวดเร็ว งานประชาสัมพันธ์ การบริการวิชาการการท่องเที่ยวมีความสำคัญกับยุคปัจจุบัน ในการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อรับทราบข้อมูล ข่าวสาร ได้อย่างเข้าใจรวดเร็วทั่วถึง

ตามแผนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2565 - 2574 ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

แผนจัดระบบการเยี่ยมชม พัฒนาพื้นที่บริการข้อมูลทางวิชาการและการท่องเที่ยว ระบบการให้ข้อมูลและระบบการเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยว ตามแนวอนุรักษ์โบราณสถาน โดยใช้ รถราง ล้อยาง จักรยาน รถสามล้อปั่น รถตุ๊กตุ๊ก เรือ และทางเดินเท้าที่สะดวก จัดพื้นที่จอดรถทุกชนิด เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ของอุทยาน รวมถึงห้องสุขา ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง พื้นที่บริการข้อมูลมีพื้นที่จัดแสดงเรื่องราวความสำคัญของ พระนครศรีอยุธยา เช่น หุ่นจำลองเมืองอยุธยาขนาดใหญ่ ข้อมูลประกอบต่างๆโดยใช้เทคนิคทันสมัย และ บริการเอกสาร วิชาการและการท่องเที่ยว แผนที่ แผนที่ หนังสือภาพรวมของ พระนครศรีอยุธยา จัดให้มีห้องสมุด หอจดหมายเหตุ ห้องประชุม ห้องแสดงทางศิลปวัฒนธรรม โรงละคร ห้องฉายภาพยนตร์ ภาพนิ่ง และห้องบรรยายทางวิชาการ นอกจากนี้ มีการวางแผนระบบการเดินทางเป็นพื้นที่ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างจุดท่องเที่ยวสำคัญ จากพื้นที่สถานียานพาหนะไปยังจุดท่องเที่ยว อื่นๆ โดยสร้างเส้นทางสัญจรที่เหมาะสมกับการ เดินเท้า เส้นทางจักรยาน เส้นทางรถรางล้อยาง ฯลฯ และมีแผนการปิดเส้นทางจราจรในพื้นที่กลุ่มโบราณสถานที่มีความสำคัญสูงเพื่อลดความเสี่ยงต่อโบราณสถานสำคัญ และช่วยให้สะดวกต่อการศึกษาและการท่องเที่ยว

แผนการจัดการและบริหารงานส่วนบริการวิชาการและการท่องเที่ยววางแผนการจัดการ และความรับผิดชอบไว้ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 งานบริการวิชาการ ดำเนินการและรับผิดชอบโดยกรมศิลปากรและส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 งานบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการและรับผิดชอบโดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและกรมศิลปากร ร่วมกัน 3 หน่วยงาน โดยดำเนินการในศูนย์บริการการท่องเที่ยว หรือจุดให้บริการย่อย และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดให้บริการท่องเที่ยวยามค่ำคืน การจัดแสดง แสง สี เสียง และสื่อผสมในพื้นที่สำคัญ และการจัดแสดงทางศิลปวัฒนธรรม และ ส่วนที่ 3 งานบริหารจัดการ คาดว่าจะให้

หน่วยงานเอกชนดำเนินการบริหารจัดการในพื้นที่ ตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของทางราชการ กรมศิลปากรได้วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงาน ตามแผนแม่บทฉบับที่ผ่านมา พบว่า หน่วยงานใด ๆ ไม่สามารถบริหารจัดการในพื้นที่จุดรองรับนักท่องเที่ยวได้ การควบคุมการใช้พื้นที่จอตลอด การควบคุมร้านค้า การควบคุมระบบยานพาหนะบริการการท่องเที่ยวเป็นต้น และสุดท้าย งานประชาสัมพันธ์

เป็นส่วนงานด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม ความรู้ด้านต่างๆ ผ่านรูปแบบที่หลากหลาย เช่นเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อวีดิทัศน์ เว็บไซต์ เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวก ข้อมูลแก่ผู้สนใจและนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาชน โดยความรับผิดชอบของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมศิลปากร

แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวของเมืองมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา โดยแผนระบุว่าควรจัดอย่างสม่ำเสมอ และเน้น ด้านศิลปะและวัฒนธรรม เช่น การแสดงทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมตามเทศกาลและประเพณี เป็นต้น

แผนการส่งเสริมงานด้านวิชาการการอนุรักษ์และการเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านโบราณคดี การอนุรักษ์ และพัฒนาโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์ โดยจัดตั้งโครงการสนับสนุน ในรูปแบบการจัดสัมมนาวิชาการ ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ แผ่นพับทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และทำการจัดการรวบรวมองค์ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบฐานข้อมูลระบบสารสนเทศ บรรจุลงในเว็บไซต์ให้นักวิชาการหรือประชาชนทั่วไปให้สืบค้นข้อมูลอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

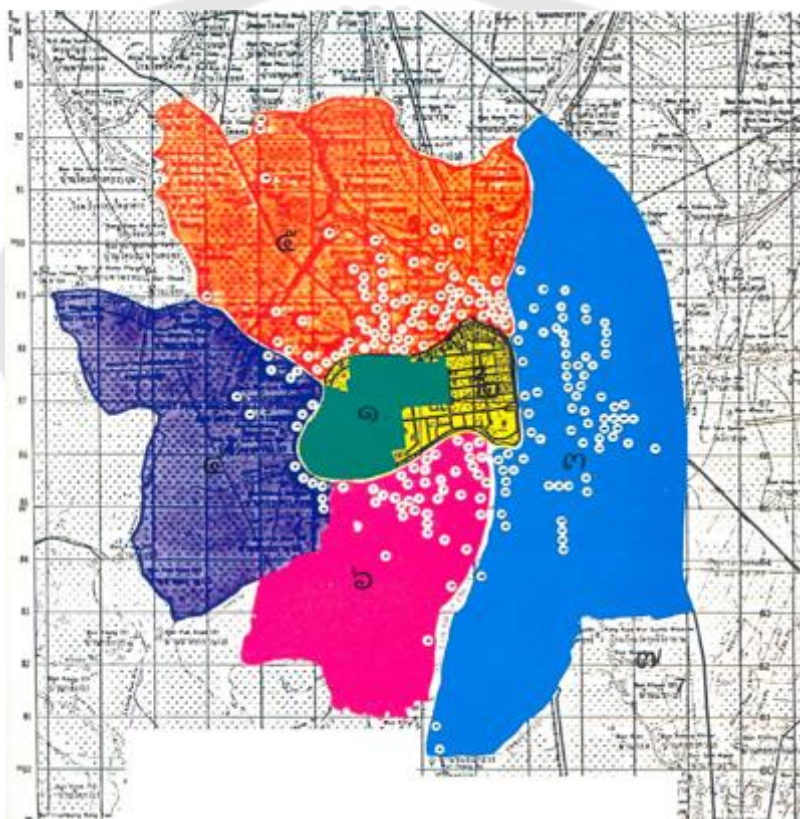
แผนการพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 2 แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา จะมีการพัฒนาและปรับปรุงอาคารให้เป็นศูนย์แหล่งเรียนรู้ด้านเครื่องทองสมัยอยุธยา และรวบรวมโบราณวัตถุที่เป็นเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปกรรมในอดีต

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จันทรเกษม เป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกในอยุธยา และตั้งอยู่ในพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่เป็นพระราชวังจันทรเกษมหรือวังหน้าในสมัยอยุธยา ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการพัฒนาพื้นที่ จัดแสดงเรื่องราวของพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาจนถึง

รัตนโกสินทร์และเชื่อมโยงกับนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั้งสองแห่งยังคงพัฒนาและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อเชื่อมความรู้พระนครศรีอยุธยาสำหรับการเรียนรู้ของคนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป

กรมศิลปากรคาดหวังประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานตามแผนงานประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว จะสามารถยกระดับมาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหรือพักค้างแรมนานขึ้น และการจัดระบบการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาน้อยที่สุด (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564.)

ภาพประกอบ 1 ภาพแผนผังแสดงภาพการแบ่งพื้นที่บริหารจัดการตามแผนแม่บท พ.ศ. 2536 – 2544 (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

จากการศึกษาข้อมูลแผนแม่บทหรือแผนการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และบริเวณใกล้เคียงนั้น ได้ระบุการแบ่งเขตพื้นที่ในการดำเนินการตามแผนต่างๆ โดยได้ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 7 ส่วน ตามลำดับ

ความสำคัญในการพัฒนา โดยทั้ง 7 เขต กำหนดพื้นที่ โบราณสถาน ศาสนสถาน อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถาน พื้นที่ต่างๆดังนี้

เขตที่ 1. พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ พระราชวังโบราณ วัดธรรมิกราช วัดมหาธาตุ วัดพระราม วัดราชบูรณะ เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วิหารพระมงคลบพิตร วิหารแก้ว วัดส้ม วัดโลกยสุธา วัดเจ้าพรหมณ์ วัดนก วัดสังฆปัด วัดพลับพลาไชย วัดวังไชย วัดเจ้าปราบ วัดโพง วัดหลังคาดำ วัดหลังคาขาว วัดชัยภูมิ วัดชุมแสง วัดญาณเสน วัดวรโพธิ์ (วัดระฆังเดิม) วัดวรเชษฐาราม วัดหลวงซีกูต วัดมหาสมัน วัดสังฆแท้อ (สังฆทา) วัดเจดีย์ใหญ่ วัดสุวรรณเจดีย์ วัดอุโบสถ วัดโคกม่วง วัดใหม่ไชยวิจิตร ตึกดิน (พระที่นั่งเย็น) ศาลพระกาฬ บ่อมประตูข้าวเปลือก คลองชะโกรใหญ่ (คลองท่อ) ประตูช่องกุด ถังน้ำประปา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา คุ่มขุนแผน พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) และอุทยานมหาปราสาท

เขตที่ 2. พื้นที่ในเกาะเมืองนอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัดขุนเมืองใจ พระราชวังจันทร์เกษม วัดเสนาสนาราม วัดสุวรรณดาราราม วัดถนนจีน วัดขุนแสน วัดราชประดิษฐฐาน วัดสุวรรณवास วัดหอระฆัง วัดลังกา วัดบรมพุทธาราม สะพานวานร (สะพานเทพหมี) สะพานป่าดินสอ วัดสิงหาราม วัดสวนหลวงคางคาว บ่อมเพชร เจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดขมื่น วัดป่าสัก วัดกระเจี๊ยบ

เขตที่ 3. พื้นที่นอกเกาะเมืองนอกด้านตะวันออก (ครอบคลุมเมืองอโยธยา) ได้แก่ วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล วัดมเหยงคณ์ วัดกุฎีดาว วัดช้าง วัดสี่กัสมุด วัดสมณโกฏฐาราม วัดนางคำ วัดจักรวรรดิ วัดอโยธยา วัดประตูทรงธรรม วัดดุสิตาราม วัดสามปลื้ม กลุ่มโบราณสถาน วัดประโคก วัดพระนอน วัดชุมพล วัดมหาทลาย วัดปราสาท (คลองสวนพลู) หมู่บ้านญี่ปุ่น หมู่บ้านฮอลันดา

เขตที่ 4. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านตะวันตก ได้แก่ วัดไชยวัฒนาราม วัดวรเชษฐาราม (นอกเมือง) วัดกษัตราธิราช วัดธรรมาราม วัดท่าการ้อง วัดกระซาย

เขตที่ 5. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านเหนือ (ครอบคลุมคลองสระบัว) ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดเชิงท่า วัดศาลาปูนวรวิหาร วัดภูเขาทอง วัดโคกพระยา (คลองสระบัว) วัดหัสดาวาส วัดตะไกร วัดพระยาแมน วัดจวงกลม วัดปราสาท (คลองสระบัว) วัดเจ้าย่า วัดแค วัดพระงาม (วัดชะราม) วัดบรมวงศ์ศรีสุวรรณารามวรวิหาร วัดแม่นางปลื้ม วัดพนมยงค์ วัดสามวิหาร วัดครุฑาราม วัดตูม เสนียดคัล้องช้าง เตาเผาบ้านเพนียด

เขตที่ 6. พื้นที่นอกเกาะเมืองด้านใต้ (ครอบคลุมเมืองเวียงเหล็ก/ปทาคุจาม)
ได้แก่ วัดพุทธโธศวรรย์ วัดเตวีต วัดท่าหอย หมู่บ้านโปรตุเกส วัดนักบุญเซนต์โยเซฟ วัดบางกะจะ

เขตที่ 7. พื้นที่นอกเหนือจากที่ระบุแล้วในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
รวมรายชื่อแหล่งโบราณสถาน จากการสำรวจ 7 เขต มีแหล่งโบราณสถาน
ทั้งหมด 359 แห่งปราสาทนครหลวง วัดใหม่ประชุมพล วัดชุมพลนิกายาราม วัดโปรดสัตว์ วัด
ทองป่อ

3. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

3.1 ประวัติความเป็นมาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์
ยาวนาน เป็นอดีตราชธานี (เมืองหลวง) ของไทย ที่มีความเจริญก้าวหน้า ทางด้านการปกครอง
กฎหมาย การศาล ระบบสังคม ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม
จิตรกรรม ประณีตศิลป์ ภาษา วรรณกรรม นาฏดุริยางค์ และศิลปะวิทยาการ ทุกแขนง อารยธรรม
ไทยที่อาณาจักรอยุธยาสั่งสมไว้ เป็นอารยธรรมที่กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ยึดถือเป็นแบบ
แผนสืบทอดและพัฒนาเป็นอารยธรรมตามยุคสมัย สืบมาจนปัจจุบัน

อยุธยา เป็นเขตเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมสำคัญ ตลอดระยะเวลา 417 ปี อาณาจักร
อยุธยา หรือ อาณาจักรสยาม เป็นชุมทางคมนาคม และศูนย์กลางการติดต่อค้าขาย ที่มีแม่น้ำ 3
สายล้อมรอบ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และ แม่น้ำลพบุรี มีความอุดมสมบูรณ์ และ
เป็น ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการค้าขาย ในภูมิภาคเอเชีย ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 20 - 23 มี
ทั้งชาวต่างชาติ ชาวเอเชีย และชาวยุโรป เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ โปรตุเกส สเปน
ฮอลันดา อังกฤษ และ ฝรั่งเศส เดินทางเข้ามาติดต่อค้าขาย โดยมีความสัมพันธ์ทางการทูต และ
ได้รับพระราชทานที่ดินตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน สถานการค้า ศาสนสถาน และหมู่บ้านใน
พระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ตำแหน่งที่ตั้งของอยุธยา ยังเป็นปราการธรรมชาติในการป้องกัน
ข้าศึกอีกด้วย นับตั้งแต่ พ.ศ. 1893 จนกระทั่งเสียกรุงแก่พม่า

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ครอบคลุมในบริเวณโบราณสถานเมืองอยุธยา
อุทยานประวัติศาสตร์ มีเนื้อที่ 1,810 ไร่ ตั้งอยู่ภายในเกาะเมืองอยุธยา และทางกรมศิลปากรได้
ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พื้นที่ 3,000 ไร่
โบราณสถานที่สำคัญ กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียน โบราณสถานเกาะเมือง บนพื้นที่ 4,800 ไร่ มี
โบราณสถานมากกว่า 425 แห่ง แต่โบราณสถานที่สำคัญซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยาน 1,810 ไร่
ครอบคลุมพื้นที่ใจกลางเกาะเมือง สำรวจพบโบราณสถาน 95 แห่ง ได้แก่ วัดพระศรีสรรเพชญ์,

วัดราชบูรณะ, วิหารพระมงคลบพิตร, วัดพระราม, วัดญาณเสน, วัดธรรมิกราช, วัดวรโพธิ์, วัดวรเชษฐาราม เป็นต้น

กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานสำคัญ ในการดำเนินการดูแลอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา จนองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก มีมติให้ประกาศขึ้นทะเบียนอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็น "มรดกโลก" เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 พระนครศรีอยุธยาเป็น เขตนครประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีมากมาย มีความสำคัญอย่างยิ่ง และสะท้อนถึงราชธานีอันยิ่งใหญ่ และยาวนานที่สุดของชาติไทย รวมถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว พระนครศรีอยุธยาได้รับการพิจารณา ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ประเภทอนุสรณ์สถาน (Monument) จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก องค์การยูเนสโก จากการประชุม สมัยสามัญประจำปีครั้งที่ 15 ระหว่างวันที่ 9 ธันวาคม - 13 ธันวาคม 2534 ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย ด้วยหลักเกณฑ์ของคุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value, OUV) ในหลักเกณฑ์ข้อที่ 3: เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

3.2 ประวัติโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

จากการทบทวนประวัติโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 พื้นที่มรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนรวมโบราณสถานทั้งหมด 42 แห่ง แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ขอบเขตในการศึกษา กำหนดจากการจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ท่องเที่ยว จำนวน 5 แห่งดังนี้

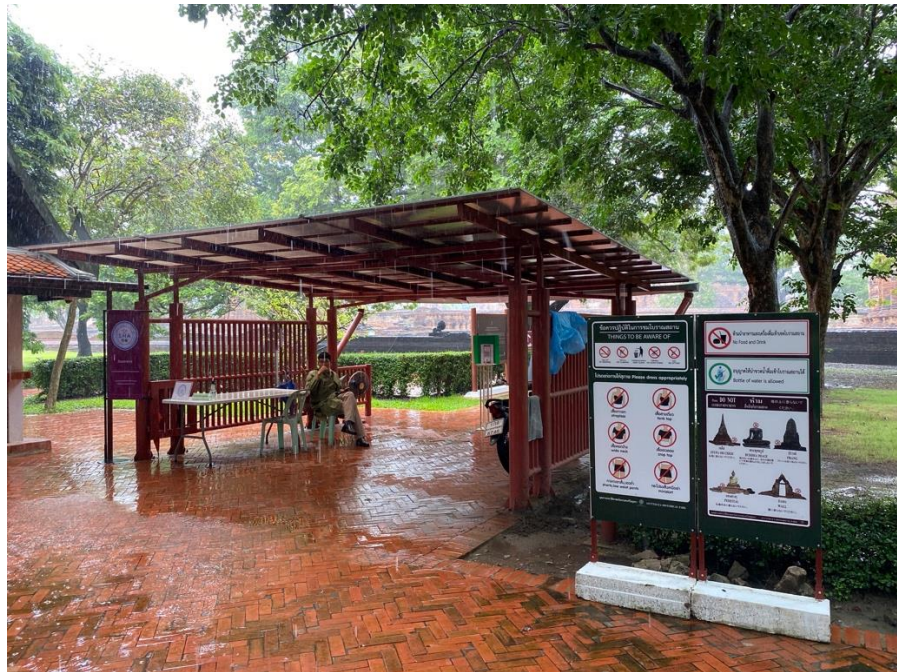
ภาพประกอบ 2 ภาพวัดมหาธาตุ บริเวณ เศียรพระพุทธรูปหินทราย วางอยู่ในรากโพธิ์

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 3 ภาพวัดมหาธาตุ ป้ายบริเวณเศียรพระพุทธรูปหินทราย

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 4 ภาพป้ายบริเวณทางเข้า วัดมหาธาตุ

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชฐวดี ศรีคชา

ภาพประกอบ 5 ภาพป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน ภายในวัดมหาธาตุ

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชวุฒดี ศรีคชา

ภาพประกอบ 6 ภาพป้ายห้ามปีนป่ายโบราณสถาน ภายในวัดมหาธาตุ

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชฐวดี ศรีคชา

ภาพประกอบ 7 ภาพป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ภายในวัดมหาธาตุ

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชฐวดี ศรีคชา

ภาพประกอบ 8 ภาพป้ายข้อมูล ภายในวัดมหาธาตุ (2563)

ที่มา : ผู้วิจัย ญัฐวดี ศรีคชา

1. วัดมหาธาตุ อยู่ตำบลประตูชัย ใกล้วัดราชบูรณะ ตามพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ระบุว่าสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพระงั่ว) เมื่อ พ.ศ. 1917 แต่สร้างไม่เสร็จ สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสุริเยศวงศาเดชมหาราช (สมเด็จพระนเรศวรมหาราช) ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างจนเสร็จ ต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม พระปรางค์องค์ใหญ่ได้พังทลายจนถึงขั้นครุฑพื้นอัษฎางคต (อัษฎางค์) แต่ไม่ปรากฏหลักฐานซ่อมแซม จนสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมด เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 วัดมหาธาตุ ถูกทิ้งร้าง จนถึงสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ราชวงศ์จักรี องค์ปรางค์ประธานพังทลาย ซึ่งภายในวัดประกอบด้วย ปรางค์ประธานประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ มีปรางค์ทิศ 4 องค์ ตั้งอยู่บนฐานยก

สูง มีระเบียงคดล้อมรอบทั้งสี่ทิศ ทิศตะวันออกเป็นพระวิหารหลวงขนาดใหญ่ พระอุโบสถ ทิศตะวันตกด้านหลังของวัดในแนวเดียวกัน มีวิหารและเจดีย์กระจายอยู่โดยรอบ ถูกบูรณปฏิสังขรณ์ในแต่ละสมัย พ.ศ. 2499 พบว่า มีการก่อสร้างตัววิหารหลวงซ้อนกันถึง 3 สมัย และมีรากต้นไม้โพธิ์หุ้มเศียรพระพุทธรูปหินทรายวัดมหาธาตุ ได้รับการประกาศเป็น “รุกขมรดกของแผ่นดิน ได้ร่วมพระบารมี” ประจำปี พ.ศ.2561

ภาพประกอบ 9 ภาพวัดพระศรีสรรเพชญ์ (2567)

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 10 ภาพวัดพระศรีสรรเพชญ์ (2565)

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 11 ภาพรวมป้ายต่าง ๆ หน้าทางเข้าวัดพระศรีสรรเพชญ์

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 12 ภาพป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 13 ภาพข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 14 ภาพป้ายการรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อ
มีความผิดทางกฎหมายรูป บริเวณวัดพระศรีสรรเพชญ์

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

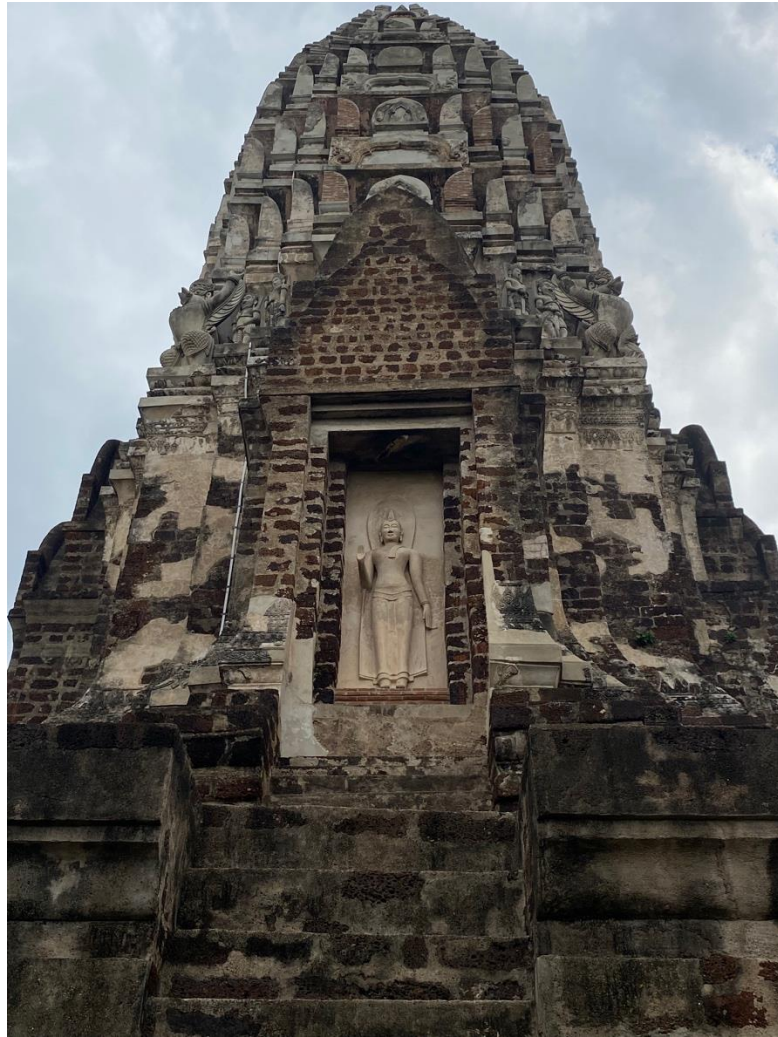
2. วัดพระศรีสรรเพชญ์ สร้างขึ้นบริเวณพระราชวังหลวง ในสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงย้ายพระราชวังไปสร้างใหม่เหนือริมแม่น้ำลพบุรี และทรงพระราชทานพื้นที่วังเดิมสถาปนาวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาทั้งส่วนพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชพิธีอื่นๆ เช่น พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา นักวิชาการหลายท่านตีความจากพงศาวดาร ข้อมูลการสร้างเจดีย์ประธานนั้นมีข้อมูลแตกต่างกัน (ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2564) แต่ระบุว่า เป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ และไม่มีพระสงฆ์ จำพรรษา (สุกัญญา เบาเนิด, ชญาดา สุวัชรชุพันธ์ และ วีระศักดิ์ แสนสะอาด. 2562) ภายในวัดประกอบด้วย เจดีย์ทรงระฆังขนาดใหญ่รูปแบบเดียวกัน 3 องค์ เป็นประธานของวัด มีระเบียงคดล้อมรอบ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2564) เป็นเจดีย์ที่บรรจุพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (องค์ที่ 1 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก) และพระบรมอัฐิของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (องค์ที่ 2 ตรงกลาง) ส่วนเจดีย์องค์ที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก เป็นเจดีย์บรรจุพระบรมอัฐิของ

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธานมีมณฑปจัตุรมุข ซึ่งอาจประดิษฐานพระพุทธรูป 4 อริยาบถ คือ นั่ง ยืน นอน และ เดิน แต่ภายในมณฑปประจำเจดีย์องค์แรกเคยพบรอยพระพุทธรูปประดิษฐาน อยู่ด้วย ปัจจุบันเหลือพระพุทธรูปนั่งในมุขตะวันออก กลางมณฑปนั้นเป็นที่ตั้งของสถูปข้างๆ ของมณฑป ทั้ง 4 ด้านจะเจาะช่องไว้หลายช่องสันนิษฐานว่า เป็นช่องบรรจุอัฐิ พระเจดีย์รายภายในวัดล้วนแต่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิพระบรมวงศานุวงศ์ (สุกัญญา เบาเน็ด, ชญาดา สุวัชรพันธุ์ และ วีระศักดิ์ แสนสะอาด. 2562) พระวิหารหลวง สถาปนาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เพื่อเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพระมหากษัตริย์ ภายในวิหารประดิษฐาน องค์พระศรีสรรเพชญ์ แรกหล่อในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีเจ้า ตามพงศาวดารบางฉบับกล่าวว่า เป็นพระพุทธรูปปั้นจากพระบาทถึงพระรัศมีสูงประมาณ 16 เมตร พระพักตร์ยาว 8 เมตร กว้าง 6 เมตร หุ้มด้วยทองคำ คราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พม่าเผาพระราชวังและวัดพระศรีสรรเพชญ์ ได้รับความเสียหาย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระศรีสรรเพชญ์ ไปกรุงเทพฯ เพื่อปฏิสังขรณ์ใหม่ ให้สร้างเจดีย์วัดพระเชตุพน เพื่อประดิษฐานในเจดีย์ศรีสรรเพชญ์ดาญาณ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2564)

ภาพประกอบ 15 ภาพวัดราชบูรณะ

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 16 ภาพวัดราชบูรณะ

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 17 ภาพรวมป้ายด้านหน้าวัดราชบูรณะ

ที่มา : ผู้วิจัย ณัฐวดี ศรีคชา

ภาพประกอบ 18 ภาพป้ายข้อมูล บริเวณด้านหน้าวัดราชบูรณะ

ที่มา : ผู้วิจัย ณัฐวดี ศรีคชา

ภาพประกอบ 19 ภาพป้ายข้อมูล ภายในวัดราชบูรณะ

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 20 ภาพป้ายห้ามนั่งและปีนป่ายโบราณสถาน วัดราชบูรณะ

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 21 ภาพป้ายข้อความปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ด้านในวัดราชบูรณะ

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีศุข

3. วัดราชบูรณะ อยู่ทางทิศเหนือของวัดมหาธาตุ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
 ทุกฉบับระบุว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ทรงสถาปนาวัดนี้ เมื่อ พ.ศ.1967
 อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระเชษฐา (ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2564) ณ บริเวณที่ถวายพระเพลิงพระ
 ศพพระเชษฐา (เจ้าอ้ายพระยาและเจ้ายี่) 2 พระองค์ ที่ทรงยุทธหัตถีแย่งชิงราชสมบัติ จน
 สิ้นพระชนม์พร้อมกันทั้งสองพระองค์ ในวัดประกอบด้วยปรางค์ประธาน ล้อมรอบด้วยระเบียงคด
 พระวิหารตั้งอยู่ทิศตะวันออก พระอุโบสถอยู่ด้านหลังทางทิศตะวันตกแนวเดียวกัน ภายในกรุ
 ปรางค์มีภาพจิตรกรรม ฝาผนังสมัยอยุธยาตอนต้น ภาพอดีตพระพุทธเจ้าแสดงอิทธิพลศิลปะจีน
 ภายในปรางค์ประธาน วัดราชบูรณะ พบเครื่องพุทธรูปทำด้วยทองคำ พระพิมพ์แบบต่างๆ และ

ของมีค่าเป็นจำนวนมาก นำไปจัดแสดงโบราณวัตถุที่พบจากกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา

ภาพประกอบ 22 ภาพด้านนอก วัดพระราม

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชวุฒิ ศรีคชา

ภาพประกอบ 23 ภาพบริเวณด้านหน้าวัดพระราม ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพและ ป้ายข้อควรปฏิบัติในการเข้าชมโบราณสถาน

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชวุฒิ ศรีคชา

ภาพประกอบ 24 ภาพป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน บริเวณด้านหน้าวัดพระราม

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 25 ภาพภายในวัดพระราม

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 26 ภาพป้ายข้อมูล และป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถานภายในวัดพระราม

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชวุฒี ศรีคชา

ภาพประกอบ 27 ภาพป้ายข้อมูล และป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน
บริเวณภายในวัดพระราม

ที่มา : ผู้วิจัย ณิชวุฒี ศรีคชา

ภาพประกอบ 28 ภาพป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ในบริเวณวัดพระราม

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 29 ภาพป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ภายในวัดพระราม

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

4. วัดพระราม อยู่ทิศตะวันตกนอกพระราชวังโบราณ (บึงพระรามในปัจจุบัน) ตามพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ระบุว่า สมเด็จพระรามาเมศวร โปรดให้สร้างขึ้น และเป็นบริเวณที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระรามาธิบดี พระเจ้าอู่ทอง (พระราชบิดา) เมื่อปี พ.ศ. 1912 ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ภายในวัด ประกอบด้วยปราสาทประธานขนาดใหญ่ ก่ออิฐสอดิน ตั้งอยู่บนฐานไพทีสี่เหลี่ยม มีปราสาทขนาดเล็ก 2 องค์ สร้างขนานทางทิศเหนือและใต้ และมีเจดีย์ทิศ ทั้งสี่มุมของฐานไพที ผนังคูหาในของปราสาทประธานมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพอดีตพระพุทธเจ้าประทับภายในขุมเรือนแก้ว สมัยอยุธยาตอนต้น (สุภัฏญา เภาเน็ด, ชญาดา สุวราชุพันธ์ และ วีระศักดิ์ แสนสะอาด, 2562)

ภาพประกอบ 30 ภาพบริเวณด้านหน้าวิหารพระมงคลบพิตร

ที่มา : ผู้วิจัย อนุรักษ์ ศรีคชา

ภาพประกอบ 31 ภาพบริเวณด้านหน้าวิหารพระมงคลบพิตร

ที่มา : ผู้วิจัย ญัฐวดี ศรีคชา

5. วิหารพระมงคลบพิตร อยู่ทางทิศใต้ของวัดพระศรีสรรเพชญ์ ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระมงคลบพิตร พระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน พระเศียรบุด้วยทองสำริด (ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2564) ลงรักปิดทององค์ใหญ่ พระพุทธรูปปางมารวิชัย สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ราวสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เนื่องจากมีศิลปะของผสมกับศิลปะสุโขทัย (สุกัญญา เบาเน็ด, ชญาดา สุวัชรพันธุ์ และ วีระศักดิ์ แสนสะอาด. 2562) เดิมประดิษฐานอยู่กลางแจ้งทางทิศตะวันออก จนสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม พระองค์ทรงให้ชักพระพุทธรูปมาทางทิศตะวันตก และก่อมณฑป ใ้คลุมองค์พระ บริเวณที่ประดิษฐานอยู่ในปัจจุบัน ครั้งต่อมาในปี พ.ศ. 2246 สมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ เกิดฟ้าผ่าลงยอดมณฑปไฟไหม้ เครื่องบนตกลงมาพระเศียรหักเพียงพระศอกตกลงมายังพื้นวิหาร สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โปรดให้ต่อพระเศียรองค์พระมงคลบพิตรที่หักและบูรณะเปลี่ยนหลังคาซึ่งเดิมเป็นแบบมณฑปให้เป็นวิหาร (ศักดิ์ชัย สายสิงห์.

2564) ปี พ.ศ. 2499 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้บูรณะวิหาร. พระมณฑปพิตรใหม่ทั้งหมดตั้งปรากฏในปัจจุบัน และในปีพ.ศ. 2535 มีการลงรักปิดทองพระองค์พระมณฑปพิตรใหม่ทั้งองค์ (สุกัญญา เมาเนิด, ชญาดา สุวัชรพันธุ์ และ วีระศักดิ์ แสนสะอาด. 2562)

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดการพื้นที่มรดกโลกถือเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นทุกด้าน รวมถึงกระบวนการการจัดการสื่อกราฟิก ที่มีความจำเป็นในการสื่อสารข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยา และเพื่อสนับสนุนการขึ้นทะเบียนมรดกโลกและเป็นไปตามอนุสัญญามรดกโลกในการนำเสนอคุณค่าโดดเด่นสากล (Outstanding Universal Value) ในการจัดการ สื่อกราฟิกต่างๆที่ให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน และใช้สื่อให้ตรงกับปัจจุบัน การให้ข้อมูลระเบียบประเพณี ปฏิบัติภายในพื้นที่มรดกโลก เพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ชาติ โดยผู้วิจัยได้ทบทวนทฤษฎีที่จะนำไปใช้ในการวิจัยดังนี้

4.1 แนวคิดการจัดการ

การจัดการคือ กระบวนการในการใช้ความคิดเพื่อวางแผนในการปฏิบัติการในด้านต่าง ภายในองค์กร ผสมผสานกับทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร และเกิดความพึงพอใจและการยอมรับจากพนักงานผู้รับบริการและสังคม (อภิมณีณี, 2561)

4.1.1 กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

ในกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ธนิก เลิศชาญฤทธิ์ ได้กล่าวว่าต้องวางแผน การดำเนินการ กระบวนการ และ ขั้นตอน บางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการพร้อมกันได้ ความหลากหลายในการจัดการขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ (circumstance) ยุทธวิธี (strategy) ประเภททรัพยากร ของแต่ละพื้นที่ สังคม ชุมชน และในแต่ละประเทศอาจมีกระบวนการ ขั้นตอนต่างกัน

กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมประกอบด้วย 3 กระบวนการ ได้แก่ การประเมินความสำคัญ (assessing significance) การวางแผนการจัดการ (planning for management) และการกำหนดรายการการจัดการ (management program)

การประเมินความสำคัญ (assessing significance) หมายถึง ู้ความสำคัญของทรัพยากร วิเคราะห์หลักฐาน คุณค่า โดยประเมินความสำคัญ ทำความเข้าใจทรัพยากรทางวัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ และต้องใกล้ชิดชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการ นอกจากนี้ต้องอาศัยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญหลายศาสตร์ เช่น นักโบราณคดี นัก

ประวัติศาสตร์ นักมานุษยวิทยา นักวิชาการสาขาอื่น และ สมาชิกชุมชนท้องถิ่น ควรจัดทำแผนการจัดการ (plan of management) เพื่อประเมินอย่างละเอียด ดำเนินตามแผน และจัดทำเอกสารระบุความสำคัญ (element of significance หรือ SOS) การจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากรข้อเสนอแนะ วิธีที่เหมาะสมที่สุด และคำนึงถึงชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่น ชนพื้นเมืองและผู้สนใจอื่น ๆ มีโอกาสทบทวน และประเมินเอกสาร

การวางแผนการจัดการ ทำโครงร่างคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม พรรณนาความสำคัญ พร้อมประวัติ กำหนดแผนปฏิบัติงาน ควรกำหนดวิธีระยะยาว ผลลัพธ์การจัดการ นำมาวางแผน และควรมีแผนด้านการให้การศึกษาและแปลความทรัพยากรทางวัฒนธรรม ว่าวางแผนการจัดการอย่างไร ให้ความสำคัญกับชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่น ชนพื้นเมืองและผู้สนใจอื่น ๆ

การกำหนดรายการการจัดการ ตามข้อเสนอแนะ และลำดับความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมที่ประเมินไว้ ขั้นตอนการจัดการมีหลายรูปแบบวิธี ขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพของทรัพยากร เงื่อนไขทางสังคม ท่าเลที่ตั้ง ความสำคัญ ฯลฯ ในการจัดการต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ และจำเป็นต้องอาศัยความรู้ และทักษะของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆใช้ในการจัดการ

4.1.2 กระบวนการจัดการในการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม กิจกรรมและวัตถุประสงค์ ที่ธนิก เลิศชาญฤทธิ ได้กล่าวไว้

ข้อเสนอโครงการ (Project Statement) เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน เป้าหมายความสำเร็จ

คืออะไร และต้องทำอะไร การสำรวจแหล่งพื้นที่ (Site Survey) เพื่อระบุค้นหาประเภท และจำนวนเชิงปริมาณของหลักฐานทางทรัพยากรวัฒนธรรม คาดการณ์ ความเป็นไปได้ เพื่อช่วยการตัดสินใจ ผลกระทบที่อาจเกิดจากการพัฒนา

กำหนดความสำคัญ (Determination of significance) เพื่อกำหนดทิศทางเป็นแนวทาง วิธีการพัฒนา และจัดลำดับความสำคัญ (Priorities of Significance) เพื่อรู้ลำดับก่อนหลัง

การพัฒนาทางเลือกในการสงวนรักษา (Development of preservation) เพื่อหาทางเลือก หรือวิธีจัดการว่าดำเนินการอย่างไร

การเลือกทางเลือกในการจัดการ (Selection of an alternative) เพื่อวิธีการที่สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานการยอมรับของทุกฝ่าย

จัดทำบันทึกการก่อสร้าง (Construction Document) ใช้เป็นคู่มือและคำแนะนำ สำหรับการปฏิบัติต่อทรัพยากรวัฒนธรรม ที่ไม่สามารถสร้างทดแทนได้ เพื่อดำเนินงานอย่างยั่งยืนและไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ

การก่อสร้าง (Construction) หลีกเลี่ยงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรวัฒนธรรม

แผนการดูแลรักษาเชิงป้องกัน (Preventive maintenance plan) เพื่อป้องกันการสูญหาย และเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรวัฒนธรรม ที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่

แผนปฏิบัติการ (Operating Plan) เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรอย่างใกล้ชิด

การวางแผนป้องกันภัยพิบัติ (Disaster planning) เพื่อวางแผนล่วงหน้ากรณีเกิด ภัยพิบัติ

จากกิจกรรม ธนิก เลิศชาญฤทธ์ ก็ได้กล่าวข้อควรพิจารณา ไว้เป็นประเด็นๆ ดังนี้

-วัตถุประสงค์การจัดการ หรือการสงวนรักษาคืออะไร จัดการเพื่อใครหรือเกี่ยวข้องกับใคร ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับแหล่งทรัพยากร (ทางธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม) เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

-ประเภท คุณค่า รูปแบบ และ ลักษณะ ของทรัพยากรวัฒนธรรม

-ปัจจัยพิจารณาก่อนการพัฒนาและการกำหนดทางเลือก ความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม (Significance)

-ทำเลที่ตั้ง (Location) ทรัพยากรวัฒนธรรมอยู่ในพื้นที่อันตรายหรือไม่ หากมีการเข้าเยี่ยมชมมากเกินไป เป็นการทำลายหรือไม่ หรือการดำเนินการอนุรักษ์จะเป็นอันตรายต่อแหล่งทรัพยากรหรือไม่

-เงื่อนไขทางกายภาพของทรัพยากรวัฒนธรรม (Physical condition of resource) มีการพัฒนาเทคโนโลยีประเภทใด ในการอนุรักษ์ ธรรมชาติของพื้นที่เป็นอย่างไร การรักษาสภาพเดิมพอหรือไม่

-ความกลมเกลียวเป็นหนึ่งในเดียวของทรัพยากรวัฒนธรรม (Integrity of resource) : รักษาความกลมกลืน ไม่มีสิ่งแปลกปลอมเข้าไป

-ความสามารถในการรองรับของทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Carrying of capacity of the resource) การอนุรักษ์ไม่ควรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการรองรับของทรัพยากรลดลง เช่น การท่องเที่ยวเข้าชม

-ผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสภาพแวดล้อม (Impact on the local community and surrounding environment) การสงวนรักษาหรือการจัดการ ไม่ควรทำให้ การใช้งานตามประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ลดน้อยลง หรือสูญหายไป

-ความเป็นเจ้าของ (Ownership) อยู่ในความครอบครองของใคร และมีนโยบายและมาตรฐานในการจัดการต่างกัน

-นักท่องเที่ยว/ผู้เยี่ยมชม (Visitor) นักท่องเที่ยวคาดหวังอะไร อยากเห็น การอนุรักษ์แบบสมบูรณ์หรือไม่ ต้องการสัมผัสบรรยากาศดั้งเดิมหรือไม่ มีระบบรักษาความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวพิเศษ (ผู้สูงอายุ ผู้พิการ)

-ประชาชนในพื้นที่ (Local Population) การจัดการหรือการพัฒนา เป็นการสนับสนุนหรือขัดแย้งกับคุณค่าของท้องถิ่น หรือมีข้อจำกัด ในการเข้าถึง การใช้พื้นที่ของประชาชนหรือไม่

-ค่าใช้จ่าย (Cost) คำนึงค่ากับการลงทุน พัฒนาหรือจัดการหรือไม่ ในแง่ของเงินทุน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

-งบประมาณ (Availability of funds) ไม่ควรมีการจัดการหรือพัฒนา หากงบประมาณไม่เพียงพอ

วิธีการในการสงวนรักษาหรือการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแต่ละอย่าง จะต้อง ประกอบไปด้วยหลายสิ่งดังนี้ การบันทึกข้อมูล (Documentation) การเสริมความแข็งแรง (Stabilization) ป้องกันการผุพัง เสื่อมสลายและความปลอดภัยแก่ทรัพยากรวัฒนธรรม การสงวนรักษา (Preservation) รักษาทรัพยากรให้สภาพคงเดิม ปัจจุบันเป็นการบำรุงรักษามากกว่าการซ่อมสงวนการอนุรักษ์ซ่อมแซม (Restoration) นำทรัพยากรกลับสู่สภาพเดิม การสร้างจำลอง (Reconstruction) พยายามสร้างสิ่งใหม่แทนที่ ทรัพยากรที่หายไป หรือด้วยการจำลองขึ้นใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่ (Rehabilitation) การนำทรัพยากรกลับมาใช้อีกครั้ง หรือยืดอายุการใช้งานนานขึ้น หรือไม่สูญหาย การฟื้นฟู (Revitalization) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมใหม่ และการรื้อทำลาย (Demolition) ทรัพยากรอยู่ในสภาพไม่ปลอดภัย มีประโยชน์น้อย ไม่คุ้มค่าในการลงทุนจัดการและพัฒนา

วัสดุและฝีมือช่างที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมควรมีลักษณะเหมือนเดิม แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก ใช้วัสดุที่เป็นของใหม่ โดยพิจารณาจาก วัสดุที่ใช้แทนที่ของเก่า (Replacement Materials) เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนและมีการเตรียมการเพื่อใช้วัสดุในอนาคตให้มีสภาพเดียวกัน ศึกษาวิธีปฏิบัติ (Treatment) ในรูปแบบอื่นๆ วิธีการก่อสร้างที่

รื้อหรือก่อสร้างใหม่ ควรใช้ความรู้จากช่างฝีมือ (Workmanship) ในท้องถิ่นดั้งเดิม ไม่ควรมีการซ่อมแซมแต่เดิมใหม่ และคำนึงถึงสี วัสดุ โครงสร้าง รูปแบบ เนื้อหา และความหมายนามธรรมของทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม หลีกเลี่ยงการก่อสร้างในพื้นที่ที่มีทรัพยากรวัฒนธรรม ถ้าจำเป็นควรให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด วางแผนการเก็บกู้และดูแลรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม ให้คนในท้องถิ่น นำสู่ความรัก ห่วงแหนมรดกวัฒนธรรม และคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม จำงบุคคลากรที่มีประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ วัสดุอุปกรณ์พร้อม และคำนึงถึงความเพียงพอของงบประมาณ ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีอื่นๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและบันทึกวีดีทัศน์ ออกแบบสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ป้องกันภัยพิบัติ ที่มีหลากหลายประเภทและสามารถเก็บรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมได้

ผลที่ได้รับในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ ธนิก เลิศชาญฤทธิ์ กล่าวไว้คือ แบบเสนอโครงการพร้อมเสนอต่อสาธารณะ การทดสอบ และตรวจสอบ นักวิชาการและผู้ร่วมดำเนินการจากหลายศาสตร์ร่วมประเมิน ความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม ผลประเมินทราบความสำคัญ นำไปสู่การเสนอชื่อเพื่อจัดทำทะเบียนและพัฒนาในขั้นตอนต่อไป การเสนอชื่อต้องสอดคล้องกับกฎหมาย ทรัพยากรวัฒนธรรมควรได้รับการสงวนรักษาและพัฒนาตามขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่เปราะบาง ควรได้รับการปกป้องอย่างยั่งยืน แผนการจัดการควรได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เอกสารคำแนะนำและรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ ในเอกสารระบุเนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิคเฉพาะในการป้องกันทรัพยากรวัฒนธรรมและระบุวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปกป้องรักษาดูแลสำหรับคนรุ่นต่อไป และได้รับการดูแลติดตามอย่างใกล้ชิดและยั่งยืน รวมถึงได้รับการป้องกันจากภัยพิบัติ

รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม แบ่งได้ 2 แบบ ตามสภาพการณ์ และลักษณะในการดำเนินการ (ธนิก เลิศชาญฤทธิ์, 2554 อ้างจาก William Lipe, personal communication 2009) รูปแบบที่ 1 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมอื่น (Non-Impact Driven Management) และรูปแบบที่ 2 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมอื่น (Impact Driven Management)

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมอื่น (Non-Impact Driven Management) หมายถึง การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ หรือแหล่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา/การจัดการ โดยหน่วยงาน หรือชุมชน กลุ่มบุคคลเริ่มเห็นคุณค่า

ของทรัพยากรวัฒนธรรมและต้องการจัดการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ รูปแบบการจัดการ ไม่ถูกเร่งรัด กัดดัน ไม่มีการกำหนดระยะเวลา กระบวนการและขั้นตอนดำเนินการแตกต่างกันที่ทุกพื้นที่ในโลกมีขั้นตอนที่คล้ายกัน โดยอ้างอิงถึงแนวทางในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของ ดร. ดักกลาส โคนเนอร์ (Douglas Corner) เสนอว่า ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ธนิค เลิศชาญฤทธ์, 2554 อ้างจาก Corner 1994) มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาศึกษาทรัพยากรวัฒนธรรมว่ามีอะไรบ้าง ระบุตามประเภท การค้นหา การประเมิน การเก็บข้อมูลและการบันทึก
2. การตัดสินใจจัดการหรือสงวนรักษา อย่างไร
3. การนำเสนอทรัพยากรต่อสาธารณะ (แปลความหมาย)
4. การกระตุ้นและส่งเสริมให้สาธารณะมีส่วนร่วม สนับสนุน ผ่านกิจกรรมต่างๆ

ธนิค เลิศชาญฤทธ์ ได้กล่าวถึง Dr. William D. Lipe ที่ได้กล่าวไว้ ในปี 2007 ว่าการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมได้แบ่งกระบวนการจัดการไว้ดังนี้

1. จัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งทรัพยากร (Resource Inventory) เป็นฐานข้อมูลประเมินและจัดลำดับความสำคัญ ระบุชนิด ประเภทของทรัพยากร สภาพปัจจุบัน จำนวน ว่าอยู่บริบทใด วิธีการจัดทำ ศึกษาทบทวนเอกสาร (Documentary) บันทึก วิเคราะห์ และจัดทำแผนการจัดการ (Management Plan)
2. ประเมินทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural resources assessment) เป้าหมายเพื่อระบุ จัดลำดับความสำคัญ และ ข้อมูลเพียงพอรอบด้าน ก่อนดำเนินการ ปราศจากอคติ และกำหนดเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน ครอบคลุม และรอบคอบ แต่ละประเทศมีเกณฑ์ประเมินความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมแตกต่างกันไป ตามอายุ คุณค่าเชิงความสัมพันธ์ เรื่องราวเกี่ยวข้องกับชุมชนหรือ สังคมอย่างไร วิธีประเมินคล้ายการออกแบบทำวิจัย ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ เทคนิคและวิธีการ และ ผลที่คาดว่าจะได้รับ รายงานผลการประเมิน มีข้อเสนอแนะและทางเลือกในการจัดการ
3. ระบุผลกระทบและข้อขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (Identification of potential Impacts and resource management conflicts) ข้อมูลการประเมินคุณค่าทรัพยากรช่วยให้เห็นประเด็นปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการ การเห็นคุณค่าที่แตกต่างกันของกลุ่มคน

ขั้นตอนการระบุผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ
ได้แก่

1. ทรัพยากรวัฒนธรรมได้รับผลกระทบจากกิจกรรมอื่น เช่น
อันตรายจาก การบุกรุก ประกอบกิจกรรมอื่น ประชากรเพิ่มขึ้น ถูกลักลอบขุดทำลายสูญหาย
เสื่อมสภาพ

2. ผลกระทบของการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม
ต่อสังคม ชุมชน และกลุ่มคน ผู้ใดได้หรือเสีย ผลประโยชน์ มีความขัดแย้งด้านอื่นๆ หรืออย่างไร
การเข้าถึงมีความเท่าเทียมกันหรือไม่ หรือถูกคุกคามหรือไม่ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จำเป็นในการ
จัดการ ถ้าไม่ทำความเข้าใจหรือรอบคอบ จะทำให้การจัดการล้มเหลว เสียหายหรือสูญหาย

4. การทำงานและการปรึกษาหารือร่วมกับชุมชนและผู้อื่น (Consultation
with indigenous people and other group) ปัจจุบันสถาบันการศึกษาทั่วโลก นักโบราณคดี
ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา ศิลปะ และสถาปัตยกรรม และสาขาอื่นๆ กลุ่มชนพื้นเมือง ชชาติพันธุ์
ชนกลุ่มน้อย ชาวบ้าน พระสงฆ์ นักบวช สนใจ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม และเข้ามามี
บทบาท สนับสนุน การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ระยะ 20 ปีที่ผ่านมา โดยมีส่วนร่วมโดยตรง
เช่น การกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการ ดำเนินการ และทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารืออภิปราย
ให้เข้าใจกันทุกฝ่าย หรือทำงานหลายฝ่ายร่วมกัน (Multiple Party Management)

5. การพัฒนาโปรแกรม การเข้าถึง และการให้ความรู้แก่สาธารณะ
(Development of programs for resource protection, public access, public education) เป็น
ขั้นตอนท้ายและสำคัญของกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เพราะเป็นขั้นตอนส่งผล
ย้อนกลับไปขั้นตอนแรก ขั้นตอนนี้ใช้เทคนิควิธี แนวทาง หลากหลาย กลุ่มเป้าหมาย ต่างกลุ่ม ต่าง
วัฒนธรรม ได้รับผลกระทบแตกต่างกัน ต้องจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมตนเอง มีการพัฒนาการ
เข้าถึงแหล่งทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและคำนึงถึงผู้ใช้ทรัพยากรแต่ละกลุ่มเป็นหลัก การให้ความรู้
การศึกษาแก่สาธารณะ ต้องกำหนดโปรแกรมให้เหมาะสม เทคนิคแนวทางและวิธีนำเสนอ
แตกต่างกันไป เช่น ภาษา ป้ายข้อมูล นิทรรศการ สื่อมัลติมีเดีย วิดีโอ โทรทัศน์ หนังสือ แผ่นพับ
มัลติมีเดีย เป็นต้น

6. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมอื่น
(Impact Driven Management) คือการจัดการที่กำหนดแผนไว้ล่วงหน้า มีข้อจำกัดเรื่องเวลา
เนื่องจากทรัพยากรวัฒนธรรมถูกคุกคามและได้รับผลกระทบ อยู่ในภาวะอาจถูกทำลายสูญหายได้
เกิดจากกิจกรรมทางธรรมชาติหรือกิจกรรมจากมนุษย์ เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การพัฒนาที่ดิน

เดิมเรียก การกู้ภัยหรือโบราณคดี กู้ภัย (Salvage archaeology หรือ rescue archaeology) และ โบราณคดีเชิงอนุรักษ์ (Conservation Archeology) (Schiffer and Gumerman 1977) (Dr. William D. Lipe, 2007 อ้างถึงใน ธนิก เลิศชาญฤทธิ, 2554)

4.1.2 การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Management) เป็น ศาสตร์ที่เป็น สหวิทยา (Interdisciplinary Science) โดยการบูรณาการต่างศาสตร์ร่วมกันเป็น หนึ่ง เป็นศาสตร์ทางโบราณคดีที่เกิดจากกฎบัญญัติคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ ตั้งแต่รัชกาลที่ 6 แต่ไม่ถูกพัฒนาให้เข้ากับสังคมไทย (พรลภัส อุณาพรหม, 2560, น.46 อ้างจาก เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, 2551, น. 78-79) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมไม่มีวิธี ตายตัว การจัดการ (Management) และ มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หรือ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Cultural Resource) หมายถึง การควบคุมจัดระบบทางสังคมที่ถูก ปลุกฝังในวิถีชนบ ค่านิยม จารีตประเพณี และความเชื่อ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ทรัพยากรทาง วัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด (พรลภัส อุณาพรหม, 2560, น.46 อ้างจาก Knudson, 1991)

พรลภัส กล่าวไว้อีกว่า ระบบการจัดการแหล่งมรดกโลกควรพิจารณาการ นำไปใช้ดังนี้ การส่งเสริมความหลากหลาย (Embracing Diversity) ระบบการจัดการที่ยืดหยุ่น มี เอกลักษณะเฉพาะตัว สามารถปรับให้เข้ากับบริบทของมรดกทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและ สิ่งแวดล้อม มีการประสานงานที่ชัดเจน (Clarity and Co-ordination) จัดการเป็นวงจร ประเมิน กระบวนการและนำผลไปปรับปรุง เพื่อดำเนินงานในครั้งต่อไป มีการเตรียมพร้อมกับความเสี่ยง (Risk-Preparedness) ยืดหยุ่นกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดการณ์ไว้ เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความ ไม่มั่นคงทางการเงินและทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น การมีส่วนร่วมสม่ำเสมอของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (A Participatory Approach) เพื่อเข้าใจคุณค่าของแหล่งมรดกโลก เพื่อแบ่งเบาภาระ กระบวนการบริหารแหล่งมรดกให้มีผลลัพธ์ดีขึ้น สนับสนุนบทบาทเชิงโครงสร้าง เพื่อสร้างบทบาท การพัฒนาแหล่งมรดกโลกอย่างยั่งยืน (The Role of Heritage in Sustainable Development) ส่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยใช้ระบบการจัดการสร้างความถ่วงดุล ความแตกต่างและการช่ง ขิงการให้ประโยชน์สูงสุด การเข้าถึงคุณค่า การจัดการและอนุรักษ์แหล่งมรดก ซึ่งเป็นกระบวนการ ที่จำเป็นในการจัดการแหล่งมรดกโลก และสนับสนุนความสำคัญในการขึ้นทะเบียนมรดกโลกและ นำเสนอคุณค่าโดดเด่น สากล (Outstanding Universal Value) (พรลภัส, 2560) จากการศึกษา ทบทวนเนื้อหาข้างต้นเห็นว่าในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลกนั้น ต้องการบูรณาการความรู้จากหลาย

ศาสตร์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสื่อกราฟิกให้สื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อการจัดการข้อมูลที่ต้องสื่อสารต่อกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวยุคใหม่ชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องศึกษาทฤษฎีทางการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยและพัฒนาแนวทางการพัฒนาสื่อกราฟิกในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งมรดกโลก เพื่อรักษาไว้ซึ่งการขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโก

4.2 ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research (PAOR) มีขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน (Planning) การวางแผนหลังจาก

- การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข.
- การจัดทำแผนปฏิบัติการ
- กำหนดแนวปฏิบัติตามแผนที่จัดทำขึ้น
- กำหนดรูปแบบการวางแผน

2. การปฏิบัติ (Acting)

- การปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด
- การนำแผนปฏิบัติการที่จัดทำ นำไปปฏิบัติและติดตามความก้าวหน้า

3. สังเกตผล (Observing)

- การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผนประเมินผลที่เกิดขึ้น และ
การ ตีความ ปราบกฎการณ์ ทราบจุดเด่น จุดด้อย

4. สะท้อนผล (Reflecting)

- การสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงาน ตามแผน เพื่อทำการสรุปผล ซึ่ง
นำไปสู่วิธีการปรับปรุงแก้ไข

- ผู้มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และ
ปฏิบัติต่อไป

- สรุปผลการดำเนินงาน หรือผลการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ Kemmis,

Stephen, Mc Taggart, Robin, & Nixon, Rhonda. (2014)

ตามทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ของ ธนิช เลิศชาญฤทธิ และ
ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research PAOR) Kemmis, Mc Taggart, & Nixon ที่ได้กล่าว
เบื้องต้น จากการวิเคราะห์ภาพรวมของทฤษฎีทั้ง 2 มีจุดร่วมที่เหมือนกันและเห็นความสอดคล้อง
ของการนำไปใช้ในการศึกษาวิจัย กระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยาตามตารางสังเคราะห์ด้านล่าง

ตาราง 1 ตารางสังเคราะห์ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ของ ธนิก เลิศชาญฤทธ์ และ ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research PAOR) Kemmis, Mc Taggart, & Nixon

ลำดับขั้นตอน	ทฤษฎีกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของ ธนิก เลิศชาญฤทธ์	ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research PAOR) Kemmis, Mc Taggart, & Nixon	การสังเคราะห์ทฤษฎี
1. การสำรวจและการวางแผน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประเมินความสำคัญ <ul style="list-style-type: none"> - การประเมินความสำคัญและคุณค่าประการใดบ้าง ที่ควรประเมินอย่างละเอียด จึงดำเนินการตามแผน - การประเมินตามความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม - การประเมินความสำคัญต้องอาศัยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ หลายสาขา เช่น นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักมานุษยวิทยา และนักวิชาการสาขาอื่น รวมถึงชุมชนชาวบ้านท้องถิ่น - การแปลความหมายความสำคัญ โดยวิเคราะห์จากหลักฐานเกี่ยวกับทรัพยากร คุณค่าทรัพยากร และเข้าใจทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างถ่องแท้ ภายใต้อบริบทต่างๆ - การจัดการผลให้มีประสิทธิภาพ - การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัย ความรู้และทักษะผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ 2. การวางแผนการจัดการ: <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดแผนปฏิบัติงานหรือแผนจัดการที่เหมาะสมและมียุทธวิธีในการจัดการ กำหนดเป็นระยะยาว และผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับการจัดการ - แผนในการศึกษาการวางแผนการจัดการต้องให้ความสำคัญ กับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น 3. การกำหนดรายการการจัดการ <ul style="list-style-type: none"> - รายการการจัดการตามข้อเสนอแนะ และลำดับความสำคัญของทรัพยากร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การวางแผน (PLANNING) <ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข - การจัดทำแผนปฏิบัติการ - กำหนดแนวปฏิบัติตามแผนที่จัดทำขึ้น - กำหนดรูปแบบการวางแผน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประเมินคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม วิเคราะห์จากหลักฐานเกี่ยวกับทรัพยากรและคุณค่าทรัพยากร เข้าใจบริบทของทรัพยากรทางวัฒนธรรม 2. ประเมินคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม โดยอาศัยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักวิชาการสาขาอื่น และชุมชนชาวบ้านท้องถิ่น 3. วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไข 4. กำหนดยุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและกำหนด เป็นระยะยาว รวมถึงผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ 5. วางแผนปฏิบัติงานหรือแผนจัดการที่เหมาะสมและกำหนดรูปแบบการจัดการ

ลำดับขั้นตอน	ทฤษฎีกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของ ธนิก เลิศชาญฤทธ์	ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research PAOR) Kemmis, Mc Taggart, & Nixon	การสังเคราะห์ทฤษฎี
2. ดำเนินการ	3. การกำหนดรายการจัดการ - รูปแบบการจัดการ: เงื่อนไขทางสังคม ทำเลที่ตั้ง ความสำคัญ เสริมความ มั่นคง การทำร่วมกัน การบูรณะ การเคลื่อนย้าย การฝังกลบ การสงวนรักษา การดูแลรักษา	2. การปฏิบัติ (ACTING) - การปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด - การนำแผนปฏิบัติการที่จัดทำ นำไปปฏิบัติติดตามความก้าวหน้า	1. จัดการตามลำดับความสำคัญของ ทรัพยากรตามที่กำหนดและ ตามข้อเสนอแนะ 2. ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด 3. การจัดการตามรูปแบบและ เงื่อนไข สังคม ทำเลที่ตั้ง การบูรณะ การเคลื่อนย้าย การสงวนรักษา การดูแลรักษา
3. ผลการดำเนินการประเมินผล	3. การจัดการต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่	3. สังเกตผล (OBSERVING) - การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการ ปฏิบัติงานตามแผนประเมินผล ที่เกิดขึ้น และการตีความ ปรากฏการณ์ ทราบจุดเด่น จุดด้อย	1. การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการ ปฏิบัติงานตามแผน 2. ประเมินผลที่เกิดจาก ตีความปรากฏการณ์ 3. คำนึงถึงภาพรวมและผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อมธรรมชาติและ วัฒนธรรม 4. วิเคราะห์เพื่อระบุจุดเด่น จุดอ่อน ช่วยในการปรับปรุงพัฒนา
4. ข้อเสนอแนะและปรับปรุง		4. สะท้อนผล (REFLECTING) - การสะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงาน ตามแผน เพื่อทำการสรุปผล ซึ่งนำไปสู่ วิธีการปรับปรุงแก้ไข - ผู้มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข และปฏิบัติต่อไป - สรุปผลการดำเนินงานหรือผลการ เรียนรู้และข้อเสนอแนะ	1. การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน 2. สรุปผลการดำเนินงานเพื่อนำไป สู่การแก้ไขปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะ 3. สะท้อนผลหลังปฏิบัติงาน ตามแผน

4.3 ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ

ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ เกิดจากการสังเคราะห์ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของ ธนิก เลิศชาญฤทธ์ และ ทฤษฎีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research PAOR) Kemmis, Mc Taggart, & Nixon เป็นการสังเคราะห์ระหว่าง 2 ทฤษฎีเข้าด้วยกันและมีลำดับขั้นตอนของกระบวนการดังนี้

1. การสำรวจและการวางแผน ประกอบด้วย

1.1 การประเมินคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมวิเคราะห์จากหลักฐานเกี่ยวกับทรัพยากร คุณค่าทรัพยากร เข้าใจบริบทของทรัพยากรทางวัฒนธรรม

1.2 ประเมินคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม โดยอาศัย นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักวิชาการสาขาอื่น และชุมชน ชาวบ้าน ท้องถิ่น

1.3 วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไข

1.4 กำหนดยุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและกำหนดเป็น ระยะยาว รวมถึงผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5 วางแผนปฏิบัติงานหรือแผนจัดการที่เหมาะสมและกำหนดรูปแบบ การจัดการ

2. ดำเนินการ ประกอบด้วย

2.1 จัดการตามลำดับความสำคัญของทรัพยากรตามที่กำหนดและตาม ข้อเสนอแนะ

2.2 ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด

2.3 การจัดการตามรูปแบบและเงื่อนไขสังคม ทำเลที่ตั้ง การบูรณะ การ เคลื่อนย้าย การสงวนรักษา การดูแลรักษา

3. ผลการดำเนินการประเมินผล ประกอบด้วย

3.1 การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามแผน

3.2 ประเมินผลที่เกิดจากการตีความปรากฏการณ์

3.3 คำนึงถึงภาพรวมและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและ วัฒนธรรม

3.4 วิเคราะห์เพื่อระบุจุดเด่น จุดอ่อนช่วยในการปรับปรุงพัฒนา

4. ข้อเสนอแนะปรับปรุง

4.1 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

4.2 สรุปผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะ

4.3 สะท้อนผลหลังปฏิบัติงานตามแผน

4.4 ทฤษฎีการออกแบบกราฟิก (Graphic Design)

อารยะ ศรีกัลยาณบุตร กล่าวถึง หลักการออกแบบ คือ วิธีการที่นำไปสู่การ ปฏิบัติ กำหนดขนาด ตำแหน่ง และองค์ประกอบรวม เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ทั้งหมด

หลักการออกแบบแยกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ หลักการเบื้องต้น (Primary Principle) และหลักการสนับสนุน (Support Principle)

หลักการเบื้องต้นในการควบคุมภาพรวมของผลงานออกแบบ ได้แก่

เอกภาพ (Unity) ความสัมพันธ์ระหว่างภาพและพื้น (Figure and Ground) เป็นหลักจำเป็นสำหรับงานออกแบบ เอกภาพสามารถแยกเป็น 2 ประเภทได้แก่ เอกภาพทางความคิด (Intellectual Unity) คือ ความเป็นหนึ่งเดียวของความหมายขององค์ประกอบในงานออกแบบในภาพรวมทั้งหมด เป็นการจับรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นในสมองจากการตีความเนื้อหารวม (Context) ของภาพ ข้อความและองค์ประกอบอื่นๆโดยทำหน้าที่สอดคล้องและส่งเสริมกันและกันในการสื่อสารความคิดที่ต้องการและบุคลิกภาพของงานนั้นได้ เอกภาพทางการมองเห็น (Visual Unity) คือ ปรากฏการณ์ที่มองเห็นและองค์ประกอบทั้งหมดทำงานร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเชิงศิลปะและการออกแบบ องค์ประกอบไม่ขัดตา ผิดสัดส่วน ตำแหน่งไม่ผิดที่ผิดทาง

การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาพและพื้น (Figure and Ground Relationship) เป็นหัวใจสำคัญของงานออกแบบที่มีเอกภาพ ภาพ หมายถึง องค์ประกอบใดก็ตามที่วางลงในที่ว่าง เส้น รูปร่าง ตัวอักษร ภาพวาด ภาพถ่าย ฯลฯ ส่วนพื้นหมายถึง ที่ว่างที่เหลืออยู่จากการจัดวางองค์ประกอบ ในการออกแบบจำเป็นต้องออกแบบองค์ประกอบภาพและพื้นไปพร้อมกัน พื้นี่วางเป็นเจตนาในการเว้นว่างมากกว่าความไม่ตั้งใจของผลงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างภาพและพื้น (Figure and Ground) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ภาพและพื้นแบบแน่นอน (Stable figure and Ground) หมายถึง ภาพและพื้นคงเป็นภาพหรือพื้นอย่างชัดเจน แต่มีความเชื่อมโยงระหว่างพื้นและภาพไว้ด้วยกัน

ระดับที่ 2 ภาพและพื้นแบบกลับไปมา (Reversible figure and ground) หมายถึง ภาพและพื้นที่ถูกรับรู้สลับไปมา

ระดับที่ 3 ภาพและพื้นแบบสองนัย (Ambiguous figure and ground) หมายถึง ภาพและพื้นชุกชุกย้อย มีความหมายแบบหนึ่ง แต่เมื่อเอาภาพและพื้นชุกชุกย้อยๆทั้งหมดมามอง รวมกันจะให้ความหมายอีกนัยหนึ่ง การขยับหรือเปลี่ยนแปลงภาพหรือพื้นจะทำให้ภาพรวมเปลี่ยนไป (อารยะ ศรีกัลยาณบุตร, 2550)

นอกเหนือจากความเป็นเอกภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างภาพและพื้นในหลากหลายรูปแบบทฤษฎีที่กล่าวข้างต้น การลำดับความสำคัญในการมองเห็นของผู้รับสารก็เป็นสิ่งสำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่งของการออกแบบ โดยการใช้การลำดับความสำคัญของ

องค์ประกอบของภาพ การจะลำดับองค์ประกอบการรับรู้ได้นั้น ผู้ออกแบบจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาของสารว่าเนื้อหาใดมีความสำคัญและต้องการเน้นเพื่อสื่อสารสู่ผู้รับสาร นอกจากนี้ยังคงต้องใช้องค์ประกอบพื้นฐานทางศิลปะและการออกแบบในการออกแบบเพื่อให้สารสามารถสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การเน้นและการสร้างลำดับความสำคัญ (Emphasis and Hierarchy) วัตถุประสงค์หลักในการออกแบบ คือการสื่อสารข้อมูล ผู้รับสารจะได้ข้อมูลถูกต้องครบถ้วน รับรู้ด้วยการเลือกมอง ดูข้อความ ภาพก่อนหลังเรียงลำดับถูกต้อง เข้าใจสารที่ต้องการสื่อ เน้นและสร้างลำดับความสำคัญ ผู้รับสารสามารถติดตามสารตั้งแต่ต้นจนจบได้อย่างรวดเร็ว การสร้างจุดเด่น โดยการเน้นหรือสร้างลำดับความสำคัญเป็นพื้นฐานที่ทำให้งานออกแบบน่าสนใจ

การที่จะใช้หลักการนี้ต้องวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ วางแผนองค์ประกอบหลักในการสื่อสารสาระสำคัญของข้อมูล องค์ประกอบรองคืออะไร แนวโน้มที่จะสะดุดตา หรือดึงดูดความสนใจ การเน้นข้อความหรือภาพ สร้างลำดับความสำคัญ เพื่อสร้างองค์ประกอบเด่นหรือ จุดสนใจ (Focal Point) ซึ่งเป็นจุดแรกที่ผู้รับสารเลือกรับรู้

สัดส่วน (Proportion) การกำหนดสัดส่วนกำหนดเป็น 2 ชั้น โดยชั้นแรก คือ สัดส่วนภายนอก (Outer Proportion) หรือมิติภายนอก (Outer dimension) หมายถึงการให้ภาพรวมของสิ่งพิมพ์ว่าเป็นลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน 3 ลักษณะหลัก กล่าวคือ

ลักษณะทางด้านตั้ง หมายถึง สัดส่วนของสิ่งพิมพ์ที่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีด้านสูงมากกว่าด้านยาว

ลักษณะทางด้านนอน หมายถึง สัดส่วนของสิ่งพิมพ์ที่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีด้านยาวมากกว่าด้านสูง

ลักษณะจัตุรัส หมายถึง สัดส่วนสิ่งพิมพ์ที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ด้านยาวเท่ากับด้านสูง

ในการออกแบบสิ่งพิมพ์ต้องตัดสินใจเลือกสัดส่วนภายนอกก่อนแล้วถึงดำเนินการจัดวางองค์ประกอบและแบ่งสัดส่วนภายใน (Internal division) และกำหนดความสัมพันธ์ของขนาดในองค์ประกอบการจัดวาง นอกจากนี้ ยังมีหลักการที่ใช้สนับสนุน ในการสร้างความสัมพันธ์กับองค์ประกอบย่อยต่างๆในงานออกแบบ

ขนาด (Scale) เป็นหลักการที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสัดส่วน ความสัมพันธ์ใหญ่เล็กขององค์ประกอบที่มีผลต่อภาพรวมของการออกแบบ ขนาด หมายถึง ความสัมพันธ์ในลักษณะการเปรียบเทียบความเล็ใหญ่ระหว่างแต่ละองค์ประกอบที่ได้รับการจัดวางร่วมกันใน

ชิ้นงานออกแบบ องค์ประกอบของภาพและตัวอักษร ขนาดมีผลต่อการลำดับการสื่อสาร องค์ประกอบต่างๆจึงไม่ควรีขนาดใกล้เคียงกัน

ความสมดุล (Balance) อาจเป็นการตอบสนองของธรรมชาติของผู้รับสารเรื่องของ แรงโน้มถ่วง ในการจัดองค์ประกอบให้เกิดความสมดุลแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

สมดุลแบบสมมาตร (Symmetrical balance) การจัดวางองค์ประกอบโดย พื้นที่ด้านซ้ายและด้านขวาของพื้นที่มีลักษณะเหมือนกันทั้งสองข้าง ถ่วงน้ำหนักให้ผู้รู้สึกถึงความ สมดุล มักใช้กับสิ่งพิมพ์ทางการ

สมดุลแบบอสมมาตร (Asymmetrical balance) การจัดวางองค์ประกอบ พื้นที่ด้านซ้ายและด้านขวาไม่เหมือนกันสองข้าง แต่จะถ่วงน้ำหนักกันและกันเพื่อเกิดความสมดุล

สมดุลแบบรัศมี (Radial balance) เป็นการจัดองค์ประกอบโดยแผ่ออกไปทุก ทิศทุกทางจากจุดศูนย์กลาง เป็นรูปแบบที่ไม่ค่อยพบบ่อย สมดุลแบบรัศมีให้ความสมดุลถึงกลาง ว่างสมดุลแบบสมมาตรและอสมมาตร

ทิศทางและการเคลื่อนไหว (Direction & Movement) ทิศทางและการเคลื่อนไหว ช่วยให้การสื่อสารเป็นไปตามลำดับ ผู้รับสารมองดู รับรู้ตามลำดับการมองเห็น เกิดจากการกวาด สายตาจากองค์ประกอบหนึ่งไปอีกองค์ประกอบหนึ่ง ต้องวางแผนกำหนดและชักจูงสายตาของ ผู้รับสารให้เคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้องตามลำดับขององค์ประกอบ หากไม่มีจุดเด่น สายตาของ ผู้รับสารจะมองดูหน้ากระดาษตามกฎของแรงโน้มถ่วง คือมองจากด้านบนลงด้านล่าง ด้านซ้ายไป ด้านขวา ลักษณะธรรมชาติของการมองดูของคนทั่วไปในภาษาไทยจะเป็นทิศทางของตัวอักษร “Z” ในภาษาอังกฤษ มองที่มุมบนด้านซ้าย ไปยังมุมบนด้านขวา

ความขัดแย้ง (Contrast) การจัดองค์ประกอบโดยรอบพื้นที่ให้มีจุดเด่นขึ้นมา การใช้ความขัดแย้งเป็นวิธีหนึ่ง ที่สร้างจุดความสนใจมายังองค์ประกอบ มีวิธีทำได้หลายวิธี ดังนี้

ความขัดแย้งโดยขนาด (contrast of scale) เน้นให้องค์ประกอบ โดยเพิ่ม ขนาดให้ใหญ่กว่าองค์ประกอบอื่นๆ

ความขัดแย้งโดยรูปร่าง (contrast of shape and form) เน้นองค์ประกอบให้ เด่นขึ้นโดยใช้รูปร่างแตกต่างจากองค์ประกอบอื่น เพื่อให้ภาพมีรูปร่างอิสระ ไม่เป็นสี่เหลี่ยม

ความขัดแย้งโดยน้ำหนักหรือความเข้ม (contrast of weight) เน้นให้ องค์ประกอบเด่น ด้วยการเพิ่มหรือลดความเข้ม น้ำหนักขององค์ประกอบ

ความขัดแย้งโดยทิศทาง (contrast of direction) ใช้หลักการทิศทางและความเคลื่อนไหว เน้นองค์ประกอบให้เด่น ด้วยการวางองค์ประกอบที่เน้นให้อยู่ในทิศทางที่แตกต่างจากองค์ประกอบอื่นๆ

ความขัดแย้งโดยพื้นผิว (contrast of texture) เน้นองค์ประกอบด้วยการเลือกหรือสร้างให้มีลักษณะพื้นผิวที่แตกต่างจากองค์ประกอบอื่น

ความขัดแย้งโดยที่เว้นว่าง (contrast of space) เน้นองค์ประกอบเด่นด้วยการเว้นที่ว่างให้ห่างหรือแคบกว่าที่เว้นว่างระหว่างองค์ประกอบอื่นๆ

จังหวะ ลีลา และการซ้ำ (Rhythm and Repetition) หลักการการจัดวางองค์ประกอบหลายชิ้นให้มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ช่องว่างเป็นช่วงเป็นตอน มีการวางแผนล่วงหน้า ทำให้เกิดจังหวะและลีลาขึ้น หากองค์ประกอบมีลักษณะซ้ำๆหรือใกล้เคียงกัน ก็เน้นจังหวะลีลาชัดเจนขึ้น จังหวะและลีลาที่ใช้ในการออกแบบทั่วไปมี 3 ลักษณะ คือ

แบบสม่ำเสมอ (regular) จัดวางองค์ประกอบโดยเว้นให้เกิดช่องว่างระหว่างชิ้นแต่ละชิ้นเท่าๆกัน คาดเดาได้ จังหวะ ก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นทางการ น่าเชื่อถือ และสงบ

แบบไม่สม่ำเสมอ (irregular) จัดวางองค์ประกอบหลายๆ ชิ้น โดยเว้นให้เกิดช่องว่างระหว่างชิ้นงานไม่เท่ากันและคาดเดาไม่ได้

แบบพัฒนาการ (progressive) จัดวางองค์ประกอบหลายๆชิ้นโดยเว้นให้เกิดช่องว่างระหว่างชิ้นให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างเท่าๆกัน และคาดเดาได้ จังหวะและลีลาทำให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างมีทิศทาง

การใช้หลักการเรื่องความขัดแย้งร่วมกับหลักการเรื่องการซ้ำเป็นที่นิยมในการออกแบบสิ่งพิมพ์และเป็นวิธีการที่ง่ายในการสร้างจุดสนใจให้โดดเด่น (อารยะ ศรีภักดิ์ยาณบุตร, 2550)

หลักทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้ในการออกแบบที่คาดเดาไม่ได้ได้แก่ระบบกริด ซึ่งมีความสำคัญในการออกแบบกราฟิก ไม่ว่าจะประยุกต์ใช้กับสื่อใดก็ตามยังคงต้องใช้เพื่อการจัดองค์ประกอบ การใช้งาน บางครั้งระบบกริดช่วยให้ข้อมูลสื่อสารมีระเบียบและสื่อสารง่าย

ระบบกริด คือระบบโครงสร้างที่เป็นระบบตาราง ใช้ควบคุมการออกแบบให้มีระเบียบและไปในทิศทางเดียวกัน เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา (2543) ได้กล่าวไว้ว่า ระบบกริดใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน หรือข้อบังคับในการออกแบบเพื่อให้งานออกแบบเป็นหนึ่งเดียวกัน และระบบกริดที่นิยมใช้มากที่สุดคือ ระบบกริดในการวางสิ่งพิมพ์และทางสถาปัตยกรรม ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบสิ่งพิมพ์ และเป็นสิ่งซึ่งต้องพัฒนาอันดับแรกๆของขั้นตอนการ

ออกแบบ ระบบกริดช่วยในการจัดวางองค์ประกอบ ในด้านตำแหน่งและขนาด 2 ประการคือ ช่วยในการกำหนดตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบ ให้ไปตามแนวเส้นกริดได้อย่างรวดเร็ว ช่วยกำหนดขนาดขององค์ประกอบ สามารถเลือกใช้พื้นที่ที่ถูกแบ่งให้เล็กลงในหน้ากระดาษ ช่วยกำหนดขนาดขององค์ประกอบต่างๆ (อารยะ ศรีกัลยาณบุตร, 2550)

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ก็เนื้อหาข้อมูล ซึ่งต้องใช้ตัวอักษรที่เป็นองค์ประกอบกราฟิกที่ใช้สื่อสารได้ง่ายที่สุด ในการเลือกใช้ตัวอักษรนั้น นักออกแบบต้องมีความเข้าใจถึงโครงสร้างหน้าที่ของตัวอักษร ลักษณะเฉพาะของตัวอักษร และความสัมพันธ์ของตัวอักษรกับทฤษฎีทางองค์ประกอบศิลป์ที่ต้องนำมาใช้ร่วมกันในการออกแบบ เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ประเภทของตัวอักษร ขนาด การจัดลำดับความสำคัญ การออกแบบในการอ่านและการรับรู้ เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะต้องศึกษาและนำทฤษฎีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาสื่อตัวอักษร (Typography)

รูปแบบของตัวอักษร มีความหลากหลาย ให้ความรู้สึกแตกต่างกันออกไป
อ่านง่าย อ่านยาก รูปแบบเรียบง่าย ธรรมดาสามารถอ่านได้ง่าย
ความหนาบางของตัวอักษร รูปแบบหนาเป็นการเน้นย้ำมากกว่าตัวอักษร
ที่มีลักษณะบาง

การใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ (Uppercase Letter) เปรียบเหมือนการใช้ตัวอักษรหนาเพื่อการเน้นคำหรือเน้นความสำคัญมากกว่าตัวอักษรพิมพ์เล็ก (Lowercase Letter) หรือการผสมระหว่างสองอย่างจะทำให้การอ่านง่ายขึ้น

ระยะความห่าง (Kerning) ช่องไฟระหว่างตัวอักษร มีผลต่อความยากง่ายในการอ่านที่ต่างกัน ตัวอักษรที่มีช่องไฟห่างจะให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลายกว่าแคบ เพราะจะทำให้รู้สึก ทึบ อึดอัด หรือแน่น และบางครั้งยากต่อการอ่าน

รูปร่างของตัวอักษร ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน รูปร่างสามเหลี่ยมให้ความรู้สึกถึงพลังและความรวดเร็ว ตัวกลมให้ความรู้สึกนุ่มนวล ตัวแหลมให้ความรู้สึกรุนแรงก้าวร้าว แต่ตัวกลมก็ให้ความรู้สึกเชิงอ้า (เอื้อเอ็น ดิศกุล ณ อยุธยา, 2543)

ปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวกับตัวอักษรคือ ตัวแปรในการอ่าน (Readability) ความยากง่ายของการอ่าน การกำหนดรูปแบบตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร ดังนี้

รูปแบบตัวอักษร (Letter Style) ตัวอักษรที่ไม่มีฐาน(เชิง) (Sans Serif) มีรูปแบบเรียบง่ายร่วมสมัยมากกว่าตัวอักษรในกลุ่มที่มีฐาน(เชิง) (Serif) การใช้ตัวพิมพ์ใหญ่และตัวพิมพ์เล็กร่วมกัน ช่วยในการอ่านได้ดีกว่าการใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด คำที่ใช้ตัวพิมพ์เล็ก ส่วนของตัวอักษรที่ยาวกว่าระดับบรรทัดทำให้มีรูปแบบที่เด่นชัด น่าสนใจ ช่วยในการใช้พื้นที่ว่าง จะเป็น

การช่วยในการอ่านและจดจำ รูปแบบของตัวอักษรทำให้เกิด บุคลิก (Personality) กับสถานที่ให้ความหมายและสร้างความประทับใจที่ดีให้กับสภาพแวดล้อมนั้น

การอ่าน (Readability) ขึ้นอยู่กับขนาดของตัวอักษร การอ่านที่เกิดขึ้นขณะเดินมีหลักกำหนดคือ ตัวอักษรไม่มีฐาน (เชิง) เช่น Helvetica Medium สูง 1 นิ้ว สามารถอ่านได้ จากระยะห่าง 40 ฟุต ตัวอักษรที่มีฐาน (เชิง) เช่น Clarendon สูง 1 นิ้ว สามารถอ่านได้จากระยะห่าง 25 ฟุต ดังนั้น ความสามารถในการอ่าน สามารถหาได้จาก อัตราส่วนระหว่างขนาดของตัวอักษรกับระยะทาง ตัวอักษรและพื้นที่ระหว่างบรรทัด (Letter and Line Spacing and Legibility) ขนาดของพื้นที่ว่างระหว่างตัวอักษร (Kerning) และ พื้นที่ระหว่างบรรทัด (Legibility) ต้องเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกับการมองเห็น และการอ่าน ถ้าตัวอักษรจัดวางชิดกันมากจะทำให้ อ่านยากและถ้าห่างมากทำให้ข้อความไม่ต่อเนื่อง การอ่านจากระยะไกล จะต้องใช้ช่องไฟน้อยกว่า การอ่านจากระยะใกล้ การจัดช่องไฟขึ้นอยู่กับมุมมองการมอง ถ้ามุมมองกว้างจะต้องเพิ่มช่องไฟระหว่างตัวอักษร เพื่อไม่ให้ตัวอักษรเกิดการทับซ้อนกัน

ตำแหน่งการจัดวางข้อมูล (layout) และ ตำแหน่งตัวอักษรที่เป็นข้อมูลบนพื้นงาน ซึ่งมีผลต่อการอ่าน ควรเว้นพื้นที่ว่างโดยรอบ ตัวอักษรเพื่อให้สามารถอ่านได้สบายตาและจัดแยกข้อมูลที่สำคัญออกจากสภาพแวดล้อมและเลือกขนาดพื้นงานให้เหมาะสมกับข้อมูล การจัดวางตำแหน่งข้อมูล มี 9 รูปแบบ คือ บนซ้าย Upper Left, บนกลาง Upper Centered, บนขวา Upper Right, ซ้ายกลาง Centered Left, กึ่งกลาง Centered, กลางขวา Centered Right, ล่างซ้าย Lower Left, ล่างกลาง Lower Centered, และ ล่างขวา Lower Right.

จากการสำรวจพื้นที่ที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เขต 1 พบว่าในทุกสถานที่สื่อกราฟิกที่พบคือป้ายข้อมูล ซึ่งจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจเพื่อพัฒนาสื่อที่สามารถสื่อสารสู่ผู้รับสารในทุกมุมมอง เอื้อเอ็นดู ศักดิ์ ญ อุทยาน กล่าวถึงองศาของมุมมอง (The Viewing Angle) มีผลต่อการจัดช่องไฟของตัวอักษร การใช้ป้ายสัญลักษณ์ภายนอก ป้ายสัญลักษณ์ที่ใช้กับรถยนต์ที่เคลื่อนที่ด้วยความเร็วแตกต่างกัน มีผลต่อการจัดช่องไฟของตัวอักษร มาตรฐานในการอ่าน (Legibility) การมองเห็น สัญลักษณ์ รูปภาพ ตัวอักษร การจัดวาง สี แสง ช่องว่าง มุมในการมองมีผลต่อการอ่าน และมองเห็น การมองที่ชัดเจนที่สุดคือการมองที่อยู่นิ่ง อยู่ในระยะห่างที่อยู่ในระดับสายตา จะมองเห็นได้ตามธรรมชาติ หลีกเลี่ยงมุมมองที่หักเหเกินกว่า 10 องศาจากระดับสายตา การมองเห็นให้เป็นธรรมชาตินั้น ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดป้ายและระยะห่าง จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการใช้งาน

การใช้สัญลักษณ์และตัวอักษรร่วมกัน ในป้ายสัญลักษณ์สามารถมีขนาดใหญ่กว่าตัวอักษรได้ แต่ไม่เล็กกว่ามาตรฐานการมองเห็น ขนาดของตัวอักษรต้องเพิ่มความสูงขึ้น 1 นิ้ว ในทุกระยะการมอง 50 ฟุต และมีขนาดสมดุกัน เพื่อการมองรูปแบบของตัวอักษรควรมีความง่ายต่อการอ่าน รูปแบบสัมพันธ์กับสัญลักษณ์ภาพและสภาพแวดล้อม ตัวอักษรสีขาวบนพื้นสีดำหรือสีเข้มต้องใช้ช่องว่างระหว่างคำมากกว่าตัวอักษรดำบนพื้นขาว รวมถึง ความเข้มของแสงก็มีผลในการจัดวางช่องว่างระหว่างตัวอักษร สัญลักษณ์ ภาพกราฟิก สามารถใช้สื่อสารได้ดีและมีการใช้อย่างแพร่หลายและความซับซ้อนทางสถิติ แผนภูมิประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ในการใช้ภาพอธิบายทำได้ดีกว่า การใช้ตัวอักษรเขียน

เครื่องหมายภาพ (Sign) การใช้เครื่องหมายภาพ หรือรูปร่างเรขาคณิตในการสื่อความหมาย มีหลักการและประเภทได้หลายวิธี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. Phonogram ภาษาเขียนเป็นเครื่องหมายสัญลักษณ์ที่สื่อสารด้วยภาพเพื่อการอ่านออกเสียง ภาพเป็นนามธรรมมีที่มาจากสัญลักษณ์ภาพเน้นในการใช้เชิงสัญลักษณ์แต่ไม่เน้นความหมายภาพ

2. Logogram ภาษาภาพ กลุ่มเครื่องหมายสัญลักษณ์ที่สื่อสารความหมายในลักษณะของทัศนสัญลักษณ์ คือการมองเห็นโดยตรงจากภาพสัญลักษณ์ มีลักษณะเป็นรูปธรรมจนถึงนามธรรม

แต่ไม่สามารถอ่านออกเสียงได้ ใช้มือแสดงท่าทางและตาในการสื่อสารรับรู้ สื่อความหมายได้ด้วยตัวเองเป็นกลุ่มภาษาภาพที่แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

Image-Related เป็นสัญลักษณ์รูปภาพ (Pictorial Symbol) เป็นประเภทพื้นฐานที่สุดและง่ายต่อการเข้าใจง่ายที่สุด รูปร่างถ่ายถอดเลียนแบบมาจากสิ่งของที่เห็นจริง มีความเหมือนและความคล้ายจนถึงลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น คน สัตว์ สิ่งของ รวมถึงอากัปกิริยา

Concept-Related สัญลักษณ์ที่พัฒนารูปร่างโดยการถ่ายทอดจากความคิด (Ideogram) จากการที่มีมนุษย์มีการรับรู้ ในสิ่งที่เห็นคล้ายกันในการสื่อสารโดยอาศัยจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกัน

Arbitrary สัญลักษณ์ที่ไม่ใช่การลอกเลียนแบบจากต้นแบบหรือความคิดรูปร่างไม่มีเกณฑ์ (Abstract) ไม่มีที่มาและไม่มีเหตุผลเกิดจากการสมมุติขึ้นเอง (เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา, 2543)

กระบวนการในการพัฒนาสื่อกราฟิก ต้องใช้องค์ประกอบทางกราฟิก ความเป็นเอกภาพ การเน้น การจัดลำดับความสำคัญ ขนาด สัดส่วน ทิศทางการเคลื่อนไหว การขัดแย้ง ความ

สมดุล จั๋งหะ กริต ตัวอักษร ลักษณะตัวอักษร การจัดวาง การอ่าน ระยะเวลาตัวอักษร ระยะเวลาการอ่าน สัญลักษณ์ภาพ เครื่องหมายภาพที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

5. บทความ งานวิจัยและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก พื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลกนั้น ผู้วิจัยได้สำรวจและศึกษางานที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการจัดการสื่อกราฟิกประเภทต่างๆในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมรดกโลกที่สัมพันธ์กันกับพื้นที่ที่ศึกษาและเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมพื้นที่อื่นที่เป็นประเด็นในการศึกษา รวมทั้งงานวิจัยที่ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวอยุธยา เมืองมรดกโลก ศึกษาพฤติกรรมในการท่องเที่ยว การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวตามปัจจัยส่วนบุคคล และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ดังตัวอย่างงานวิจัยดังต่อไปนี้

จากบทความวิชาการของ นิรันดร ทองอรุณ (2553) การจัดการสื่อและองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา การท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาทฤษฎีและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของสื่อ และข้อมูลการเรียนรู้หลากหลายประเด็น เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลของสื่อ ข้อมูลในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ และการศึกษาพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา การศึกษาการเดินทาง การเข้าถึง และเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เส้นทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะการชมงานสถาปัตยกรรมประเภทอาคารพิพิธภัณฑ์ โดยใช้สื่อทางมัลติมีเดีย และการสภาพแวดล้อมเหมือนเพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าถึงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และศึกษาดูงานอย่างอิสระ สามารถทราบถึงภาพรวมทางกายภาพของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ถนน แม่น้ำลำคลอง เส้นทางสัญจร และพื้นที่ย่านต่างๆ โดยผลการวิจัยนำมาสู่การพัฒนาและยกระดับการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ทางสถาปัตยกรรม โบราณสถาน และพื้นที่มรดกโลก นิรันดรได้สรุปประเด็นปัญหาเรื่องสื่อ และข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ เอกสารและรูปแบบการจัดแสดง โดย ประเด็นแรก การจัดการทางด้านเอกสาร เนื้อหา และการเผยแพร่ มีความซ้ำกันของข้อมูล ขาดการปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้แหล่งศึกษาสื่อ และข้อมูลในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบเท่าที่ควร ประเด็นที่ 2 การ

จัดการทางด้านการจัดแสดง ไม่มีทางเลือกให้นักท่องเที่ยวในการศึกษาและเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ตามต้องการ เนื้อหาถูกกำหนดให้เป็นไปตามรูปแบบที่ผู้จัดทำกำหนดไว้ เทคโนโลยีในการจัดแสดง เป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่ง นิรันดร ทองอรุณ ได้เห็นปัญหาที่สำคัญคือการพัฒนาศักยภาพและ มิติของสื่อและข้อมูลในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวในส่วนของเอกสารและการจัด แสดง จากการศึกษาวิจัยของ นิรันดร ทองอรุณ นำมาเป็นกรณีศึกษานำร่องในการศึกษาการ จัดการองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรม โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการที่ช่วยในการดำเนินการ คือ องค์ความรู้ทางวิชาการจากนักวิชาการทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่างๆของภาครัฐหรือภาคเอกชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถาบันการศึกษาต่างๆ และชุมชน คนในท้องถิ่นที่เป็นหลักในการ พัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีประเด็นในเชิงบริหารจัดการและบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ การเชื่อมต่อเครือข่ายการใช้สื่อทางเทคโนโลยี การบริหารจัดการ เว็บไซต์ ระบบมัลติมีเดีย และอุปกรณ์ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ และระบบมัลติมีเดีย การจัดทำ ข้อมูลให้มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน การดูแลรักษาซ่อมบำรุง ในการเผยแพร่แหล่งข้อมูล สนับสนุนในการเดินทางท่องเที่ยวพระนครศรีอยุธยา และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ เช่น งานประเพณี การจัดการการนำเสนอสื่อรูปแบบสภาพแวดล้อมเสมือนของแหล่งท่องเที่ยว วัด โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ และแหล่งท่องเที่ยว สุดท้ายคือการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือคนใน ท้องถิ่น ที่สนับสนุนด้านข้อมูล การประชาสัมพันธ์ ดูแลรักษา ประสานงานต่างๆทั้งในส่วนของ เว็บไซต์ ระบบมัลติมีเดีย และอุปกรณ์ต่างๆ (นิรันดร ทองอรุณ, 2553)

ซึ่งทำให้เห็นปัญหาการจัดการเอกสารข้อมูล เนื้อหาของสื่อ การเผยแพร่ สื่อการจัด แสดง ที่ต้องการเทคโนโลยีทันสมัย และทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน การจัดทำสื่อเว็บไซต์ ระบบ มัลติมีเดีย ที่ต้องการการดูแลรักษาซ่อมแซม และสื่อประชาสัมพันธ์ที่ต้องการเผยแพร่สื่อต่อ สาธารณะชนและ การได้รับความร่วมมือของชุมชนและคนในท้องถิ่น

สื่อกราฟิกอื่นๆที่พบในบทความวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศในพื้นที่มรดก โลกอีกประเภทของสื่อกราฟิก คือ สื่อป้ายสัญลักษณ์ เป็นประเด็นปัญหาในการจัดการ การสื่อ ความหมายของข้อมูลภายในป้าย ตามบทความดังนี้

งานวิจัยเรื่องการศึกษาความมรดกโลก โดยการศึกษาวิเคราะห์ระบบป้ายในพื้นที่ทาง โบราณคดี ที่ อุมไกวซ์ ทางตอนเหนือ ประเทศจอร์แดน นักท่องเที่ยวพบปัญหาในเรื่องความเข้าใจ พื้นที่ทางโบราณคดีขณะเยี่ยมชมซึ่งส่งผลกระทบต่อการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว งานวิจัย

พยายามที่จะค้นหา วิเคราะห์ และหาคำตอบที่อธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ นักท่องเที่ยว กับป้ายในพื้นที่ทางโบราณคดี อุมไกวซ์ (Umm Qais) ประเทศจอร์แดน

ในการติดตั้งป้าย การกระจายป้ายในพื้นที่ความน่าสนใจ ความงามในการออกแบบ และเนื้อหา มีประสิทธิภาพในการใช้งานและคงภาพรวมของพื้นที่ ในงานวิจัยชิ้นนี้ ศึกษาประเมิน สถานการณ์ของป้าย การอธิบาย ภาพถ่าย และการรับรู้จากการเห็นภาพในพื้นที่ ถูกใช้ในการ แก้ปัญหาสถานการณ์ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ให้นักท่องเที่ยว

Ababneh (2017) พบว่า ผู้รับผิดชอบพื้นที่ไม่ได้ให้ความสนใจในการจัดการข้อมูล ความเข้าใจในพื้นที่เท่าที่ควร ป้ายเป็นส่วนหนึ่งที่มีปัญหา จุดในการติดตั้ง การออกแบบและความ ชัดเจนของภาพรวม ผู้จัดการพื้นที่ควรต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานใหม่ ประเมิน สถานการณ์พื้นที่ใหม่ โดยคำนึง ถึงความสำคัญในการพัฒนาการตีความหรือคำอธิบายความใน ระบบป้ายที่สร้าง ขึ้นใหม่ ในการตีความหรือการอธิบายเรื่องราวของพื้นที่ทางโบราณคดีเป็นสิ่ง สำคัญ ไม่ควรที่จะให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมในพื้นที่ทางโบราณคดี มรดกโลก เดินออกไป ปราศจากความเข้าใจ หรือเข้าใจไปเอง ในการมาเยือนพื้นที่ ความหมายสำคัญของพื้นที่ คุณค่า การสร้างความตระหนักในพื้นที่มากขึ้น

อุมไกวซ์ (Umm Qais) ประสบปัญหาการจัดการปัญหาพื้นที่มรดกโลก ทั้งเรื่องการ อธิบายการตีความข้อมูลพื้นที่ ความไม่พร้อมของข้อมูลในพื้นที่ ในการที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่ม มากขึ้นนั้น ต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีระบบ การให้คำอธิบายในพื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็น เป้าหมายหลักของการมาเยือนพื้นที่นี้ หรืออาจใช้สื่ออื่น ๆ ช่วยในการอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับ พื้นที่ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ และป้ายต่าง ๆ

ในงานวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ในการใช้สื่อในการอธิบายความหมาย ระบบป้าย ภายในพื้นที่มรดกโลก ไม่ค่อยมีคนเข้าใจ ระบบป้าย ไม่มีการวิเคราะห์ป้าย ไม่มีการ วางแผนกลยุทธ์ ไม่มีการวางแผนหรือออกแบบป้ายที่สามารถมองเห็นได้ในพื้นที่ และ วัตถุประสงค์ในการจัดการจนถึงปัจจุบัน ทั้งการออกแบบป้าย ออกแบบภาพรวม (Theme) ที่ ติดตั้งป้าย การนำเสนอป้าย และการให้ข้อมูลและช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว ไม่มีการประเมินผล กระทบเหล่านี้ที่ผ่านมา โดยงานวิจัยมุ่งเน้นถึงความเข้าใจพื้นที่มรดกโลกและศึกษา กลุ่ม ประเภท ของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ในการเลือกพื้นที่นี้เนื่องมาจากเป็นพื้นที่มรดกโลก และมี แหล่งท่องเที่ยวหลัก ๆ ของประเทศ พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน จำนวนนักท่องเที่ยวที่มี มาก มีปัญหาทางการวางแผน เนื้อหา การจัดการระบบป้าย และเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความ นิยมทั้ง นักท่องเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศ รายละเอียดและการใช้งานของพื้นที่ทาง

ประวัติศาสตร์ หลักการพื้นฐานและการวางแผนการอธิบายความนั้นต้องใช้สื่อช่วยในการสื่อสาร ป้ายเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในเรื่องนี้ ซึ่งสามารถใช้ได้ในวงกว้างในพื้นที่ทางมรดกโลกและพื้นที่ทางโบราณคดี เพราะป้ายสามารถ มีรูปแบบการใช้งานได้หลากหลายใช้ได้ทุกพื้นที่ สามารถเน้นป้ายในแต่ละส่วนตามประเภทของป้ายและกลุ่มผู้ใช้งานได้ ป้ายถือเป็นสื่อธรรมดาที่มีในพื้นที่โบราณสถาน และพื้นที่มรดกโลก เพราะถือว่าเป็นประโยชน์ และเป็นวิธีที่สามารถเข้าถึงได้ ไม่แพง และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจได้

ป้ายถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ ป้ายให้ข้อมูล คือป้ายที่ให้ข้อมูลทิศทาง ระยะ ระยะทาง โฆษณา เตือน นำทาง และประเภทที่ 2 คือ ป้ายที่ต้องตีความหรืออธิบาย หมายถึงป้ายที่ให้ข้อมูล เล่าเรื่อง พื้นที่ อธิบายลักษณะเฉพาะ และเพื่อให้ความรู้ต่าง ๆ ในการออกแบบภาพรวมของป้าย แบบร่างการจัดองค์ประกอบภายในป้าย ขนาดความสูง ตัวอักษรเนื้อหา ตำแหน่งของป้าย และความสัมพันธ์กับพื้นที่ การจัดเตรียม คำแนะนำ และการติดตั้ง ตัวอย่างในการใช้ป้าย ควรที่ต้องใช้ภาพให้มีความกลมกลืนกับพื้นที่ ตัวอักษรข้อความที่เรียบง่าย และมีการวางแผนในการใช้งาน การบำรุงรักษาให้เหมาะสมกับพื้นที่ถือเป็นการให้เกียรติแก่สิ่งแวดล้อมและผู้มาเยือน

ในการอธิบายการวางแผนระบบป้ายนั้น ต้องจัดเตรียม และให้ความสนใจในเนื้อหา ที่จะใช้และวัสดุในการออกแบบ การผสมผสานระหว่างงานออกแบบตัวอักษรที่ดี ไม่ควรใช้ตัวอักษรสามมิติหรือ สีป้ายที่ฉูดฉาด ในการควบคุมภาพรวม และเนื้อหาของป้ายนั้นสำคัญมาก ในการออกแบบเพื่ออธิบายความ หรือตีความ เมื่อออกแบบ แบบร่างองค์ประกอบของป้าย งานออกแบบป้ายนั้นต้องดูดีและตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว ทั้งคุณภาพ และการที่สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้ยาวนาน ๆ และยังคงรักษาความหมายที่ดี ป้ายที่ดีนั้นต้องติดตั้งในพื้นที่ที่ไม่เป็นอันตรายหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายได้

ในงาน Ababneh กล่าวถึงงานวิจัยอื่น ๆ ที่ ศึกษาว่าในการออกแบบป้ายนั้นหลายงานมุ่งเน้นเรื่องศิลปะ การออกแบบเนื้อหา ความตระหนักในการอนุรักษ์ และความหนักแน่นของป้าย ในพื้นที่ ผู้มาเยือนเหมือนเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของป้าย ความสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพ ศิลปะการออกแบบในการตีความป้ายโดยวิธีการทดลองออกแบบ ผลที่แสดงถึงป้ายนั้น คือ ความรวดเร็วในความเข้าใจของนักท่องเที่ยว ในการตีความป้ายนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะเปลี่ยนทัศนคติของนักท่องเที่ยว บทบาทการพัฒนาการตีความป้ายนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ การตระหนัก และพฤติกรรม นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัย ของ Saipradist ที่ได้กล่าวถึงพื้นที่มรดกโลก พระนครศรีอยุธยาและสุโขทัย ว่ามีปัญหาในเรื่อง การตีความและความเข้าใจภายในป้ายที่ใช้เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในบางส่วน ภาษาอังกฤษที่ใช้ถูกแปลมาจากภาษาไทย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจ ในการใช้งานภายในพื้นที่

วิธีการวิจัยงานชิ้นนี้ ใช้วิธีการสำรวจพื้นที่และการสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือบันทึกการกระจายตัวของป้ายภายในพื้นที่ วิเคราะห์สภาพทางกายภาพของป้าย แบ่งหมวดหมู่ชนิดของป้ายตามเนื้อหา และพิจารณาว่าป้ายสามารถช่วยประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวหรือไม่ และได้มีการอภิปรายกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่มรดกโลก อุมไกวซ์ (Umm Qais) ศึกษาทัศนะ เป้าหมาย และความสำคัญของพื้นที่ และผลกระทบที่มีต่อการตีความ และมีการติดต่อสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทางการท่องเที่ยว และผู้จัดการการท่องเที่ยวของ อุมไกวซ์ (Umm Qais) สัมภาษณ์ในการวางแผนการใช้ป้าย โดยพื้นที่ อุมไกวซ์ (Umm Qais) แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ พื้นที่ทางโบราณคดี เมืองออตโตมัน (Ottoman Village) และ สภาพแวดล้อมรอบ ๆ พื้นที่ที่มีการจัดศูนย์การท่องเที่ยว ที่จอดรถ รถไฟ พิพิธภัณฑ์ พื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ พื้นที่ทางธรรมชาติ พื้นที่การเรียนรู้ และ พื้นที่ทางวัฒนธรรม ในการลงพื้นที่ของผู้วิจัยได้กล่าวว่า ในช่วงปี คริสต์ศตวรรษที่ 20 พื้นที่สำคัญ ๆ มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งต้องทำให้มีการจัดการด้านการอนุรักษ์ และปรับพื้นที่การท่องเที่ยวให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวระดับชาติและนานาชาติ

การพบพื้นที่ในการติดตั้งป้าย กล่าวสรุปเกี่ยวกับป้ายมีดังนี้ ป้ายเป็นป้ายเหล็ก แนวตั้งสีขาวตัวอักษรสีดำ ป้ายอะลูมิเนียมพื้นหลังสีน้ำเงินตัวอักษรสีขาว ป้ายทั้งแบบเป็นป้ายที่ใช้บอกตำแหน่งพื้นที่ ภาพรวมของพื้นที่ อุมไกวซ์ (Umm Qais) มีป้ายทั้งหมด 4 ประเภทได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายให้ข้อมูล ป้ายประชาสัมพันธ์ และป้ายอธิบายข้อมูล หรือใช้ตีความ ข้อความในป้ายใช้ 2 ภาษา คือ ภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษ และมีบางป้ายที่มีภาษาเยอรมัน (5ป้าย) ไม่มีมาตรฐานในการออกแบบป้ายทั้งการใช้สี ตัวอักษร วัสดุในการทำป้าย รูปร่างรูปทรงจากการสำรวจพื้นที่ มีความแตกต่างจากระบบมาตรฐานป้าย พื้นที่ อุมไกวซ์ (Umm Qais) ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 850 เฮกเตอร์ มีวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีเรื่องเล่าที่น่าสนใจ และยังคงมีชีวิตอยู่ และมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่น่าสนใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นภาพรวมในการออกแบบภาพรวมของพื้นที่ท่องเที่ยว เพราะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวค้นหา และอยากที่จะรู้ ยังคงมีปัญหาก็พบมากมาย ป้ายที่สูญหายไป ในบางพื้นที่สำคัญ ทрудโทรม มีหลากหลายขนาด ความสูง สี ตัวอักษร วัสดุ อ่านไม่ได้ บางที่มีแต่ตัวอักษร เนื้อหา ไม่มีภาพ (Pictograms) และถูกติดตั้งโดยการสนับสนุนจากหลากหลายองค์กร ป้ายบางชนิดใช้ไม่ถูกประเภทในการใช้งาน บางจุดก็มีจำนวนมากเกินไปทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ป้ายหลัก บางทีก็ไม่มีป้ายเลย และบางป้ายก็ไม่ได้อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวเลย รวมถึงป้ายที่มีให้ผู้บ่งพ่องทางกายภาพ เด็ก ผู้สูงอายุ และชาวต่างชาติ

ผลตอบรับจากนักท่งเที่ยวได้บอกว่า ในการติดตั้งป้ายอยู่ห่างไกลจาก พื้นที่ ท่งเที่ยวในการอธิบายถึงพื้นที่นั้น ๆ บางทีติดตั้งในพื้นที่ ที่มีแดดจ้ามกยากที่จะอ่านได้ชัด และ ผู้สูงอายุ กล่าวถึงขนาดของตัวอักษรที่ใช้ ว่าอยากให้มีขนาดใหญ่กว่านี้ ในการสัมภาษณ์ นักท่งเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่พึงพอใจในการอ่านป้าย มองในอีกมิติมุมมองคือ เมื่อนักท่งเที่ยวไม่ สามารถอ่านและเข้าใจป้ายที่มีอยู่ในพื้นที่ ก็จะได้เดินจากป้ายไป โดยใช้เวลาอ่านเพียง 3 วินาที นักท่งเที่ยวที่ให้สัมภาษณ์ บอกว่า ผิดหวัง และไม่สามารถหาคำตอบในข้อสงสัยเมื่อเยี่ยมชม พื้นที่ได้ จากป้ายที่ไม่มีความชัดเจนในการให้ข้อมูล พื้นที่ อุมไกวซ์ (Umm Qais) เป็นพื้นที่ที่ทำ ทาย อาจจะได้คำตอบที่แท้จริง จากกระบวนการทัศนคติความคิสมัยใหม่ในการตีความพื้นที่มรดกโลก บางทีอาจต้องใช้ภาพรวม (Theme) ของพื้นที่ มุมมองจากนักท่งเที่ยว หรือผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของ อุมไกวซ์ (Umm Qais) ได้ทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการ ตีความของพื้นที่ สื่อที่ใช้ การวางแผนทางในการท่งเที่ยวและการออกแบบติดตั้งระบบป้าย เพราะที่มีอยู่ไม่ได้ช่วยให้นักท่งเที่ยวพึงพอใจ สิ่งที่จะต้องพัฒนาคือการสร้างรูปแบบในงาน ออกแบบกราฟิกสำหรับป้าย ที่ อุมไกวซ์ (Umm Qais) เปลี่ยนแปลงป้ายทั้งหมด ภาพต่าง ๆ เนื้อหาข้อความ ภาพรวม (Theme) ซึ่งควบคุมจัดการทั้งในพื้นที่ โบราณสถาน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และชุมชน (Ababneh Abdelkader, 2017)

ตามที่ Ababneh อ้างถึง งานวิจัยของ Saipradist, Aphivan, & Staiff, Russell การ ข้ามผ่านความแตกต่างทางวัฒนธรรม: นักท่งเที่ยวชาวตะวันตกและการตีความในแหล่งมรดก โลก พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย การศึกษาเชิงลึกที่มุ่งเน้นที่การสำรวจความคิดเห็นของผู้ เยี่ยมชมและการตีความข้ามวัฒนธรรม พบว่าปัญหาสำคัญในการสื่อสาร คุณค่าและความสำคัญ ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาให้กับนักท่งเที่ยวชาวตะวันตก หรือผู้ที่ไม่ได้นับถือ ศาสนาพุทธ การวิเคราะห์ป้ายข้อมูล พบปัญหาหลายประการ เช่น การแปลภาษาไทยเป็น ภาษาอังกฤษที่ไม่เหมาะสมและขาดบริบททางวัฒนธรรม แม้จะมีปัญหาเหล่านี้ แต่ผลการสำรวจ พบว่านักท่งเที่ยวชาวตะวันตกส่วนใหญ่และเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี สนใจเรียนรู้วัฒนธรรมไทย ยังคงพึงพอใจกับประสบการณ์โดยรวม บทความเสนอแนะให้ใช้ภาพประกอบและแผนภาพเพื่อ ช่วยในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และชี้ให้เห็นว่าการแปลภาษาและการตีความมรดกโลกให้มี ความหมายสำหรับผู้คนทั่วโลกยังคงเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับยูเนสโกและผู้รับผิดชอบใน การจัดการพื้นที่มรดกโลก (Saipradist, Aphivan & Staiff, Russell, 2008)

จากงานวิจัยพบว่า พื้นที่มรดกโลกแห่งใหญ่แห่งหนึ่งของโลกที่มีอารยธรรมมายาวนานแต่ยังคงมีปัญหาในการบริหารจัดการพื้นที่ที่เป็นปัญหาใหญ่และการไม่เห็นความสำคัญของระบบป้ายสัญลักษณ์ป้ายบอกทางและป้ายให้ข้อมูล และป้ายในพื้นที่เกิดความทรมาน จากงานวิจัยกล่าวถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมพื้นที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่มรดกโลกในการเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่ยังขาดการให้ข้อมูลในสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ ทั้งจำนวนป้ายที่มีน้อย มีการติดตั้งป้ายบางพื้นที่ การติดตั้งป้ายในบางไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ใช้งาน และไม่ได้คำนึงถึงสภาพภูมิอากาศของจุดที่ติดตั้ง การใช้ภาษามีความไม่เป็นภาพรวมเดียวกัน ภาษาหลักคือภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษ แต่ขนาดของตัวอักษรที่ใช้งานหลักส่งผลในการอ่านคืออ่านยาก ทั้งผู้คนที่ไปและสำหรับผู้สูงอายุ และในบางพื้นที่มีภาษาเยอรมัน องค์ประกอบภายในป้าย ภาพและตัวอักษร บางพื้นที่มีภาพ บางพื้นที่ไม่มีภาพ ซึ่งทำให้เห็นถึงภาพรวมที่ไม่เป็นภาพลักษณ์เดียวกัน ป้ายที่ติดตั้งนักท่องเที่ยวใช้เวลาเพียง 3 วินาทีในการดู ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา การไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งด้านการบริหารจัดการของพื้นที่มีปัญหา

สื่อกราฟิกประเภทป้ายข้อมูลก็คงเป็นปัญหาในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยที่พบบทความวิชาการของพื้นที่ท่องเที่ยว มรดกโลก ทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาที่พบปัญหาในประเด็นที่คล้ายๆกันคือ เรื่องการสื่อสาร ภาพสัญลักษณ์ และภาษาที่ใช้ในป้ายที่อยู่ในภายในพื้นที่วัด โบราณสถาน และในบริเวณ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ความเข้าใจความหมายของป้ายในพื้นที่ มรดกโลก โดยใช้ข้อมูลด้านการศึกษาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและสาเหตุของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาซึ่งมีผลกระทบถึงความตระหนักที่เกิดขึ้นต่อแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของนักท่องเที่ยว พื้นที่ในการศึกษาได้แก่ วัดใหญ่ชัยมงคล วัดไชยวัฒนาราม วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดธรรมิกราช วัดพระราม วัดหน้าพระเมรุ พระวิหารมณฑลพิตร พระราชวังโบราณ และวัดพนัญเชิง ถือเป็นตัวแทนแหล่งท่องเที่ยว

ในการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และศึกษาผลกระทบและความตระหนักถึงผลกระทบต่อแหล่งโบราณสถานที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว ในการวิจัยเป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยการเก็บข้อมูลแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยสร้างจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน

แห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ส่วนในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เลือกเป็นตัวแทนในการศึกษา

ผู้วิจัย นำเสนอผล แยกออกไว้ 4 ส่วน

1. กฎระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา โดยพระราชบัญญัติฯ มีข้อปฏิบัติดังนี้

1. ไม่เคลื่อนย้ายสิ่งต่างๆภายในโบราณสถาน 2. ไม่ขีดเขียน หรือทำให้ปรากฏด้วยประการใด ๆ ซึ่งข้อความ ภาพ หรือรูปรอยใด ๆ ลงบนโบราณสถาน 3. ไม่นำอาวุธ วัตถุระเบิด วัตถุเชื้อเพลิง หรือสารเคมีอันก่อให้เกิดอันตรายเข้าไปในโบราณสถาน 4. ไม่ป้อนปาย โบราณสถานหรือกระทำการใด ๆ อันอาจเป็นเหตุให้เกิดความชำรุดเสียหาย หรือก่อให้เกิดความสกปรกและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยแก่โบราณสถาน 5. ไม่เทหรือถ่ายทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลลง ณ ที่ใด ๆ ภายในโบราณสถาน นอกจากที่ซึ่งจัดไว้ 6. ไม่กระทำการใด ๆ ภายในเขตโบราณสถานอันเป็นที่น่ารังเกียจหรือเป็นที่เสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดี หรือลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาและวัฒนธรรม หรือก่อความรำคาญแก่ผู้เข้าชม

มีการจัดทำป้ายห้ามโดยมีภาพและข้อความประกอบ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย อังกฤษ และญี่ปุ่น ห้ามนักท่องเที่ยวป้อนปายโบราณสถาน ในบริเวณต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพในทางพระพุทธศาสนา เช่น เจดีย์ ปรางค์ แทนพระพุทธรูป เป็นต้น หรือป้ายห้ามยื่นถ่ายรูปกับเศียรพระพุทธรูปหินทรายที่ถูกห่อหุ้มด้วยรากของต้นโพธิ์ภายในวัดมหาธาตุ และมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลสอดส่องอย่างใกล้ชิด และป้ายห้ามป้อนปายขึ้นบริเวณกำแพงโบราณสถาน

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยพบว่าเป็นนักท่องเที่ยวเพศชายเป็นส่วนใหญ่ ชาวไทยมากที่สุด รองมาคืออเมริกัน อายุระหว่าง 25 -30 ปี นับถือศาสนาพุทธและการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ 30,000 บาทขึ้นไป และนักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุดรองลงมาคือการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับเพื่อนหรือครอบครัว เดินทางโดยรถยนต์ ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากเพื่อนหรือญาติมากที่สุด รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต กิจกรรม นิยมถ่ายรูปมากที่สุดและรองลงมาคือซื้อสินค้า วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยวคือการพักผ่อน รองลงมาคือไหว้พระ ขอพร และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวมาก่อน โดยเฉพาะประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ โบราณสถาน พระพุทธรูปเก่าแก่และรองลงมาคือความน่าสนใจของประวัติศาสตร์

3. พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวภายในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวจากการเก็บแบบสอบถาม คือการแต่งกายไม่เรียบร้อย สวมเสื้อสายเดี่ยว เกาะอก กางเกงขาสั้น กางเกงรัดรูป เป็นต้น รองลงมา คือ สัมผัสพระพุทธรูปหรือยื่นคำพูดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวจากการสังเกตการณ์ การแต่งกายไม่เรียบร้อย โดยพบมากที่สุดที่เขตวัดใหญ่ชัยมงคลรองลงมาคือ พฤติกรรมการนำอาหารเข้าไปรับประทานในเขตโบราณสถาน โดยพบมากที่สุดที่เขตวัดไชยวัฒนาราม

สาเหตุของการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบว่าการท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีการกำหนดกฎ ระเบียบ และข้อห้ามต่าง ๆ ทราบข้อมูลจากป้ายประกาศห้าม ถามถึงความเข้าใจในเนื้อหาของป้ายประกาศห้าม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความเข้าใจในเนื้อหาของป้ายประกาศห้าม ในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวที่ต้องการให้ปรับปรุงป้ายนั้น ต้องการให้เพิ่มคำอธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงเหตุผลว่าทำไมจึงห้าม หากฝ่าฝืนจะส่งผลกระทบอย่างไร โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่พบว่าส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในลูกศร และภาพประกอบในป้ายประกาศห้าม จึงควรเพิ่มคำอธิบายได้ภาพให้ชัดเจนและเข้าใจง่ายขึ้น อีกทั้งควรติดตั้งป้ายในจุดที่ชัดเจนมองเห็นได้ง่าย ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ ยอมรับและเคารพในเหตุผลมากกว่าความเชื่อที่พิสูจน์ไม่ได้และยังมีนักท่องเที่ยว อีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เคยเห็นป้ายห้ามในพื้นที่เลย

ผลกระทบและความตระหนักถึงผลกระทบต่อแหล่งโบราณสถานที่เกิดจากการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มี 2 ลักษณะ คือมีผลกระทบต่อจริยธรรม ศีลธรรมอันดี และขนบวิถีชาวพุทธ เช่น การแต่งกาย การล้อเลียนพระ การต่อเศียร และการกอดจูบคนรัก และผลกระทบต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในแหล่งโบราณสถาน ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตระหนักว่าการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อแหล่งโบราณสถานในระดับปานกลาง ในการป็นป้าย รูปสักการะบริเวณที่ห้ามในเขตโบราณสถาน ส่งผลกระทบเป็นอันดับแรก

แนวทางป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแหล่งโบราณสถาน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนมากที่สุด รองลงมาคือ ออกแบบและติดตั้ง ป้ายห้าม ป้ายแสดงกฎ ระเบียบให้ดึงดูดและน่าสนใจ ในการกระทำผิด หรือฝ่าฝืนข้อห้ามอยู่ นักท่องเที่ยวยังไม่เข้าใจในข้อห้ามที่ประกาศไว้ในป้ายประกาศห้าม โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม ที่ไม่เข้าใจในวัฒนธรรมไทย

และกาลเทศะในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน วัฒนธรรมไทย และกาลเทศะในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน

ในการกระทำพฤติกรรมไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวนั้น ควรให้ความสำคัญกับการจัดการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวให้มากขึ้น ควรมีสื่อที่ให้ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภทเช่น แผ่นพับ ในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ขัดต่อหลักการจริยธรรมการท่องเที่ยวโลก (Global Code of Ethics) ขององค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization [WTO]) (2011) ที่กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวที่ดียอมทำให้เกิดความเข้าใจและส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรม ทำให้มนุษยชาติมีการยอมรับนับถือต่อความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และปรัชญาทางความคิดควรปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของพื้นที่สังคม นั้น ๆ ซึ่งถือเป็นการให้เกียรติและยอมรับในคุณค่าของคนพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งภายในใจระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวได้ (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ, สาดิยา มิ่งวงศ์, 2555)

จากการศึกษาพบว่าในพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นเกิดจากความไม่เข้าใจในป้ายห้าม ต่าง ๆ ของพื้นที่ ทั้งภาพและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในป้าย อย่างหนึ่งคือการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมนั้นยากที่จะทำให้ทุกคนเข้าใจเรื่องของข้อประพฤติปฏิบัติได้ทั่วโลก แต่คงต้องย้อนกลับไปดูปัญหาที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากป้ายหรือสิ่งอื่น ป้ายอาจจะเป็นการแก้ปัญหาปลายทางจากสิ่งที่พบ

จากการศึกษาข้อมูลเรื่องสื่อในพื้นที่มรดกโลก พบสองประเด็นที่น่าสนใจในการพัฒนาสื่อระบบป้ายสัญลักษณ์ ได้แก่การออกแบบเลขชนิดศิลป์สิ่งแวดล้อม หรือกล่าวให้เข้าใจคือการออกแบบสื่อกราฟิกป้ายและป้ายสัญลักษณ์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Graphic) จากบทความจะกล่าวในแง่ของงานวิจัยในกระบวนการการออกแบบเป็นประเด็นหลักดังนี้

งานออกแบบเลขชนิดศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับอุทยานประวัติศาสตร์ในประเทศไทยในรูปแบบสากล เพื่อใช้ในอุทยานประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ที่สามารถเข้าใจง่าย อำนวยความสะดวก และให้ข้อมูลสถานที่เพื่อสร้างความเข้าใจให้นักท่องเที่ยว และเพื่อค้นหาความต้องการของนักท่องเที่ยวในการรับรู้ข้อมูลสื่อสารป้ายสัญลักษณ์อุทยานประวัติศาสตร์ และความพึงพอใจของงานต้นแบบ ในการบอกข้อมูล อธิบายข้อมูลถึงความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดการมีส่วนร่วม การออกแบบเลขชนิดศิลป์สิ่งแวดล้อมถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยอธิบายความสำคัญของพื้นที่ท่องเที่ยว ปัจจุบันพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ของไทยยังมีการให้ข้อมูลไม่เพียงพอ ในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวการใช้งานขนาดเอกภาพและ

มีรูปแบบไม่ไปในทิศทางเดียวกัน มีป้ายจากหน่วยงานอื่น ๆ มาปะปน ซึ่งทำให้เห็นถึงความไม่เป็นระบบจุดในการติดตั้งก็ส่งผลในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว วัสดุมีความเสื่อมสภาพตามกาลเวลา และสภาพแวดล้อมซึ่งเมื่อมีระบบป้ายแล้วแต่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ในการรับข้อมูลก็ถือว่าไม่มีประโยชน์ ปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไข เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการมาเยือนพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ของประเทศไทย งานชิ้นนี้มีการตั้งสมมติฐาน ในเรื่องความสัมพันธ์ของงานออกแบบกับพฤติกรรมในการใช้งานและการสื่อสารข้อมูลกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 รวบรวมข้อมูลตัวอย่างป้ายอุทยานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระยะที่ 2 ออกแบบและสร้างต้นแบบงานออกแบบงาน 2 ชิ้นงาน ระยะที่ 3 นำผลงานการออกแบบหาค่าความพึงพอใจโดยใช้คาร์ร้อยละ แล้วมาสรุปผลงานและประเมินผลใน 3 ระยะนี้

การประเมินผล ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการ เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร เจ้าหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ และนักวิชาชีพ ทางการออกแบบจำนวน 9 ท่าน จากขั้นตอนดำเนินการ การสำรวจ และการวิเคราะห์ ประเภทของป้ายที่นำมาใช้ในอุทยานประวัติศาสตร์มีทั้งหมด 9 ประเภท ได้แก่ ป้ายระบุชื่อ ชั้นที่ 1 ป้ายระบุชื่อ ชั้นที่ 2 ป้ายแจ้งล่วงหน้าสำหรับยานพาหนะ ป้ายบอกทิศทางสำหรับยานพาหนะ ป้ายจราจร ป้ายแนะนำ ป้ายบอกแจ้งข้อมูลข่าวสาร ป้ายควบคุมหรือบังคับ และ ป้ายตกแต่ง

ในการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นพบว่า ป้ายที่พบ มีรูปร่างและรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมจัตุรัส รูปแบบแนวตั้งและแนวนอน รูปร่าง 5 เหลี่ยม ป้ายพร้อมลูกศรบอกทางในชิ้นเดียวกัน รูปร่างรูปทรงอิสระ ทำจากวัสดุธรรมชาติ สีที่ใช้ในป้ายอุทยานประวัติศาสตร์ ใช้สีน้ำตาลที่ถูกกำหนดจากกรมศิลปากร แต่ค่าสีมีความแตกต่างกันตามแต่ใครเป็นผู้ผลิต รูปแบบตัวอักษรแบ่งเป็น 2 ประเภท ตัวอักษรหลัก ใช้เป็นหัวข้อหรือชื่อ ใช้รูปแบบตัวอักษรเลียนแบบอักษรโบราณ ประเภทที่ 2 ตัวอักษรรอง ใช้รูปแบบที่มีหัว อ่านง่ายและชัดเจน เรียบง่าย เพราะต้องใช้ในการบอกข้อมูล วัสดุที่ใช้มากที่สุด คือ อิฐก่อปูน ตกแต่งเลียนแบบเหมือนสถาปัตยกรรมโบราณเพื่อให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม หลายส่วนใช้การพิมพ์อิงค์เจ็ทปิดลงบนพื้นผิวหลัก การติดตั้งไม่บดบังทัศนียภาพ และเห็นได้จากระยะไกล ในการออกแบบตัวอย่าง หนากรใช้รูปแบบป้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้าในการใช้กับป้ายข้อมูลหลัก และใช้สีน้ำตาลที่เป็นสีที่ถูกกำหนดโดยกรมศิลปากร รูปแบบตัวอักษรใช้ฟอนต์ฟรีมาตรฐานที่ทางสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (SIPA) TH

K2D ในการออกแบบโดยไม่มีค่าลิขสิทธิ์ วัสดุตามที่เป็นอยู่เดิมคืออิฐก่อปูนตักแต่งผิวและการพิมพ์อิงค์เจ็ทปิดลงบนพื้นผิวหลัก ติดตั้งตามความเหมาะสมไม่บดบังทัศนียภาพ

ส่วนตราสัญลักษณ์พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น 2 แนวทาง แนวทางแรกใช้ตราของกรมศิลปากรและอีกแนวทางใช้ดอกบัวแปดกลีบซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้วิจัยเสนอจากตัวแทนจักรวาลทั้ง 8 ทิศของศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธหมายถึงการบูชาพุทธศาสนา ในการอภิปรายผลงานวิจัยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มนักท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์มีทัศนคติต่อแนวทางการออกแบบ เลขศิลป์สิ่งแวดล้อม โดยกล่าวถึงการยึดรูปแบบการออกแบบที่ทางกรมศิลปากรได้กำหนดไว้ แต่เพียงแค่ออกแบบจัดระบบและวางแนวทางแบบแผนเพื่อให้ใช้ได้กับทุกอุทยานประวัติศาสตร์เพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีแก่ตัวพื้นที่ ส่วนผู้เชี่ยวชาญเสนอถึงการสร้างแนวความคิดใหม่ สร้างรูปแบบของกลุ่มการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ ส่วนในการผลิตป้ายใช้ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งสะดวกในการสั่งผลิตและเลือกวัสดุที่แข็งแรง งานออกแบบเลขศิลป์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้งาน สร้างการสื่อสารข้อมูลอย่างเป็นระบบ สื่อสารกับนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับลักษณะกายภาพของพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ของไทย การท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์นั้น นักท่องเที่ยวส่วนมากที่มาท่องเที่ยวมักไม่ทราบข้อมูลของพื้นที่ จึงมองหาป้ายที่ให้ข้อมูลเพื่อความชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (ธนกร ปันทวังกูร, 2012)

งานออกแบบป้ายและป้ายสัญลักษณ์ เป็นงานออกแบบระบบป้าย และการให้ข้อมูลบอก ชื่อสถานที่โดยใช้พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในการเป็นพื้นที่จำลองแต่ผู้วิจัยศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์ของไทย ทั้งหมด 10 แห่ง ในการออกแบบใช้แนวทางปฏิบัติอ้างอิงจาก กรมศิลปากรและหาแนวความคิดร่วมในวัฒนธรรม ซึ่งประเด็นนี้อาจนำไปใช้เป็นข้อสังเกตในการหาแนวทางในการพัฒนาสื่อกราฟิกในพื้นที่ท่องเที่ยววัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งในมิติของผู้วิจัยยังเห็นประเด็นในการพัฒนาสื่อกราฟิกให้มีความยั่งยืน จากที่ทบทวนบทความวิจัยหลายฉบับที่กล่าวมามีประเด็นที่พุ่งเป้าไปที่การให้ข้อมูลจากสื่อชั้นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวหรือผู้เยี่ยมชมเข้าถึงและเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนก็จะเป็นป้าย ป้ายสัญลักษณ์ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้น รวมถึงการบอกทิศทางให้แก่นักท่องเที่ยวในการเข้าเยี่ยมชม รวมถึงวัฒนธรรมปฏิบัติของพื้นที่วัด โบราณสถานและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยานั้น ยังพบบทความวิจัยของเงิน เขลลุม มณฑลเจียงซี ที่จะพัฒนาให้เกิดระบบที่ยั่งยืนในพื้นที่ท่องเที่ยว

บทความวิจัยกล่าวถึงการออกแบบระบบป้ายนำทางอย่างยั่งยืนในพื้นที่ท่องเที่ยว เขาหลู มณฑลเจียงซี โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ แนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบป้ายนำทางในพื้นที่ท่องเที่ยวโดยใช้ปรัชญาในการออกแบบ พื้นที่ศึกษา ได้แก่ เขาหลู มณฑลเจียงซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

การศึกษาตัวอย่างปัญหา คือ การวิเคราะห์ภัยคุกคามในการหาทางแก้ไข เพื่อเป็นตัวอย่างในการออกแบบแบบยั่งยืน จากการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ธุรกิจการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ในชีวิตผู้คนปัจจุบัน จำนวนนักท่องเที่ยวมหาศาล หลั่งไหลสู่พื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาบางอย่างเกิดขึ้นอย่างไรเหตุผล ทั้งการติดตั้ง ป้ายนำทาง ข้อมูลที่ต้องการมีความกระชับในแผ่นป้ายนำทางที่ติดตั้ง ในทางวิทยาศาสตร์ในการใช้ เหตุและผล เพื่อสร้างระบบป้ายสัญลักษณ์นั้น ก็ไม่สามารถพัฒนาสภาพแวดล้อม หรือจัดการภาพรวมของพื้นที่ท่องเที่ยวให้เหมาะสมได้ การเพิ่มประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม หรือการสร้างค่าความนิยมให้แก่พื้นที่ท่องเที่ยว ถือเป็นหน้าต่างสำคัญทางวัฒนธรรมให้แก่หลาย ๆ ประเทศในโลก ในการออกแบบป้ายนำทางเพื่อการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก การศึกษางานวิจัย มีงานจำนวนน้อยที่พูดถึงการออกแบบแบบยั่งยืน ในพื้นที่ท่องเที่ยว ด้านงานทางวิชาการ ภาษาศาสตร์ และการศึกษาภายในประเทศนั้น ส่วนมากจะให้ความสนใจถึงสถานที่ท่องเที่ยวเป็นอันดับต้น ๆ และ ตามด้วยเมือง

นักวิชาการมุ่งเน้น ศึกษางาน การออกแบบแบบยั่งยืนกับสิ่งอำนวยความสะดวกในสภาพแวดล้อมสาธารณะ และความต้องการของนักท่องเที่ยว มากกว่า เรื่อง ระบบป้ายนำทางในพื้นที่ท่องเที่ยว เนื้อหาภายในป้าย จะเกี่ยวกับพื้นที่ท่องเที่ยวมากกว่าตัวนักท่องเที่ยว ข้อมูลในการท่องเที่ยวเป็นที่ต้องการมากสำหรับนักท่องเที่ยว แต่กลับพบว่าไม่สามารถสื่อสารได้

ในการให้ความหมายของป้ายนำทาง Tingyu Wan, Min Li, Jia Wang (2019) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการออกแบบระบบป้ายนำทางคือการใช้ภาพสัญลักษณ์กราฟิก ที่อธิบายถึงความหมายที่ถูกต้องจากมุมมองของการสื่อสารด้วยภาพและสามารถนำข้อมูลส่งต่อในรูปแบบของการประกาศจากการออกแบบสิ่งแวดล้อม เพื่อเตรียมความเข้าใจ ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้เดินทางถึงที่หมายอย่างปลอดภัย โดยจำแนกหน้าที่ของป้ายแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ได้แก่ ป้ายนำทางหรือป้ายบอกตำแหน่งพื้นที่ ที่แสดงพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และความสัมพันธ์กับพื้นที่บริเวณนั้นทั้งหมด ป้ายบอกทางซึ่งเป็นการนำทางสู่ที่หมายปลายทาง ป้ายอธิบายแสดงถึงสิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายชื่อ คือส่วนที่เน้นการทำงานของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ความแตกต่าง และป้ายข้อบังคับ ที่ทำให้ผู้คนปลอดภัยทั้งทางใจและภายนอกในพื้นที่

สาธารณะ ในการวางแผนการออกแบบในพื้นที่ท่องเที่ยว สิ่งสำคัญคือการผนวกลักษณะเฉพาะของแต่ละภูมิภาคเข้าด้วยกันกับ ชนิดของป้ายในรูปแบบต่าง ๆ

ในงานวิจัยใช้กระบวนการ 3R คือการ ลด นำมาใช้ใหม่และการนำกลับมาใช้งานใหม่ สะดวกสบาย และนำมาผสมกับความเรียบง่าย ใช้วัสดุธรรมชาติ เพื่อเป็นการครบวงจรของผลิตภัณฑ์ ช่วยสิ่งแวดล้อม บทบาทหน้าที่ของการท่องเที่ยว คือ การควบคุมพฤติกรรมคนในพื้นที่ต่างๆ ระบบ GPS เป็นที่นิยมในปัจจุบัน พื้นที่สาธารณะ เช่น ภูเขา ถ้ำฯ จากประสบการณ์พบว่าพื้นที่เหล่านี้ นักท่องเที่ยวยังคงพบปัญหา เพราะไม่สามารถใช้งาน ระบบ GPS ได้ในตำแหน่งพื้นที่เหล่านี้ เพราะ ไม่มีสัญญาณหรือ สัญญาณมีกำลังไม่พอ การใช้หลักการ 3R เพื่อลดมลภาวะและความเสียหาย ในพื้นที่สภาพแวดล้อมให้ได้มากที่สุด พื้นที่ขาดรูปแบบการประสานงานมาตรฐาน และ ระบบที่อ่อนแอ การใช้วัสดุ สี รูปแบบกว้าง และแตกต่าง ขาดความกลมกลืนระหว่างสีป้ายนำทางกับสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อความงามในพื้นที่ท่องเที่ยว ป้ายนำทางถือเป็นป้ายอธิบายความเข้าใจ โดยมีภาพมือชี้ และทำด้วยวัสดุไม้สีเข้ม ระบุเฉพาะประเด็นสำคัญๆ และมีหลากหลายรูปแบบ เนื้อหาที่ใช้อธิบาย เป็นสองภาษา ได้แก่ ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ และไม่มีภาพประกอบ ในพื้นที่ Yingzuishi มีรูปแบบป้ายขนาดใหญ่ที่มีความทันสมัยและมีกรอบป้องกัน

ในโครงร่างมีเนื้อหา ในการแนะนำที่มา และตัวเลข ที่นำเสนอภาพ และแสดงถึงแหล่งท่องเที่ยว และแผนที่ ซึ่งเมื่อใช้งานไประยะหนึ่ง ภาพและตัวอักษรเลือนลางไม่ชัดเจน สีซีด และหักและขาดการดูแล ไม่สามารถอ่านเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ตัวอักษรมีขนาดเล็กเกินไป ป้ายไม่สามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ภาษาอังกฤษตัวเล็กมากบนป้ายขนาดใหญ่ ทำให้ไม่สามารถเข้าใจถึงข้อมูลสำคัญได้ ตัวบอร์ดป้ายมีขนาดใหญ่มากแต่เนื้อหาที่อยู่ภายในไม่สมดุล และมีพื้นที่ว่างมากภายในบอร์ด ซึ่งเป็นการสิ้นเปลือง นอกจากนี้ยังมีการตั้งป้ายเพิ่มเติม จากป้ายเดิม ซึ่งบางครั้ง ทำลายสุนทรียะความงาม ในพื้นที่ทำลายทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อม

ในการแก้ปัญหาเพื่อลดการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการผสมป้ายเป็นชิ้น (Module) เพื่อลดส่วนที่ไม่สำคัญทิ้งได้ เมื่อไม่ต้องการ การปรับขนาดตัวอักษร ที่มีความสมเหตุสมผล ผู้สูงอายุสามารถอ่านได้ง่าย และสามารถอ่านได้ในระยะ 1 เมตร โดยขนาดตัวอักษรต้องมีความสูงมากกว่า 0.9 เซนติเมตร การเพิ่มสัญลักษณ์ภาพกราฟิก ทิศทางไปแหล่งท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ ณ พื้นที่ปัจจุบัน สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจอย่างชัดเจนและเพิ่มประสิทธิภาพ

สัญลักษณ์กราฟิกสากล (Universal Graphic Symbol) และ คำอธิบายในภาษาอังกฤษ หรือภาษาอื่น ๆ ติดตั้งข้อมูลป้ายในพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีเวลา

พิจารณาเนื้อหา ภายในป้าย ควรมีการวางแผนการติดตั้งป้ายกับพื้นที่สาธารณะ ทั้งการจัดวาง และติดตั้ง เพื่อลดค่าใช้จ่ายและลดพื้นที่การติดตั้ง ตัวอย่างเช่น ถ้าสามารถนำป้ายมาติดตั้งผสมกับเสาไฟฟ้าได้ ก็ยิ่งช่วยลดการใช้พื้นที่ การเลือกใช้วัสดุเหลือใช้ หรือใช้หินสังเคราะห์ที่สร้างขึ้นแทนป้าย ไม่มีการขัดแต่งรูปร่าง คงความเป็นธรรมชาติไว้ เช่นที่ Zangyunxi ในการอธิบายข้อมูล และกลมกลืนไปกับธรรมชาติ การศึกษาปัญหาในระบบป้ายที่เขาหลู ต้องใช้กลยุทธ์การออกแบบเพื่อสร้างรูปแบบโครงสร้าง ที่สามารถถอดออกได้ ใช้ขนาดตัวอักษรที่สมเหตุสมผล การบังคับใช้ป้ายในการให้ข้อมูล และใช้วัสดุธรรมชาติ (Wan, Li, Wang, 2019)

ในการออกแบบอย่างยั่งยืนเป็นกระแสที่อยู่ในการออกแบบอยู่เสมอ ในการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ โดยบางครั้งป้ายเป็นส่วนเกินของพื้นที่ หรือบดบังทัศนียภาพในการท่องเที่ยว ในงานชิ้นนี้มุ่งเน้นหาทางออกให้กับการออกแบบป้ายโดยหาแนวทางในการออกแบบหลากหลายวิธี ทั้งใช้วัสดุเลียนแบบธรรมชาติ ที่ทำให้ป้ายเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่หรือการสร้างรูปแบบโครงสร้างที่เป็นชิ้น ๆ สามารถติดตั้ง ถอดออกได้เมื่อไม่ต้องการใช้งาน หรือแก้ไขได้ และนำมายึดกับสิ่งก่อสร้างอื่นเช่น เสาไฟ เป็นต้น เป็นแนวคิดที่น่าสนใจ และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้

นอกเหนือจากการศึกษาบทความที่กล่าวถึงกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่วัฒนธรรมโดยตรงแล้วในการศึกษา ค้นคว้าพจนานุกรมวิชาการบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวมรดกโลก พระนครศรีอยุธยา ที่กล่าวถึงปัญหาของการจัดการสื่อ ตัวสื่อกราฟิกและให้ข้อเสนอแนะแนวคิดในการพัฒนาสื่อให้แก่พื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยาไว้ดังนี้

จากงานวิจัยที่ได้ศึกษา ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก โดยนักวิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมในการท่องเที่ยว เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวตามปัจจัยส่วนบุคคล และตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยใช้นักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นกลุ่มประชากรและสุ่มแบบบังเอิญ พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมืองมรดกโลก อยู่ในระดับพึงพอใจมาก, การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงที่สุด, รองลงมาคือเรื่องการบริหารจัดการ, น้อยที่สุดคือเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้คนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ พบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ต่อการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมืองมรดกโลก ผู้คนส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารมาจากสื่อโทรทัศน์ สามารถเข้าถึงและเข้าใจง่ายมากที่สุด และเคยท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลกทาง ประวัติศาสตร์ภายในประเทศไทย จำนวน 5 ครั้งขึ้นไป วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว คือ เพื่อการพักผ่อน, โดยลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว นิยม

เดินทางมาในวันหยุด และวันเสาร์ - อาทิตย์ พร้อมครอบครัว ลักษณะการเดินทางแบบเข้าไปเย็นกลับ ไม่มีการนอนค้างแรม ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวอยุธยา โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ แตกต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็น แตกต่างกัน สำหรับเพศและศาสนาของนักท่องเที่ยวที่ต่างกันจะมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวอยุธยา เมืองมรดกโลก โดยจำแนกตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวภาพรวม โดยนักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและมีเวลาที่เลือกเอง กำหนดไว้ล่วงหน้าในการเดินทางรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกัน และความคิดเห็นต่อการจัดการแตกต่างกัน สำหรับนักท่องเที่ยวภายในประเทศไทยที่เคยมา มีลักษณะการเดินทาง ช่วงวันและเวลาตามกำหนด (ปราณี ต้นประยูร, กิติมา ทามาลี, 2561)

ในบทความแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็ได้กล่าวถึงปัญหาการจัดการสื่อ ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัตถุประสงค์การวิจัย คือเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการใช้องค์ความรู้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัด ได้แก่ กลุ่มผู้แทนภาครัฐกลุ่มผู้แทนภาคเอกชน และกลุ่มผู้แทนชุมชน

โดยผลวิจัยเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสื่อกราฟิก คือการรวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มี รวบรวมและนำเสนอในรูปแบบของการศึกษาทางการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งมรดกวัฒนธรรมในเกาะพระนครศรีอยุธยา การพัฒนากิจกรรมจัดเส้นทางท่องเที่ยวมากกว่า 1 วัน การจัดบริการเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลท่องเที่ยวโดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประกอบการให้ข้อมูล การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว โดยส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ โดยใช้สื่อที่เป็นที่จดจำของนักท่องเที่ยว จากงานวิจัยได้เสนอให้ส่งเสริมภาพลักษณ์ โดยการสร้างภาพลักษณ์ด้วยตัวนำโชค (Mascot) เพื่อเป็นทูตทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว จัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวกระจายในแต่ละเดือนครบ 12 เดือน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาร่วมงานและกิจกรรมตลอดทั้งปี จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของอยุธยาที่ต้องชม สัมผัส Unseen อยุธยา ส่งเสริมภาพลักษณ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวมุสลิม

เพื่อส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอาเซียน พัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสิ่งแวดล้อม พัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาระบบขนส่งและการจราจร

ส่วนหนึ่งของผลวิจัยสะท้อนถึงปัญหาด้านการจัดการสื่อกราฟิก กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งนิยมซื้อจักรยาน และเดินเที่ยวชมโบราณสถาน ต้องการความช่วยเหลือหรือสอบถามข้อมูลใน การเดินทาง ซึ่งพบว่าประชาชนในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างจำกัด ทั้ง ปัจจัยทางข้อมูลและภาษา

ประเด็นถัดมาคือ การบริหารงานของพื้นที่ที่มีการทับซ้อนกันหลายหน่วยงาน แต่มี ภารกิจต่างกัน เมื่อดำเนินงานการบริหารพื้นที่ท่องเที่ยวจึงเกิดความขัดแย้งกันในเชิงนโยบาย ใน การแก้ไขปัญหาต้องดำเนินการร่วมกันบูรณาการและมีหน่วยงานกลางเป็นตัวแทนจัดการปัญหา การบริหารจัดการ

ประเด็นสาม การคมนาคมในแหล่งท่องเที่ยวขาดความเชื่อมโยงบ่อยครั้ง ค่าใช้จ่าย ในการเดินทางราคาสูงกว่ามาตรฐาน และข้อมูลแจ้งเส้นทางทางการเดินทางเป็นภาษาไทยทั้งหมด ไม่มีป้ายแสดงจุดจอดรถที่ชัดเจน ทั้งระหว่างเส้นทางและปลายทางในแต่ละจุด การวางผังเมืองขาด ประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการ การรुक้าโบราณสถาน และการจราจรไม่สามารถ บังคับใช้เส้นทางเพื่อการซื้อจักรยานหรือเส้นทางปลอดภัยได้

ธนรัตน์ รัตนพงษ์ธระ (2559) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมฟื้นฟูทรัพยากรมรดก วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การรวบรวมองค์ความรู้และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่มีการเก็บรวบรวมไว้ นำเสนอในรูปแบบการศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาพิพิธภัณฑ์เดิมในแหล่ง ท่องเที่ยวให้มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สร้างความน่าสนใจ รวบรวมความรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรม อันประกอบด้วย พระราชพิธี ประเพณี และวิถีชีวิตอยุธยา โดยจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

การพัฒนาการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลท่องเที่ยวโดย นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ พัฒนาแอปพลิเคชันในอุปกรณ์การสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลในแหล่ง ท่องเที่ยวได้ โดย แอปพลิเคชันสำหรับนักท่องเที่ยว เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว ร้านอาหาร หรือสิ่งที่น่าสนใจภายในจังหวัด และสามารถเปิด GPS ระบุ ตำแหน่ง เพื่อฟังประวัติและรับชมภาพผ่านอุปกรณ์สื่อสาร งานวิจัยยังเสนอแนะไว้อีกประเด็นคือ การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อม พัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนอยุธยา ได้ ตั้งรกรากเรื่อยมาตั้งแต่รัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่งผลการบริหารจัดการพื้นที่เป็นไปด้วยเงื่อนไขหลาย ประการ จึงควรนำเสนอเพื่อให้ออกแบบและจัดทำผังเมืองในแหล่งมรดกวัฒนธรรม และพัฒนา

เส้นทางจักรยาน นอกจากนี้ได้กล่าวถึง บ้ายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีจำนวนมากและหลายขนาด ส่วนใหญ่บ้ายเป็นภาษาไทย ใช้ภาษาอังกฤษอยู่บ้างแต่ยังถือว่ามีปริมาณน้อย และภาษานับเป็นข้อจำกัดในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังสามารถพัฒนาบ้ายบอกทางเป็นรูปภาพ และแผนผัง เพื่อสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวได้ (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, 2559)

พื้นที่มรดกโลกแหล่งอารยธรรมมายาวนาน พบปัญหาในการบริหารจัดการพื้นที่ การจัดการสื่อเพื่อการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรม ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม พบประเด็นปัญหาเรื่องการจัดการสื่อที่คล้ายๆกัน คือเรื่องการใช้ข้อมูล ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว เนื้อหาสาระสำคัญ ภาษาที่ใช้ในสื่อกราฟิกประเภทต่างๆ ความทันสมัยของข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ตามสถานการณ์ การใช้สื่อในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ให้แก่สถานที่ท่องเที่ยว การนำเทคโนโลยีสื่อที่ทันสมัยมาใช้ในการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว และพัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพเพื่อการเข้าถึงของนักท่องเที่ยวอย่างสะดวกรวดเร็ว รวมถึงการออกแบบสื่อต่างๆเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ให้แก่แหล่งท่องเที่ยว และควรพัฒนาสื่อเดิมที่ยังสามารถใช้สื่อสารแก่นักท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน อีกอย่างคือการคำนึงถึงภาพรวม ภาพลักษณ์ ของสื่อให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อสร้างเอกลักษณ์ที่ดีให้แก่พื้นที่ในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พื้นที่มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method Research) โดยผู้วิจัยจะศึกษาโดยค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คุณลักษณะและหลักปฏิบัติในพื้นที่มรดกโลก รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องในประเด็นข้างต้นนี้ ใช้ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการศึกษาภาคสนาม นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา สรุปผลถึงปัญหาในพื้นที่วิจัย นำประเด็นที่ได้ มาประมวลผลร่วมกัน เพื่อออกแบบสื่อกราฟิกเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา นำไปประเมินผลลัพธ์กับผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่วิจัย นำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงงานออกแบบ โดยประเมินซ้ำ จนกว่าจะได้สื่อกราฟิกที่สามารถแก้ปัญหาครอบคลุมทุกประเด็น ทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดต่อพื้นที่วิจัย ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ แบ่งตามขั้นตอนการวิจัย กล่าวคือ

ขั้นรวบรวมข้อมูลด้านนโยบายและปัญหาในพื้นที่

กลุ่มที่ 1 ประชากรประเภทผู้บริหารจัดการพื้นที่

มีคุณสมบัติคือ ผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจสูงสุดต่อการวางแผนแม่บท และ

นโยบายการ

จัดการพื้นที่ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลปัญหาผลกระทบทั้งหมดในแหล่งมรดก

โลกทางวัฒนธรรม

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive

sampling)

จำนวน 3 คน ชั้นประเมินลงมติเห็นชอบต่อการออกแบบสื่อกราฟิก

กลุ่มที่ 2 ประชากรประเภทผู้เชี่ยวชาญการออกแบบสื่อกราฟิก

มีคุณสมบัติคือ ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการออกแบบกราฟิก เป็น

ระยะเวลา

มากกว่า 15 ปี และมีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบสื่อกราฟิกเพื่อ

สิ่งแวดล้อม

ใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

นักวิชาการด้านการออกแบบกราฟิก จำนวน 3 คน

นักปฏิบัติวิชาชีพด้านการออกแบบกราฟิก จำนวน 2 คน

รวมทั้งสิ้น 5 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้เครื่องมือทั้งสิ้น 3 รูปแบบ

1.แบบสำรวจ ใช้กับการสำรวจข้อมูลสื่อกราฟิกในพื้นที่วิจัย

ร่วมกับการบันทึกภาพถ่ายสื่อกราฟิกที่พบในพื้นที่วิจัย

2.แบบสัมภาษณ์

ใช้กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่

เป็นประชากรกลุ่มที่ 1

โครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์นำมาจากแนวคิดทฤษฎีการจัดการ

ได้แก่ประเด็นดังนี้

3.การวางแผนในการจัดการสื่อกราฟิก

- 1.ปัญหาในการจัดการสื่อ รวมถึงปัญหาของสื่อกราฟิกในพื้นที่ที่ศึกษา
- 2.แนวทางในการจัดการสื่อกราฟิกในอนาคต
 - ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
 - รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
 1. ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม
 2. ทฤษฎีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 3. ทฤษฎีการออกแบบกราฟิกป้ายสัญลักษณ์

แล้วส่งเคราะห์เป็นประเด็นองค์ประกอบในแบบสำรวจ (Questionnaire) และ
โครงสร้างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form)

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

ออกแบบเครื่องมือแล้วนำประเด็นองค์ประกอบในแบบสำรวจ (Questionnaire) และ
โครงสร้างประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form)
ทำการตรวจสอบเนื้อหาของเครื่องมือว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่
ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเครื่องมือที่
ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้แก่ ผศ.ดร.ณัฐพร กาญจนภูมิ, ดร. กฤตวิทย์ กฤ
ตมโนรณ, ผศ. ภาษิศร์ ณ รัชชี จากนั้นรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ดัชนี
ความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (Index of Item
Objective Congruence) โดยใช้สูตรของ IOC ดังนี้

$$IOC = R/N$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence)

Σ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

R แทน คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคำถามแต่ละข้อ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

+1 หมายถึง คำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

-1 หมายถึง คำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
เกณฑ์การแปลความหมาย มีดังนี้

ค่า IOC \geq .50 หมายความว่า คำถามนั้นตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ค่า IOC $<$.50 หมายความว่า คำถามนั้นไม่ตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความ
สอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.702

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร หลักฐาน ลายลักษณ์อักษร จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น
หอสมุด เว็บไซต์ ฯลฯ

2. รวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อสำรวจสื่อกราฟิก ป้าย

3. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มที่ 1 วิเคราะห์ผลการวิจัยปัญหา
กระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายแล้วสรุปผลออกมาเป็นประเด็นต่างๆ เป็นเชิงพรรณนา
อธิบายผลด้วยแนวคิด ทฤษฎีต่างๆทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ถึงปรากฏการณ์ที่ส่งผลให้
เกิดปัญหาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย

4. นำผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (ประชากรกลุ่มที่ 2) ลง
มติถึงแนวทางของการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายแล้วผู้วิจัยนำไปพัฒนาแนวทางในการออกแบบสื่อ
กราฟิก ป้ายครั้งที่ 1

5. สรุปผลที่ได้ แล้วแจกแจงความสำเร็จ ข้อบกพร่อง รวมทั้งสาเหตุ เพื่อนำมาพัฒนา

6. ประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (ประชากรกลุ่มที่ 2) เพื่อลงความเห็นถึงแนวทางแก้ไข ในการ
ออกแบบพัฒนาแนวทางสื่อกราฟิก ป้ายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. สรุปผลการพัฒนาแนวทางในการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก เป็นขั้นตอนโดยละเอียด โดยมี
แนวคิดทฤษฎีรวมทั้งความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สนับสนุน

อาจสรุปได้ว่า

กระบวนการ R1 คือ การรวบรวมข้อมูลจากบุคคลให้ทราบถึงปัญหา สภาพการณ์ที่
ปรากฏและ แสวงหาข้อมูลทางทฤษฎี เพื่อให้ได้แนวคิดและหลักการที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหา

กระบวนการ D1 คือ กระบวนการออกแบบสร้างสรรค์งานกราฟิก ตามข้อมูล R1

กระบวนการ R2 คือ นำงานออกแบบสร้างสรรค์งานกราฟิกให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์
และให้

คำแนะนำเพื่อพัฒนาให้ได้ข้อสรุปที่ผู้เชี่ยวชาญลงมติว่าเหมาะสม และนำไปสู่การทดลองใช้

งานออกแบบกราฟิก เพื่อสำรวจปัญหาความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากผู้ใช้และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่วิจัย สรุปผลลัพธ์ที่ปรากฏ ว่าบกพร่องอย่างไร

กระบวนการ D2 คือ การปรับปรุงพัฒนาจากผลลัพธ์ ในกระบวนการ R2 จนได้แนวทางใน

การออกแบบและพัฒนาสื่อกราฟิกในพื้นที่ทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการสื่อกราฟิค แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิค แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก 2) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาสื่อกราฟิคแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งมรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งในการจัดการสื่อกราฟิคป้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ปี 2565 - 2574 กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม โดยแบ่งเขตพัฒนาตามแผนแม่บท ซึ่งระบุเขตตามลำดับความสำคัญ จำนวน 7 เขต (อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา, 2565) โดยดำเนินการตามลำดับความสำคัญพื้นที่ โดยพื้นที่วิจัยของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ พื้นที่ เขต 1 ตามแผนการอนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ตามลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในเขต 1 ซึ่งได้แก่ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม และวิหารมณฑลพิตร โดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งตามวัตถุประสงค์ดังนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จำนวน 3 คน และ วัตถุประสงค์ที่ 2 จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ผลครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลกระบวนการจัดการสื่อกราฟิค แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลกตามแนวคิดเชิงทฤษฎี การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดทฤษฎี การจำแนกป้ายสัญลักษณ์รูปแบบสากล

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์

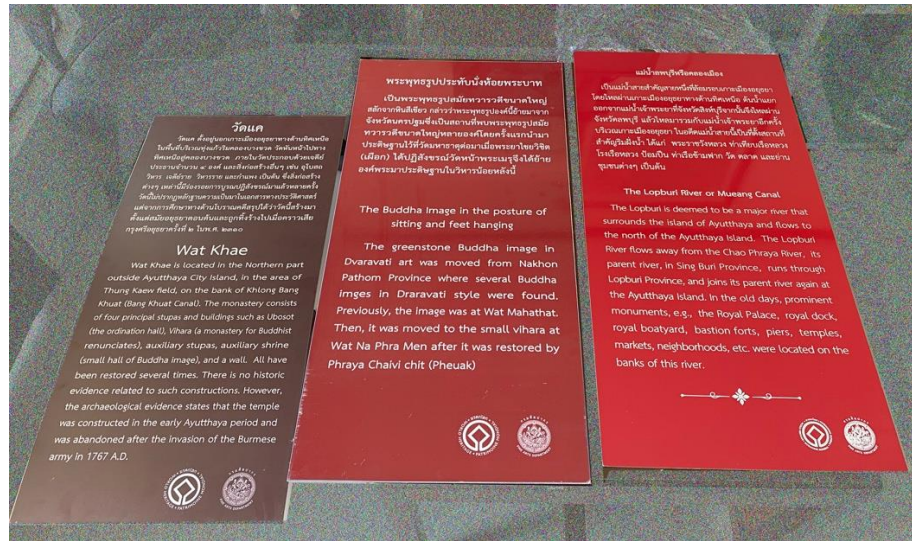
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดเชิงทฤษฎี การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ ในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาแหล่งมรดกโลก ตามรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกป้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีกระบวนการดำเนินการจัดการโดยภาพรวมสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ โดยมี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การสำรวจ และการวางแผน 2) การดำเนินการ 3) การประเมินผล และ 4) การสะท้อนผล ซึ่งในกระบวนการดำเนินการของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย จำนวน 4 ป้าย ยังไม่ครบวงจรของการพัฒนาป้ายทุกประเภท ตามแนวคิดการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้เพราะ ผู้วิจัยพบว่าการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย ทุกประเภท มีกระบวนการจัดการไม่ครบสมบูรณ์ มีการดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการแต่ไม่ครบทุกขั้นตอน สื่อกราฟิก ป้ายบางประเภทก็ต้องการกระบวนการจัดการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวเคราะห์ โดยเริ่มจากประเด็นปัญหาและกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหาความเข้าใจผิดในเนื้อหา เข้าใจคลาดเคลื่อน สับสนในเนื้อหา ของสื่อกราฟิก ป้าย ของนักท่องเที่ยว สาเหตุเกิดจากสื่อกราฟิก ป้ายมีการสะกดคำผิด เนื้อหาคลาดเคลื่อน และการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับโบราณสถานที่หลากหลายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในป้ายข้อมูล ประเด็นปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการข้อมูลเพื่อสื่อกราฟิก ป้าย สร้างความสับสนในเนื้อหาข้อมูล คำศัพท์ที่ใช้สื่อสารกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรที่จะต้องมีการกระบวนการแก้ไขในปัญหาดังกล่าว ถ้ากระบวนการในการดำเนินการในการประเมินผลและสะท้อนผลครบวงจร จะช่วยให้การพัฒนาสื่อกราฟิก ป้ายเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารสื่อกราฟิกป้ายข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว แก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและกระบวนการจัดการแก้ปัญหาของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์ข้อมูล มุมมองเชิงทฤษฎีและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่ามี กระบวนการดำเนินการจัดการ ในการแก้ปัญหา และอยู่ระหว่างดำเนินการ ตามขั้นตอนแผน กล่าวคือ เมื่อต้นปี 2566 กรมศิลปากร กำหนดนโยบายข้อสั่งการ ให้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาดำเนินการแก้ปัญหาสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูล โดยดำเนินการเปลี่ยนแปลงสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูลในโบราณสถานทั้งหมดทุกแห่ง ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ ช่างศิลปกรรม สำรวจสื่อกราฟิก ป้ายทุกประเภทในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น โดยเริ่มวิเคราะห์ปัญหา จากการพบว่า การใช้คำศัพท์

เฉพาะทางทางโบราณคดี ให้สื่อสารไปในทิศทางเดียวกัน เช่น คำว่า โบสถ์ อุโบสถ วิหาร โดยผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ได้กล่าวถึงความหมายของภาษาคำว่า โบสถ์ อุโบสถ เมื่อถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษ จะใช้คำคำเดียวกัน คือ “Church” แต่เมื่อนำมาใช้ในคำศัพท์ในภาษาไทย ก็มีคำเหมือนหลายคำ แต่อยู่ในบริบทแตกต่างกัน เช่นคำว่า “วิหาร”เมื่อแปลคล้ายกับ “Church” แต่บริบทของสถานที่แตกต่างกัน คำศัพท์ที่ใช้ในสื่อกราฟิก บ้ายสะท้อนวัฒนธรรม ซึ่งคนไทยคุ้นเคย และเข้าใจความต่างของบริบท แต่เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษ คำว่า “Church” นักท่องเที่ยวชาวตะวันตกเข้าใจ “Church” แต่บริบทในการปฏิบัติตนย่อมต่างกัน ทั้งนี้ไม่เพียงแต่วัฒนธรรมแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทางศาสนาของไทยที่แตกต่างกัน ในการประพฤติปฏิบัติตนในการเข้าพื้นที่เป็นประเด็นสำคัญทางวัฒนธรรมที่อาจทำให้นักท่องเที่ยวชาวตะวันตก มีความเข้าใจและมีพฤติกรรมแตกต่างออกไป ด้วยพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง วิธีการในการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก บ้ายมีกระบวนการดังนี้ หลังจากสำรวจสื่อกราฟิก บ้าย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยผู้บริหาร นักวิชาการโบราณคดี และช่างศิลปกรรม สรุปเนื้อหาข้อมูลที่ต้องใช้ภายในบ้าย และดำเนินการส่งเนื้อหา ข้อมูลทั้งหมด ส่งตรวจความถูกต้อง ก่อนนำไปใช้ออกแบบสื่อกราฟิก บ้าย โดยส่งตรวจความถูกต้อง การใช้คำศัพท์ เนื้อหา ข้อมูลทางวิชาการ โดยนักวิชาการโบราณคดี และนักวรรณกรรม ส่วนกลางของกรมศิลปากร เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามมุมมองเชิงทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการพบว่า กรมศิลปากรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เห็นถึงความสำคัญในการสื่อสารข้อมูลทางโบราณคดีที่ต้องการความถูกต้อง แม่นยำ ครบถ้วน เพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพแก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อกราฟิก บ้าย โดยยึดขั้นตอนการดำเนินการเป็นกระบวนการในการจัดการสื่อกราฟิกของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาต่อไป แม้กระบวนการในการจัดการยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ จึงสรุปได้ว่า ประเด็นปัญหานี้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีการดำเนินการตามกระบวนการวางแผน ดำเนินการตามแผน วิเคราะห์ตามทฤษฎี เพียงยังคงต้องรอผลการจัดการในส่วนของการประเมินผลและการสะท้อนผล เพื่อให้ครบวงจรของกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 32 ภาพ บ้ายข้อมูลในอดีตถึงปัจจุบัน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา : ผู้วิจัย ธีรวิฑูรี ศรีคชา

ประเด็นปัญหาประเด็นที่สอง คือ สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้วางแผน แนนอนอยู่แล้วว่า จำเป็นที่ต้องดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากสถานการณ์ในช่วงที่ผ่านมา 3 สถานการณ์ ได้แก่ 1) สถานการณ์การเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด-19 2) สถานการณ์ตามรอยละครโทรทัศน์ “พรหมลิขิต” และ 3) สถานการณ์ตามรอยศิลปิน ลิซ่า แบล็คพิ้งค์ ซึ่งจำเป็นต้องมีสื่อกราฟิก บ้าย เพื่อช่วยในการให้ข้อมูลที่จำเป็น เพื่อช่วยในการสื่อสาร อำนวยความสะดวก ควบคุมการปฏิบัติตนในการเข้าชมพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และช่วยดูแลนักท่องเที่ยวให้เกิดความปลอดภัยขณะเยี่ยมชม สถานการณ์ทั้ง 3 ตัวอย่างนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การใช้สื่อกราฟิก บ้ายมีความจำเป็นในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อความเรียบร้อยในการเยี่ยมชมกระบวนการจัดการเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไข สื่อกราฟิก บ้าย เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์กระบวนการในการแก้ปัญหาของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร มุมมองเชิงทฤษฎีและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ พบว่า กระบวนการดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่เกิดดำเนินการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี ถึงแม้ว่ากระบวนการในการดำเนินการยังไม่ครบตามวงรอบ ตามทฤษฎี ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหามาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นการควบคุมสถานการณ์ภายในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ทางสังคมและกระแสโซเชียล

เมื่อผู้วิจัยพิจารณาตามมุมมองเชิงทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ จะพบว่า อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีการแก้ไขตามสถานการณ์สังคม เพื่อควบคุมสถานการณ์ภายในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ให้อยู่ในความเรียบร้อยและช่วยส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แม้จะไม่มีแผนอย่างเป็นรูปธรรม เพราะเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นฉับพลัน แต่ก็สามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันที่

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันนั้นเกิดขึ้นหลายสถานการณ์ยกตัวอย่างสถานการณ์ดังนี้

เหตุการณ์แรกคือสถานการณ์การแพร่กระจายโรคระบาดโควิด 19 (Covid-19) เกิดขึ้นในช่วงต้นการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 ในการจัดการและดำเนินการของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาโดยทางกรมศิลปากร ได้ดำเนินการจัดการสื่อกราฟิกในการปฏิบัติตนเพื่อเข้าเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์โดยดำเนินการออกแบบสื่อกราฟิกป้าย และส่งให้อุทยานทุกแห่งดำเนินการผลิตและติดตั้งหน้าพื้นที่โบราณสถานเพื่อควบคุมสถานการณ์ในการเข้าเยี่ยมชม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

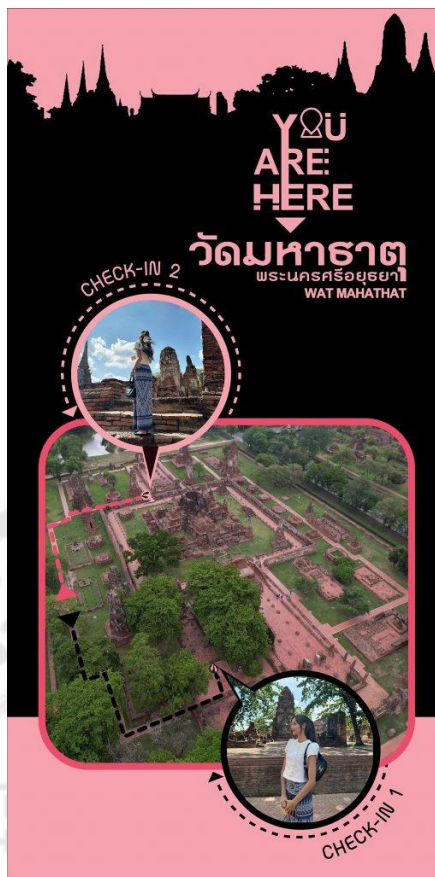
เหตุการณ์ที่สอง ลิซ่า แบล็ค핑크 เยี่ยมชมวัดมหาธาตุ วัดหน้าพระเมรุ และวัดมณังพลี เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ด้วยความเป็นศิลปินโด่งดังระดับโลก และมีกระแสดอรับของเหล่าแฟนคลับมากมาย เป็นวัฒนธรรมที่แฟนคลับที่ตามรอยศิลปิน ท่องเที่ยวตามรอยถ่ายภาพมูมเดียวกับศิลปินที่ชื่นชอบ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำเป็นที่ต้องบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกในพื้นที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว แฟนคลับของลิซ่าในการให้ข้อมูล ตำแหน่งถ่ายภาพของลิซ่าที่ปรากฏในโซเชียล อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลและควบคุมสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ลดความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้น เป็นการอำนวยความสะดวกที่ได้รับเสียงสะท้อนกลับจากโซเชียลที่ดี

จึงสรุปได้ว่า ประเด็นปัญหาดังกล่าว ดำเนินการตามกระบวนการแต่ไม่ครบวงจร ไม่มีการวางแผน การประเมินผลและการสะท้อนผลชัดเจน อย่างไรก็ตามในกระบวนการแก้ปัญหาของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบการสะท้อนผลในบางสถานการณ์ ผ่านสื่อออนไลน์ถึงผลตอบรับที่ดีในโลกโซเชียลในการดำเนินการจัดการ

ภาพประกอบ 33 ภาพป้ายข้อมูลการปฏิบัติตนในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
สถานการณ์โรคระบาดโควิด - 19

ที่มา : ผู้วิจัย ณัฐวดี ศรีคชา

ภาพประกอบ 34 ตัวอย่างภาพป้ายข้อมูล ลิซ่า แบล็ค핑크 ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

ที่มา : ภาพจาก หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ (2566, 11 มิถุนายน

ประเด็นปัญหาสุดท้าย คือ นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจในเนื้อหาในสื่อกราฟิก ป้ายภาพ
สัญลักษณ์ ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นปัญหาย่อย 2 กรณี คือ 1) นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจป้ายสื่อกราฟิกจึง
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือข้อห้ามที่อยู่ในป้าย 2) นักท่องเที่ยวเข้าใจสื่อกราฟิก
ป้าย แต่ตั้งใจไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อห้าม และเมื่อถูกตักเตือนโดยเจ้าหน้าที่ของอุทยาน
ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ก็แสดงความไม่พอใจ บางทีมีการโพสต์ข้อความร้องเรียนผ่าน
โซเชียลว่าเจ้าหน้าที่เลือกปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว สำหรับกรณีของนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจไม่ปฏิบัติตาม
กฎระเบียบข้อห้าม ทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีนโยบายให้เจ้าหน้าที่สามารถ
ว่ากล่าวตักเตือน ตามเห็นสมควร ด้วยนักท่องเที่ยวที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อ บังคับ อุทยาน
ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ความไม่เข้าใจเนื้อหาภายในป้าย และกรณีที่นักท่องเที่ยวแต่ง
กายไม่เป็นไปตามข้อบังคับ เข้ามาเยี่ยมชมในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่สามารถเข้าไปตักเตือนตามดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม หากมีการประเมินผลความเข้าใจในภาพสัญลักษณ์ในป้ายและสะท้อนกลับให้ผู้มีอำนาจสูงสุดในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับรับรู้ และถือเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน จะทำให้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง จะสามารถพัฒนาการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงปัญหาความเข้าใจสื่อกราฟิก ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ประเด็นเกิดข้อพิพาทระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่คือ ความยาวของกางเกงขาสั้นที่นักท่องเที่ยวสวมใส่เข้าพื้นที่โบราณสถาน ข้อตกลงความยาวไม่ชัดเจน นอกจากนี้ความแตกต่างของรูปแบบกางเกงขาสั้นของผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันในความยาวที่เหมาะสม ตามที่ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงสาเหตุของการห้ามเรื่องการแต่งกายคือไม่ให้ไปในการเข้าเยี่ยมชมโบราณสถาน การนุ่งสั้นมากขณะเยี่ยมชมโบราณสถาน ในที่สูงการเดินขึ้นที่สูง ผู้ที่อยู่ด้านล่างมองเห็นในกางเกงขาสั้นและกระโปรงสั้น อย่างไรก็ตามความเข้าใจรายละเอียดข้อประเพณีปฏิบัติภายในป้าย ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 กล่าวว่า เกิดปัญหาของเจ้าหน้าที่แต่ละคนของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาประจำชายตัวและเจ้าหน้าที่ดูแลตรวจการปฏิบัติตามระเบียบของนักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชม มีปัญหาเรื่องการตีความรายละเอียดของข้อห้ามภายในป้ายแตกต่างกัน ทำให้ปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน เช่น ปัญหาเรื่องการตีความความยาวของกางเกงขาสั้นที่นักท่องเที่ยวสามารถสวมใส่เข้าชมโบราณสถาน ควรมีความสั้นยาวขนาดใด จึงจะมีความเหมาะสม หากมีการทบทวนความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ให้ตรงกันโดยการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นและสะท้อนผลดังกล่าวไปสู่เจ้าหน้าที่ทุก ๆ คนอย่างทั่วถึง จะส่งผลต่อความเข้าใจและการปฏิบัติที่ตรงกัน

ในประเด็นปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ไม่สามารถสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ ซึ่งต้องมีกระบวนการแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของสื่อกราฟิกป้าย

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่ากระบวนการแก้ปัญหายของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยวิเคราะห์จากข้อมูลหลายมิติ ทั้งข้อมูลเอกสาร นโยบายของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มุมมองเชิงทฤษฎีและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า กระบวนการในการจัดการสื่อกราฟิกป้าย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีกระบวนการดำเนินการที่ไม่ชัดเจน มีกระบวนการสำรวจและ

การดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ถ้าสามารถแก้ไขปัญหโดยดำเนินการให้ครบวงจร จะทำให้สื่อกราฟิก บ้ายมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดทฤษฎี การจำแนกประเภทของป้ายสัญลักษณ์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก โดย ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษตามขั้นตอนของการออกแบบกราฟิกและพัฒนาสื่อกราฟิก บ้าย ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ การศึกษาเอกสาร การสอบถามและสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญภายในพื้นที่ และแบบสอบถามนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกโดยนำเสนอผ่านมุมมองและทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ได้แก่ ทฤษฎีในการจำแนกประเภทของป้ายของ Paul Arthur และ Branimir Zlamalik และทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ ของเอ็อเอ็นดู ดิสกุล ณ อยุธยา ได้แก่ 1) การจัดองค์ประกอบ 2) ตัวอักษร 3) ตำแหน่งการจัดวาง

ผู้วิจัยนำเสนอจากข้อมูล เอกสาร งานวิจัย แบบสอบถามและการสัมภาษณ์นักวิชาการทางการออกแบบ นักวิชาชีพทางการออกแบบ และได้ร่วมกัน วิเคราะห์ วิพากษ์ และแสดงความคิดเห็น ประเด็นปัญหาสำคัญของสื่อกราฟิก บ้ายภาพสัญลักษณ์ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 กลุ่มรวมทั้งสิ้น 18 ภาพสัญลักษณ์ ได้แก่ 1) บ้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ 2) บ้ายจากพรบ.โบราณสถาน 2 แบบดังนี้ 2.1 บ้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน 2.2 บ้ายห้ามป็นป้าย และ 3) บ้ายห้ามอื่น ได้แก่ การรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดทางกฎหมาย ซึ่งสื่อกราฟิก บ้ายสัญลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก บ้ายภาพสัญลักษณ์พบปัญหาในการสื่อสาร กล่าวคือ สื่อสารได้แต่สร้างความสับสน และ สื่อสารไม่ได้ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ โดยเริ่มจากประเด็นปัญหา และกระบวนการออกแบบสื่อกราฟิกป้ายภาพสัญลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

ซึ่งผู้วิจัยประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ตามหลักทฤษฎีของ Paul Arthur and Branimir Zlamalik ซึ่งเน้นหลักของความเป็นสากล สรุปได้ว่าการออกแบบป้ายห้ามของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ยังขาดความเป็นสากล ดังที่นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 แสดงความคิดเห็นว่า “ เส้นที่คาดขวางควรเป็นไปตามหลักสากล” บ้ายห้ามหรือป้ายสัญลักษณ์สื่อกราฟิกที่ไม่เป็นไปตามหลักสากลนี้มีอยู่หลายป้ายด้วยกัน

เช่น ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ มีลักษณะของการออกแบบที่ขาด
 ความเป็นสากลคือ สัญลักษณ์ห้ามมีลักษณะเป็นวงกลมสีแดงมีเส้นทแยง 45 องศา คัดทับจาก
 ด้านบนขวามาด้านล่างซ้าย ซึ่งขัดกับหลักการออกแบบที่เป็นสากลที่ระบุให้ เป็น ี่
 แดงมีเส้นทแยง 45 องศา คัดทับจากด้านบนซ้ายมาด้านล่างขวา ปรากฏดังภาพ

ภาพประกอบ 35 ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ และเสื้อสายเดี่ยวและกางเกงขาสั้นเอวต่ำ รูปแบบ
 ปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ภาพถ่ายจากผู้วิจัย

นอกจากนี้ในชุดป้ายห้ามปีนป่ายโบราณสถานซึ่งออกแบบโดยอุทยาน มีลักษณะดังภาพ

ภาพประกอบ 36 ป้ายห้ามปีนป่ายโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ภาพถ่าย โดยผู้วิจัย

ป้ายห้ามปีนป่ายโบราณสถานการออกแบบไม่เป็นสากลเช่นกัน เพราะลักษณะของการใช้สัญลักษณ์ห้ามไม่ครอบคลุมภาพและใช้เส้นคาดที่แตกต่างจากการออกแบบที่เป็นสากล ที่เน้นลักษณะเป็นวงกลมสีแดงมีเส้นทแยง 45 องศา คัดทับจากด้านบนซ้ายมาด้านล่างขวา ความหนาของเส้นสัญลักษณ์ห้ามโดยรอบและเส้นทแยงมุมมีความบางกว่ามาตรฐานสากล มีนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 ให้ความเห็นว่า “ป้ายห้ามดังกล่าวไม่สามารถสื่อสารถึงความ เป็นป้ายห้ามได้” ทั้งนี้เพราะ สัญลักษณ์ห้ามไม่ครอบคลุมภาพ ดังภาพประกอบด้านล่าง

ภาพประกอบ 37 ป้ายห้ามป็นป้ายพระพุทธรูป ปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ภาพถ่ายจากผู้วิจัย

จึงทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้รับสารอาจเข้าใจคลาดเคลื่อน ดังที่นักวิชาชีพทางการ
ออกแบบกราฟิก 1 และ 2 กล่าวที่ต้องอ่านตัวหนังสือถึงทราบว่าเป็นป้ายห้าม จากภาพที่เห็น
สื่อสารเป็นป้ายนำชม หรือป้ายแนะนำสถาปัตยกรรมของโบราณสถานเสียมากกว่า

นอกจากป้ายดังกล่าวแล้ว ป้ายการรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความ
เชื่อมีความผิดทางกฎหมาย ป้ายนี้ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มี
ลักษณะดังภาพ

ภาพประกอบ 38 ป้ายการรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยาน
ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

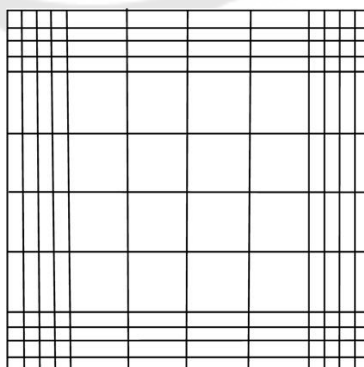
ที่มา: ภาพถ่ายจากผู้วิจัย

จากภาพจะพบว่า การออกแบบป้ายไม่เป็นสากล เพราะไม่มีการใช้สัญลักษณ์ห้ามครอบ ภาพตามหลักสากล โดยนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบ กราฟิกทุกท่านเห็นพ้องต้องกันว่า ไม่สื่อสารว่าเป็นป้ายห้ามตามรูปแบบสากล นักวิชาชีพทางการ ออกแบบกราฟิก 1 ได้แสดงความคิดเห็นว่า ภาพสื่อสารเป็นการเชิญชวนให้มาก่ออิฐมากกว่าป้าย ห้าม

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ผลตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์

จากการวิเคราะห์ตามหลักความเป็นสากลของ Paul Arthur and Branimir Zlamalik แล้ว ผู้วิจัยยังวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ซึ่งหลักการสำคัญของทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ จะเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบ ของการออกแบบ 3 ประเด็นสำคัญคือ 1) การออกแบบองค์ประกอบ 2) ตัวอักษร 3) ตำแหน่งการ จัดวางองค์ประกอบ ซึ่งพบว่า การออกแบบของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีทั้งจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาหลายประการด้วยกัน โดยผู้วิจัยเน้นการวิเคราะห์ ป้ายห้ามที่มี เนื้อหา 3 แบบ คือ 1) ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ 2) ป้ายห้ามตามพรบ. โบราณสถาน ได้แก่ 2.1 ป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน 2.2 ป้ายห้ามป็นป้าย และ 3) ป้ายห้ามอื่น ๆ ผู้วิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีดังนี้

1. การวิเคราะห์ การออกแบบองค์ประกอบกราฟิกของภาพสัญลักษณ์ หมายถึง การ วิเคราะห์ภาพสัญลักษณ์โดยใช้ระบบกริด การกำหนดโครงสร้างภาพสัญลักษณ์จากตารางกริด และช่วยกำหนดรูปร่าง สัดส่วน มุมองศา ของสัญลักษณ์ภาพ ภายในขอบเขตของกรอบภาพที่ กำหนดดังภาพ

ภาพประกอบ 39 ภาพตัวอย่างตารางกริดที่ใช้ในการออกแบบองค์ประกอบกราฟิกภาพสัญลักษณ์

ที่มา: เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา

2. การวิเคราะห์ ตัวอักษร หมายถึง การวิเคราะห์โดย ดูจากรายละเอียดของตัวอักษรบนป้ายสัญลักษณ์ ซึ่งมีความสำคัญประกอบด้วย 1) รูปแบบตัวอักษร ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน อ่านยากอ่านง่าย 2) ความหนาบางของตัวอักษร ความหนาช่วยเน้นย้ำข้อความสำคัญ 3) การใช้ตัวอักษร การใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ ตัวพิมพ์เล็ก หรือแบบผสมกัน ในภาษาอังกฤษ เพื่อเน้นข้อความสำคัญ หรือทำให้อ่านได้ง่ายขึ้น 4) ระยะความห่างหรือช่องไฟ เพื่อช่วยในการอ่าน ความรู้สึกผ่อนคลาย 5) รูปร่างตัวอักษร ลักษณะตัวแหลม ตัวกลม ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน

3. การวิเคราะห์ ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบบนป้ายซึ่งได้แก่ การวิเคราะห์ภาพสัญลักษณ์และเครื่องหมาย ตัวอักษร สี รูปร่าง พื้นที่ว่าง ในการออกแบบจัดวางองค์ประกอบเข้าด้วยกันลงบนแผ่นป้ายสัญลักษณ์ การจัดองค์ประกอบโดยเรียงลำดับความสำคัญอันดับแรกไปสู่ความสำคัญน้อยที่สุด การจัดพื้นที่ว่างภายในป้ายเพื่อช่วยประสิทธิภาพในการสื่อสารรับรู้และเข้าใจ รวมถึงการกำหนดขนาดและรูปร่างของกรอบป้ายให้ชัดเจน การจัดภาพสัญลักษณ์และตัวอักษร โดยตำแหน่งการจัดวาง

บนป้ายได้แก่ ด้านบนป้าย ซ้าย กลาง ขวา บริเวณกึ่งกลางป้าย ซ้าย กลาง ขวา และบริเวณด้านล่างซ้าย กลาง ขวา และการจัดตัวอักษรให้มีลักษณะ ชิดซ้าย กึ่งกลาง และชิดขวา

ผู้วิจัยประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบ รวมถึงการประยุกต์ใช้มุมมอง จากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิสกุล ณ อยุธยา ซึ่งเน้นหลักของการออกแบบองค์ประกอบป้ายภาพสัญลักษณ์ การวิเคราะห์ป้าย โปรดแต่งกายให้สุภาพ (ภาพประกอบ 4.1) ปัญหาในการออกแบบองค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ คือ องค์ประกอบภาพสัญลักษณ์ไม่สมมาตร ดังที่นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 แสดงทัศนว่า “ภาพสัญลักษณ์ ขนาดและสัดส่วนของภาพไม่สมมาตร” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามทฤษฎีของเอื้อเอ็นดู โดยการนำกรณีมาพิจารณาในการจัดวางภาพสัญลักษณ์ พบว่าสัดส่วนของภาพสัญลักษณ์ เช่น ความโค้งเว้าของสระมนุษย์ในภาพสัญลักษณ์นี้มีสัดส่วนไม่เหมาะสม ดูใหญ่เกินไป

การวิเคราะห์การใช้ตัวอักษร ภายในป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ที่ออกแบบโดย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สรุปได้ว่ามีปัญหา คือ ตัวอักษรที่เลือกใช้ไม่สื่อสาร อ่านยาก สร้างความสับสน และสื่อสารคลาดเคลื่อน จากการสัมภาษณ์นักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกทุกท่านเห็นพ้องต้องกันว่า รูปแบบตัวอักษรอ่านยาก นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า รูปแบบตัวอักษรที่ทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เลือกใช้ สร้างความสับสนระหว่างตัวอักษร “ด” และ “ถ” และ “ส” มีหางที่สั้นไม่ชัดเจนกับ “ล” สร้างความสับสน และคลาดเคลื่อนในการอ่าน ทั้งนี้ นักวิชาการทางการออกแบบ

กราฟิก 1 ได้กล่าวถึงตัวอักษรว่า “ควรเป็นตัวอักษรภาษาไทยที่มีหัวกลม ง่ายต่อการสื่อสาร” นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 ได้ให้ความเห็นตรงกันให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ผสมตัวอักษรพิมพ์เล็ก หรือที่เรียกว่าตัวนำตัวตาม เพื่อช่วยจังหวะในการอ่านง่ายขึ้น นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 กล่าวถึงความหนาของตัวอักษรภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ช่องว่างระยะห่างระหว่างตัวอักษรในภาษาไทยและในภาษาอังกฤษที่มีความหนา ตัวอักษรดูชิดกันมากทำให้อ่านยากและให้ความรู้สึกที่บีบ เคียด ไม่สบายตา นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 3 นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 ได้ให้ความเห็น ข้อความภายในป้ายภาพสัญลักษณ์ ควรใช้คำว่า “ห้าม” มาประกอบเพื่อสื่อสารเข้าใจง่ายและเกิดความศักดิ์สิทธิ์ในการห้าม เพราะ ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ใช้ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีรูปร่างตัวอักษรกลมให้ความรู้สึกเป็นกันเอง “สื่อสารด้วยน้ำเสียงไม่บังคับ” กล่าวโดยนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2

การวิเคราะห์ ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบบนป้าย ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดองค์ประกอบป้ายมีความเหมาะสมและภาพสัญลักษณ์ทุกภาพสื่อสารเป็นชุดเดียวกันในป้าย ในการจัดลำดับความสำคัญของภาพและเนื้อหาภายในป้ายมีความเหมาะสม เน้นภาพสัญลักษณ์เป็นหลักและตามด้วยข้อความเนื้อหากำกับภาพ ซึ่งแสดงค่าความเข้มจัดอ่อนจัดขององค์ประกอบได้ชัดเจนตามนักวิชาชีพทางการออกแบบ 2 กล่าวว่่า “ป้ายควรมีค่า ความเข้มจัดอ่อนจัด (Contrast) ในจุดสนใจจะดีในการอ่านเพื่อให้เห็นชัดเจน” แต่นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ข้อคิดเห็นภาพรวมของป้าย ในการใช้ตัวอักษรภาษาไทยที่มีขนาดและตำแหน่งของตัวอักษรอยู่บรรทัดเดียวกันยาวๆ ส่งผลต่อการอ่าน “เวลาอ่านไม่ควรต้องกรอกตาหรือไม่ควรส่ายหน้าเวลาอ่าน” การใช้ระบบจัดวางตัวอักษรสองบรรทัด บรรทัดบน บรรทัดล่างในการจัดวางตัวอักษรจะทำให้ผู้อ่านไม่ต้องส่ายหน้าตาม ส่วนขนาดและรูปร่างของกรอบป้ายมีความชัดเจนดี ตามความเห็นของนักวิชาชีพทางการออกแบบ 2

ตามข้อสรุปข้อวิเคราะห์ผลของ ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพที่ออกแบบของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์และสรุป ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ ต้องมีการวางแผนในการเลือกรูปแบบสไตล์ของภาพกำหนดทิศทางในการสื่อสาร ภาพสัญลักษณ์ต้องมีความเป็นสากล รายละเอียดน้อย สื่อสารง่าย

เพื่อการรับรู้ไว้ ให้ความสำคัญกับขนาดและสัดส่วนของภาพเพื่อการสื่อสารและความสมดุล เลือกใช้ตัวอักษรภาษาไทยที่มีหัว และไม่ใช่ตัวอักษรหนา หลีกเลียงอักษรรูปแบบกลมสื่อสารความเป็นกันเอง จัดช่องว่างระหว่างตัวอักษรเพื่อช่วยการอ่านง่ายขึ้น ในภาษาอังกฤษเลือกใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ผสมตัวพิมพ์เล็กสร้างจังหวะในการอ่าน

ผู้วิจัยออกแบบแนวทางในพัฒนาการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ภาพ ป้ายภาพ สัญลักษณ์โปรดแต่งกายให้สุภาพ มีลักษณะดังนี้

ภาพประกอบ 40 รูปแบบ ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ พัฒนาโดยผู้วิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

เมื่อพิจารณา วิเคราะห์ตามหลักการออกแบบ จากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบ องค์ประกอบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา และประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก ในการออกแบบป้ายภาพสัญลักษณ์โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ ของป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ภาพสัญลักษณ์สื่อสารยาก สื่อสารคลาดเคลื่อน และรูปแบบมุมขององค์ประกอบภาพสัญลักษณ์ ยังไม่เหมาะสม พบประเด็นปัญหาสรุปได้ดังนี้ การออกแบบภาพสัญลักษณ์ เมื่อใช้หลักการออกแบบจัดวางภาพโดยใช้กริด ภาพภายในสัญลักษณ์ห้ามสีแดงคาดจากซ้ายไปขวา ภาพมีความสมดุลแบบสมมาตรภาพอยู่กึ่งกลางพอดีในการจัดวาง องค์ประกอบ ภาพสัญลักษณ์ รูปร่างและสัดส่วนของภาพสัญลักษณ์ “หลีกเลี่ยงกระโปรงสั้นเหนือเข่า เหวต่า” รูปร่างสัดส่วนของภาพ ส่วนโค้งเว้าของกระโปรง ส่งผลต่อการมองเห็นทำให้ภาพดูไม่สมดุลแบบสมมาตร นอกจากนี้ นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 แสดงความคิดเห็นว่า “ภาพสัญลักษณ์ลดทอนรายละเอียด สัดส่วนมากเกินไป อาจส่งผลให้ไม่เข้าใจภาพ” การได้เห็นบริบทรูปร่างของคนในการใส่เสื้อผ้าจะทำให้สื่อสารได้มากขึ้น ซึ่งตรงกับ นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1, 2 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้กล่าวว่าการเติมเส้นรูปร่างสีระของร่างกายคนให้สวมใส่เสื้อ กางเกง และกระโปรง เส้นรูปร่างบริเวณเอวในเสื้อเอวลอย ปรับเส้นโค้งเว้าให้ชัดเจน เติมเส้นคอ และเส้นขา จะช่วยให้สื่อสารได้ดีขึ้น นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 3 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 กล่าวถึงลักษณะกางเกงขาสั้น ลักษณะเป้ากางเกงแหลม ขากางเกงสั้นไป สื่อสารยาก ลักษณะรูปร่างของคอเสื้อคอกว้างและคอเสื้อเอวลอย มีลักษณะคล้ายเครื่องมือช่าง ส่งผลให้การสื่อสารคลาดเคลื่อน

วิเคราะห์ส่วนของการออกแบบตัวอักษรภายใน“ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพที่ผู้วิจัยออกแบบ” ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ ของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ในการวิเคราะห์และสรุปคือ ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยเลือกใช้มีความเหมาะสมกับป้าย ซึ่งนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1, 2 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 เห็นตรงกันว่ารูปแบบตัวอักษรและความหนาบางของตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายนั้นมีความเหมาะสม ตัวอักษรอ่านง่าย ระยะความห่างของตัวอักษรในภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความเหมาะสม ลักษณะรูปร่างของตัวอักษรมีความเหมาะสม

นอกจากนี้ นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 ให้ความเห็นเพิ่มเติมเรื่อง การเลือกใช้ภาษามีผลต่อการสื่อสาร การเลือกใช้คำว่า “หลีกเลี่ยง” แทนคำว่า “ห้าม” ไม่สะท้อนอารมณ์การห้าม ไม่สามารถสื่อสารการห้ามและบังคับได้

ประเด็นการวิเคราะห์ ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบ ใน “ป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ” ที่ออกแบบโดยผู้วิจัย ตามหลักการออกแบบจากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบองค์ประกอบ การออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เชื้อเอ็นดู ดิสกุล ณ อยุธยา พบปัญหาตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้าย คือ ความยาวของตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษเมื่อถูกจัดวางในป้าย เป็นประโยคมีความยาวแตกต่างกัน ทำให้ต้องใช้เวลานานในการอ่าน และขอบเขตของป้ายที่ผู้วิจัยออกแบบนั้นไม่ชัดเจน

การจัดวางตำแหน่งองค์ประกอบของป้าย นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 3 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1, 2 เห็นตรงกันว่า ตำแหน่งในการจัดวางข้อความ ตัวอักษรเนื้อหาข้อความ เป็นประโยคยาวเกินไป ควรจัดระเบียบตัดคำประโยคให้เป็น 3 บรรทัด เพื่อการอ่านที่ง่ายขึ้น และนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 3 ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ควรจัดระเบียบตัวอักษรและบรรทัดให้เป็นระบบเดียวกันในทุกภาพของป้าย ในการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ ภาพสัญลักษณ์ ตัวอักษร นั้นมีความเหมาะสม ขนาดและรูปร่างของขอบเขตป้าย ตามที่กล่าวข้างต้น มีความไม่ชัดเจน ตรงตามที่ นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้กล่าวว่า “ไม่ทราบขนาดพื้นที่ของป้าย ควรต้องมีกรอบขอบให้กับป้ายเพื่อความชัดเจน” สี รูปร่าง และพื้นที่ว่างภายในป้ายมีความเหมาะสม ตามที่นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้ให้ความเห็น

ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบที่ 1 ป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา ได้ออกแบบไว้และยังใช้ในพื้นที่โบราณสถาน ปัจจุบันมีรูปแบบภาพดังนี้

ภาพประกอบ 41 บ้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยาน
ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ภาพถ่ายจากผู้วิจัย

บ้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ผู้วิจัยพิจารณา ประมวลความคิดเห็นของ นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก และจากแนวคิดทฤษฎี ออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ซึ่งเน้นหลักของการออกแบบองค์ประกอบ บ้ายภาพสัญลักษณ์ บ้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 1 คือ บ้ายข้อควรปฏิบัติในการชม โบราณสถาน ที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยสรุปปัญหาทางการ ออกแบบคือ ภาพสัญลักษณ์บางภาพสื่อสหายากถ้าไม่อ่านตัวอักษรประกอบความเข้าใจ คน ภายในภาพสัญลักษณ์แสดงท่าทางไม่ชัดเจน สร้างความสับสน และสื่อสหายาก รูปแบบของภาพ สัญลักษณ์ไม่เป็นชุดเดียวกัน ขาดการวางแผนและกำหนดทิศทางของภาพในการออกแบบ

ตามทฤษฎีทางการออกแบบของเอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา เมื่อวิเคราะห์ตามการ ออกแบบองค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ พบว่า ลักษณะของภาพสัญลักษณ์ เมื่อใช้ตารางกริด ในการจัดวางภาพพบว่า ลักษณะภาพสัญลักษณ์มีรูปร่าง สัดส่วน องศา มุมภาพ ที่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบภาพทั้งหมดภายในบ้าย ภาพสัญลักษณ์ “ไม่สูบบุหรี่” และ ภาพสัญลักษณ์ “ช่วยกันรักษาความสะอาด” เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับภาพสัญลักษณ์ “ไม่ปีนป่าย”, “ไม่นั่ง” และ “ไม่ขีดเขียน” มีความแตกต่างกัน ทั้งรูปร่าง ขนาดสัดส่วน องศา มุม และรูปแบบของภาพ สอดคล้องตามความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1, 2 และนักวิชาชีพทางการ

ออกแบบกราฟิก 1 ซึ่งกล่าวถึงประเด็นปัญหาตรงกันคือ ภาพสัญลักษณ์ “ไม่สูบบุหรี่” และ ภาพสัญลักษณ์ “ช่วยกันรักษาความสะอาด” ภาพสัญลักษณ์ดูไม่เป็นชุดเดียวกันกับภาพอื่น ๆ ใช้เทคนิคการสร้างภาพไม่สัมพันธ์กัน ใช้รูปแบบภาพสองมิติ, สามมิติ, ภาพจริง และภาพกราฟิก ผสมอยู่รวมกันภายในป้ายเดียวกัน สร้างความสับสนในการสื่อสาร ภาพสัญลักษณ์ “ช่วยกันรักษาความสะอาด” มี รูปร่าง สัดส่วน และขนาดใหญ่กว่าภาพอื่น ๆ นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “ภาพสัญลักษณ์ดูไม่ได้รับการออกแบบและไม่ได้มาตรฐานการออกแบบที่ใช้ในการบังคับพฤติกรรม” ซึ่งนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้กล่าวว่าภาพสัญลักษณ์ “ส่งผลให้การสื่อสารไม่หนักแน่นเพียงพอแก่ผู้รับสาร” นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 คิดเห็นว่า “ต้องตีความภาพสัญลักษณ์ถึงจะสื่อสาร ดูแล้วเข้าใจยาก” อย่างในภาพสัญลักษณ์ “ไม่ป็นป้าย” และ “ไม่นั่ง” ขนาดของคนที่ใช้ภายในป้ายภาพสัญลักษณ์ มีสัดส่วนของตัวคน และการแสดงท่าทางไม่ชัดเจน รูปร่าง สัดส่วน มุมภาพของสถาปัตยกรรมในภาพสัญลักษณ์ ส่งผลให้การสื่อสารไม่ชัดเจน

การวิเคราะห์ตัวอักษรภายในป้าย โดยเน้นตามหลักแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา นำมาพิจารณาและประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก สรุปได้ว่า รูปแบบตัวอักษรภาษาไทยและตัวอักษรภาษาอังกฤษอ่านยาก สื่อสารยาก ตรงตามที่นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 แสดงความคิดเห็นว่า “ควรเลือกรูปแบบตัวอักษรภาษาไทยที่อ่านง่ายขึ้น, การจัดวางตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เป็นระเบียบรบกวนกันเอง อ่านยาก” และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ความคิดเห็นดังนี้ “ตัวอักษรภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมดอ่านยาก และช่องว่างระหว่างตัวอักษรทำให้รู้สึกอึดอัด” รูปร่างของตัวอักษรที่เลือกใช้เมื่อจัดวาง ขาดความสมดุล นอกจากนี้ นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้ให้ความคิดเห็นเรื่องการใช้ภาษาในป้ายสัญลักษณ์ว่า “ภาษาที่ใช้ไม่เหมาะสม ใช้คำว่า ห้าม เหมาะสมกว่า”

ประเด็นการวิเคราะห์ ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้ายสัญลักษณ์จากพรบ. โบราณสถาน รูปแบบ 1 ป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยพิจารณา ประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก และจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้ายมีความเหมาะสม และเป็นมิติตรงกันของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกทุกคน

ตามข้อสรุปข้อวิเคราะห์ผลของ บ้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 1 บ้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิสกุล ณ อยุธยา ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์และสรุป บ้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 1 บ้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ มีการกำหนดรูปแบบ สไตส์ เทคนิคการสร้างภาพให้ชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รายละเอียดภายในภาพสัญลักษณ์ต้องชัดเจน เช่น สัดส่วนของคน ท่าทาง รูปร่าง และสัดส่วนของสถาปัตยกรรม รายละเอียดในภาพต้องน้อย ภาพสวย เลือกรูปแบบตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่อ่านง่าย ในภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรตัวพิมพ์ใหญ่ผสมตัวพิมพ์เล็ก จัดช่องว่างระหว่างตัวอักษรและระหว่างบรรทัด มีการแบ่งบรรทัดสร้างความสมดุล และ ภาษาที่ใช้ต้องสื่อสารได้ชัดเจน เช่น คำว่า “ห้าม”

ผู้วิจัยออกแบบแนวทางในพัฒนาการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ภาพ บ้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 1 บ้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน โดยมีลักษณะดังนี้

ข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน

Site Rules And Regulations

					
ไม่สูบบุหรี่ No Smoking	ไม่ปีนป่าย No Climbing	ไม่ทิ้งขยะ No Littering	ไม่ขีดเขียน No Scratching	ไม่นั่ง No Sitting	ไม่พกพาอาวุธ No Weapon Allowed

ภาพประกอบ 42 รูปแบบป้าย ข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน พัฒนาโดยผู้วิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

เมื่อพิจารณา วิเคราะห์ตามหลักการออกแบบ จากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบ องค์ประกอบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา และประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก ในการออกแบบป้ายภาพสัญลักษณ์โดยผู้วิจัย การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 1 ป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน จากองค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ที่ออกแบบโดยผู้วิจัย สรุปผลได้ว่า องค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ มีความเหมาะสม เมื่อใช้ตารางกริดในการจัดวางภาพพบว่า ลักษณะภาพสัญลักษณ์มีรูปร่าง สัดส่วน องศา มุมของภาพ สื่อสารได้ ตรงกับนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้แสดงความคิดเห็น ส่วนนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ภาพสัญลักษณ์มีความชัดเจน เข้าใจง่าย” และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 แสดงความคิดเห็นไว้ว่า องค์ประกอบภาพ สื่อสารได้ ซึ่งตรงกันทุกท่าน มีข้อสังเกตขององค์ประกอบภาพสัญลักษณ์ที่นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก พบโดยให้ข้อเสนอแนะว่า รายละเอียดที่มีขนาดเล็กภายในภาพสัญลักษณ์ ส่งผลรบกวนองค์ประกอบของภาพ ภาพสามารถสื่อสารคลาดเคลื่อนได้ โดยกล่าวไว้ว่า “ภาพไม่สมบูรณ์หรือเส้นควันทำให้ภาพ ดูรกรุงรัง สามารถตัดออกได้” แต่นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 กล่าวไว้ว่า “เส้นควันหรือ บุคลิกภาพรูปร่างของเส้นบางและแหลม ดูรกบวมและไม่สื่อสาร” และ “เส้นประกายไฟในภาพถูกระเบิด รูปร่าง สัดส่วนของเส้นประกายดูรกบวมและไม่สื่อสาร”เช่นกัน และรวมถึง “ลายเส้นสามเส้นในถังขยะ มีสัดส่วน ขนาดเส้นที่บางไป และในบางตำแหน่งควรมีพื้นที่ว่างรอบถังขยะ” นอกจากนี้นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 3 ได้กล่าวถึง ภาพสัญลักษณ์ไม่ทิ้งขยะ ที่อาจมีความหมายเชิงซ้อนได้เพราะภาพอาจหมายถึง ห้ามทิ้งขยะไม่ลงถังได้อีกความหมายหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปตามความคิดเห็นของนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ที่กล่าวเรื่องของพื้นที่ว่างรอบถังขยะที่ส่งผลการสื่อสารคลาดเคลื่อนได้

การวิเคราะห์ตัวอักษร ซึ่งเน้นหลักตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา นำมาพิจารณาและประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก สรุปได้ว่า ตัวอักษรมีความเหมาะสม อ่านง่ายและสื่อสารชัดเจน ทั้งรูปแบบตัวอักษร ความหนาบางของตัวอักษร ตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ผสมตัวพิมพ์เล็ก ระยะความห่างของตัวอักษร, ระหว่างบรรทัด และรูปร่างของตัวอักษร จากความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกครบทุกคน

การวิเคราะห์ ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้าย ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 1 ป้ายขอควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ที่ออกแบบโดยผู้วิจัย จากความคิดเห็นของ นักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อ เอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา พบว่าตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้าย เหมาะสม ทั้งเครื่องหมาย ตัวอักษร สี รูปร่างและพื้นที่ว่าง ส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของภาพสัญลักษณ์ นักวิชาชีพทางการออกแบบ 2 แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ภาพสัญลักษณ์ควรมีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อการสื่อสาร ขนาด รูปร่าง และกรอบขอบเขตของงานเหมาะสมเรียบร้อยดี

ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 2 ป้ายห้ามปีนป้ายโบราณสถาน ที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้ออกแบบไว้และยังใช้ในพื้นที่โบราณสถานในปัจจุบัน มีรูปแบบภาพดังนี้

ภาพประกอบ 43 ป้ายห้ามปีนป้ายโบราณสถาน รูปแบบปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ภาพถ่ายจากผู้วิจัย

ภาพป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 2 “ป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถาน” ผู้วิจัยพิจารณา ประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก นักวิชาชีพออกแบบกราฟิก และจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ซึ่งเน้นหลักของการออกแบบองค์ประกอบภาพสัญลักษณ์ สรุประเด็นปัญหา คือ สื่อสารคลาดเคลื่อน องค์ประกอบของภาพเมื่อจัดวางภาพโดยใช้ตารางกริดพบว่า ลักษณะภาพสัญลักษณ์ รูปร่าง สัดส่วน องศาและมุมของภาพไม่เกิดปัญหาแต่สัญลักษณ์ห้ามวงกลมสีแดงที่มีเส้นทแยงมุมจากบนซ้ายไปมุมขวาล่างมีขนาดสัดส่วนที่เล็กและไม่ครอบคลุมภาพสัญลักษณ์ ซึ่งส่งผลให้ลักษณะรูปแบบของภาพสัญลักษณ์ ไม่ชัดเจน สื่อสารเข้าใจยาก คลาดเคลื่อน และไม่สอดคล้องกับสื่อกราฟิกป้ายอื่น ๆ ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จากความคิดเห็นของนักวิชาชีพออกแบบกราฟิก 1 ได้แสดงความคิดเห็นคือ “การสื่อสารมีปัญหา สร้างความสับสนกลายเป็นป้ายแนะนำสถาปัตยกรรมว่า เรียกว่า เจดีย์ และไม่สื่อสารว่า ห้ามปีนป้าย” และนักวิชาชีพออกแบบกราฟิก 2 ได้กล่าวคล้ายๆกันว่า “ภาพสื่อสารได้ไม่ต้องตีความ แต่ต้องอ่านป้าย สัญลักษณ์ตัวคนที่อยู่ตามตำแหน่งต่าง ๆ ของภาพ ถ้าไม่ดูสัญลักษณ์ตัวคน จะสื่อสารเป็นป้ายนำชมโบราณสถานมากกว่า” แสดงถึงการสื่อสารที่เกิดความคลาดเคลื่อนในเรื่องของการห้าม และตามความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้กล่าวไว้ว่า “ภาพดูเข้าใจยากและสื่อสารไม่ชัดเจน” ซึ่งตรงกับนักวิชาชีพออกแบบกราฟิก 1 ที่กล่าวว่า “ภาพสื่อสารไม่ได้ ถ้าไม่อ่านตัวอักษร” รวมถึงความคิดเห็นของนักวิชาชีพออกแบบกราฟิก 1 และ 2 ได้กล่าวตรงกันว่า “ต้องอ่านข้อความภายในป้ายก่อนถึงเข้าใจ” ลักษณะรูปแบบของภาพที่เลือกใช้แตกต่างจากป้ายสัญลักษณ์อื่น ๆ ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ป้ายข้อควรปฏิบัติในการชมโบราณสถานใช้ภาพสัญลักษณ์ที่ผสมกันระหว่างภาพถ่าย ภาพกราฟิกสองมิติและสามมิติภายในภาพเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการไม่วางแผนการใช้ภาพสัญลักษณ์ที่มีรูปแบบไปในทิศทางเดียวกันของป้ายระเบียบข้อบังคับทั้งหมดของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ความเห็นว่า “รูปภาพเป็นภาพถ่ายผสมกับภาพกราฟิกไม่เป็นกลุ่มเดียวกัน” และนักวิชาชีพออกแบบกราฟิก 1 ได้เสนอความคิดเห็นว่า “รูปแบบ สไตลภาพ ควรเป็นกราฟิก ภาพภายในควรมีสีที่บดิน”

การวิเคราะห์ตัวอักษร ซึ่งเน้นหลักตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ ของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา นำมาพิจารณาและประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพออกแบบกราฟิก สรุประเด็นปัญหา คือ เนื้อหาข้อความในสื่อกราฟิก ป้ายไม่สื่อสาร โดยรูปแบบตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การจัดวางตัวอักษรภายในป้ายข้อควรปฏิบัติในการ

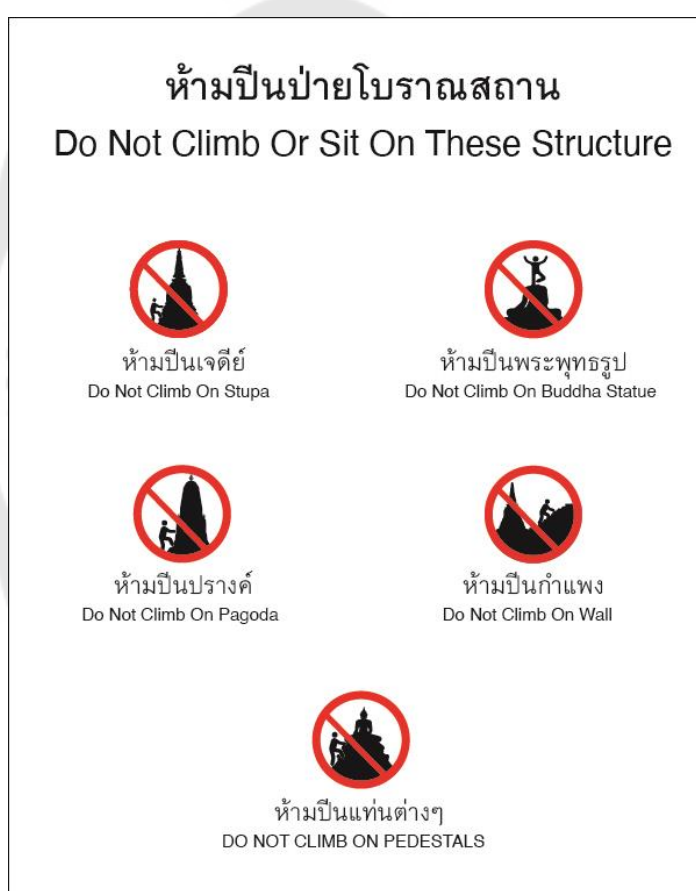
ชมโบราณสถาน อ่านยาก ภาษาที่ใช้ในป้ายไม่สามารถสื่อสารว่าเป็นป้ายห้าม นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ทัศนะและข้อสังเกตเรื่องรูปแบบของตัวอักษรภาษาไทยและตัวอักษรภาษาอังกฤษโดยกล่าวว่า“สไตล์ของตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความคลาสสิก (เก่าโบราณ) ไม่ดูทันสมัยเป็นป้ายห้ามหรือการบังคับใช้” ส่วนลักษณะความหนาบางของตัวอักษรในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เมื่อพิจารณาแล้ว โครงสร้างของตัวอักษรไม่มีช่องว่างหรือพื้นที่ว่างภายในตัวอักษรทำให้ตัวอักษรอ่านยาก ทั้งนี้ นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 ให้ความคิดเห็นตรงกันว่า “ลักษณะตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษจัดวาง ถูกบีบแคบ 75% ทำให้ความชัดเจนของตัวพยัญชนะภาษาไทยและภาษาอังกฤษชัดเจนลดลง และ ช่องว่างระหว่างตัวอักษรก็ลดลง ทำให้อ่านยาก” นอกจากนี้ภาษาที่ใช้ในป้ายไม่สื่อสาร ตามความคิดเห็นของนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 กล่าวว่า “ภาษาที่ใช้ไม่สื่อสารเป็นป้ายห้าม ต้องเขียนเพิ่มคำว่า ห้าม” ในป้ายจะทำให้สื่อสารได้ดีกว่า

การวิเคราะห์ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้ายห้ามเป็นป้ายโบราณสถาน จากความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา สรุปได้ว่า ขาดความเป็นป้ายห้าม ในการจัดวางองค์ประกอบ ภาพสัญลักษณ์ ตัวอักษร การใช้สี ขนาด รูปร่างสัดส่วน พื้นที่ว่างขอบเขตภายในป้าย และการเรียงลำดับความสำคัญภายในป้ายนั้น ในป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 2 “ป้ายข้อความปฏิบัติในการชมโบราณสถาน ขาดการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร ส่งผลให้ป้ายขาดความเป็นป้ายห้าม ตามความเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ให้ความคิดเห็นว่า สัญลักษณ์ห้ามใช้เปอร์ดรัมตีสีแดงน้อย ไม่สื่อสารห้าม และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 แสดงความคิดเห็นว่า “ดูไม่เป็นป้ายห้าม”เช่นกัน

ตามข้อสรุปข้อวิเคราะห์ผลของ ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 2 ป้ายห้ามเป็นป้ายโบราณสถาน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ผู้วิจัยนำผลวิเคราะห์และสรุปดังนี้ เลือกรูปแบบสไตล์ภาพสัญลักษณ์ที่สื่อสารไปในทิศทางเดียวกันกับป้ายชุดอื่น ๆ คำนี้ถึงรูปร่างและสัดส่วนที่เสมือนภาพโบราณสถานจริง กำหนด มุมภาพ หรือ องศาภาพที่ชัดเจน ใช้รูปแบบตัวอักษรที่สามารถอ่านง่าย ตัวอักษรภาษาไทยมีหัว และใช้ตัวอักษรสัดส่วนแกนตั้งและแกนนอนเป็น 100% ไม่ผิดสัดส่วนความหนาบางของตัวอักษรจัดวางโดยคำนึงถึงช่องว่างระหว่างตัวอักษร ตำแหน่งช่องว่างระหว่างบรรทัด และการตัดคำเพื่อแยกบรรทัดเพื่อจัดองค์ประกอบของป้าย ให้ภาพสัญลักษณ์และข้อความตัวอักษรอ่านง่าย สื่อสาร

ง่ายและสมดุลง การใช้ภาษาคำว่า“ห้าม” เพื่อเน้นการบังคับใช้ และการใช้สัญลักษณ์วงกลมเส้นทแยงมุมซ้ายบนลงขวาล่างสีแดงในปริมาณที่สื่อสารการห้ามให้ชัดเจน ปรับองค์ประกอบภาพให้สอดคล้องกับป้ายห้ามอื่น ๆ ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

จากการสรุปข้อวิเคราะห์ผลของ ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 2 ป้ายห้ามปีนป้ายโบราณสถาน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำผลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาออกแบบป้ายสัญลักษณ์ภาพ ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 2 ป้ายห้ามปีนป้ายโบราณสถาน โดยมีลักษณะดังนี้

ภาพประกอบ 44 ป้ายห้ามปีนป้ายโบราณสถาน พัฒนาโดยผู้วิจัย

ที่มา: ภาพจากผู้วิจัย

จากการพิจารณาวิเคราะห์ตามหลักการออกแบบ จากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบ องค์ประกอบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา และประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก ในการออกแบบป้ายภาพสัญลักษณ์โดยผู้วิจัย

วิเคราะห์องค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ ป้ายจากพรบ.โบราณสถาน รูปแบบ 2 ป้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน ที่พัฒนาออกแบบโดยผู้วิจัย สรุปปัญหาคือ ภาพสัญลักษณ์ “ป้ายห้ามป็นกำแพง” เพียงภาพเดียวที่ไม่สื่อสาร ไม่สามารถสื่อสารว่าเป็นภาพกำแพง ตามความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 และ 2 โดยให้ข้อคิดเห็นคือ “ภาพสัญลักษณ์กำแพงสื่อสารยาก ดูไม่เป็นภาพกำแพง” สัดส่วนของคนภายในภาพมีขนาดแตกต่างกัน ได้ข้อสังเกตจากนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ในการนำวิธมาพิจารณาในการจัดวางภาพสัญลักษณ์ พบว่าสัดส่วนของภาพสัญลักษณ์ ไม่เกิดปัญหาใด ๆ รูปแบบภาพสัญลักษณ์ รูปร่างและองศาของภาพ มุมของภาพสัญลักษณ์ที่เลือกใช้ในภาพสัญลักษณ์ที่นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นมีความเหมาะสม ตามที่นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1, 2

วิเคราะห์ส่วนของตัวอักษร ตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา นำมาพิจารณาและประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก สรุปปัญหาคือ ตัวอักษรอ่านยากและไม่สมดุล รูปแบบตัวอักษรภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และความหนาบางของตัวอักษรที่เลือกใช้ไม่เกิดปัญหากับการสื่อสารและการอ่าน แต่เพื่อการอ่านง่ายแนะนำให้ตัวอักษรภาษาไทย อังกฤษใช้ตัวพิมพ์ผสมระหว่างตัวพิมพ์ใหญ่และตัวพิมพ์เล็ก โดยนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 กล่าวว่า “ตัวอักษรภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ผสมตัวพิมพ์เล็กเพื่อการอ่านที่ง่ายและรวดเร็ว” และ นักวิชาการทางการออกแบบ 3 ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “การจัดลำดับความสำคัญของข้อความตัวอักษรในทุกประเภทป้ายให้ใช้เป็นระบบเดียวกันทั้งหมด”

การวิเคราะห์ ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้าย จากความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา สรุปปัญหาคือ องค์ประกอบของสื่อกราฟิกป้ายไม่สมดุล เกิดจากภาพสัญลักษณ์ในป้ายมีขนาดเล็ก นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า “พื้นที่ว่างของตัวสัญลักษณ์กับพื้นที่ป้าย สัญลักษณ์มีขนาดเล็กไปและจัดวางห่างไป” นอกจากนี้ ความยาวของข้อความในแต่ละภาพสัญลักษณ์ไม่เท่ากัน ความกว้างของตัวอักษรในแต่ละบรรทัด

ไม่เท่ากัน ต้องจัดองค์ประกอบภายในสื่อกราฟิก ป้าย ตามที่นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 3 ให้ข้อสังเกตว่า “ภาษาไทยมีความยาวสั้นไม่เหมือนกัน” ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องจัดวางองค์ประกอบของป้ายให้สมดุล

สื่อกราฟิกป้ายห้ามอื่น ๆ ที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้ออกแบบไว้ และยังใช้ในพื้นที่โบราณสถานในปัจจุบัน มีรูปแบบภาพดังนี้

ภาพประกอบ 45 ป้ายการรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดตามกฎหมายรูปแบบปัจจุบัน ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ที่มา: ภาพถ่ายจากผู้วิจัย

ผู้วิจัยพิจารณาประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบ และจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา ซึ่งเน้นหลักของการออกแบบองค์ประกอบป้ายภาพสัญลักษณ์ โดยป้ายห้ามอื่น ๆ ได้แก่ ป้ายห้ามรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดตามกฎหมาย สรุปปัญหาคือ ภาพสัญลักษณ์ไม่สื่อสาร ในการนำกริดมาพิจารณาในการจัดวางองค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ พบว่าสัดส่วนของภาพสัญลักษณ์ ไม่เกิดปัญหาใด ๆ ในการสื่อสาร รูปร่างและองค์ประกอบของภาพ มุมของภาพ ที่เลือกใช้ไม่สื่อสารถึงเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อสาร ตามที่นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ความคิดเห็นว่า “เจตนาของการสื่อสารไม่ออก” นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ให้ความคิดเห็นว่า “ไม่เข้าใจว่า ป้ายพยายามจะสื่อสารอะไร สื่อสารเป็นการนำอิฐหรือหินมากเรียงต่อเป็นชั้น ๆ” และนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ความคิดเห็นว่า “รูปแบบภาพไม่เป็นสากลและ

สื่อสารยาก” นอกจากนี้ นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ความคิดเห็นที่ตรงกันว่า ภาพสัญลักษณ์ภายในป้ายสื่อสารชวนให้มาก่ออิฐมากกว่าการห้าม ขาดความดูที่ต้องการสื่อสารจากสื่อกราฟิก ป้ายสัญลักษณ์

การวิเคราะห์ด้านการใช้ตัวอักษร ป้ายห้ามหรืออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดทางกฎหมายภายในป้าย ที่ออกแบบของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา สรุปปัญหาคือ ตัวอักษรอ่านยากและไม่สื่อสาร รูปแบบตัวอักษรที่เลือกให้อ่านยากโดยนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 ให้ข้อคิดเห็นคือ “ตัวอักษรอ่านยาก ไม่สามารถมองเห็นได้ในระยะไกล” ความหนาบางของตัวอักษรส่งผลให้เกิดปัญหาในการอ่าน ตามที่นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ให้ความเห็นว่า “ตัวอักษรถูกบีบยัดผอม อ่านยาก” ในตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่และตัวพิมพ์เล็กในป้ายไม่เกิดปัญหาในการอ่าน แต่ขนาดของตัวอักษรภาษาอังกฤษ รวมถึงภาษาไทยและภาษาจีนตามภาพที่เห็น มีลักษณะบาง และขนาดเล็ก ส่งผลให้อ่านยาก ซึ่งนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้กล่าวไว้ว่า “ตัวอักษรตัวเล็ก” ระยะช่องว่างระหว่างตัวอักษรแคบส่งผลในการอ่านตามที่นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ข้อสังเกตว่า “ตัวอักษรจัดวางเบียดกันเป็นกระจุก อ่านยาก” ลักษณะของตัวอักษร มันไม่เกิดปัญหาที่ชัดเจนเนื่องจากรูปแบบตัวอักษรที่เลือกใช้มีความบางและวิธีการจัดตัวอักษรที่บีบแคบซึ่งเป็นปัญหาที่ชัดเจนต่อภาพรวมของตัวอักษรมากกว่า

การวิเคราะห์ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้ายห้ามหรืออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดทางกฎหมาย จากความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก ตามแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา สรุปได้ว่า ป้ายไม่สื่อสาร การจัดวางองค์ประกอบของป้ายสัญลักษณ์ไม่ช่วยให้ป้ายสื่อสารตามที่เนื้อหาภายในป้ายต้องการสื่อสาร ตำแหน่งของการจัดวางองค์ประกอบของป้าย ภาพสัญลักษณ์ ตัวอักษร รูปร่าง พื้นที่ว่างและสี ของป้าย สื่อสารคลาดเคลื่อน ตามที่นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้กล่าวว่า “ป้ายสื่อสารเชิญชวนให้ก่ออิฐมากกว่าห้าม” ภายในป้ายนี้ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบภายในป้าย ซึ่งนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้กล่าวว่า “องค์ประกอบภายในป้ายไม่มีการแบ่งบทบาทในการสื่อสาร” ขนาดและรูปร่างของกรอบป้ายไม่เป็นรูปแบบเดียวกันกับป้ายประเภทเดียวกัน โดยนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 2 ให้ความเห็นว่า “รูปแบบป้ายไม่เข้าชุดกับป้ายห้ามอื่น ๆ”

และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 กล่าวว่า “การใช้พื้นหลังป้ายเป็นสีแดงไม่สามารถสื่อสารถึงการห้ามหรือความอันตราย และไม่ให้ความรู้สึกห้ามแบบเฉียบขาด” ความคิดเห็นเป็นมติตรงกันทั้งนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกว่า ป้ายห้ามหรืออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดทางกฎหมาย “ไม่เป็นป้ายห้าม”

ไม่รื้ออิฐ

MOVING BRICK IS STRICTLY PROHIBITED
AND MAY RESULT IN LEGAL ACTION

ภาพประกอบ 46 ป้ายห้ามรื้ออิฐ ออกแบบโดยผู้วิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

จากการพิจารณาวิเคราะห์ตามหลักการออกแบบ จากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบองค์ประกอบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา และประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก ป้ายห้ามรื้ออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดทางกฎหมาย ออกแบบป้ายโดยผู้วิจัย การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ รูปแบบมุมขององค์ประกอบภาพสัญลักษณ์ สรุปปัญหาได้ว่า ภาพสัญลักษณ์ไม่สื่อสาร สับสน ในการนำกริดมาพิจารณาในการจัดวางองค์ประกอบภาพสัญลักษณ์ พบว่าสัดส่วนของภาพสัญลักษณ์ไม่เกิดปัญหาใด ๆ ในการสื่อสารรูปร่างและองศาของภาพ มุมของภาพ ที่เลือกใช้ไม่สื่อสารถึงเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อสาร นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ให้ความเห็นว่า “ภาพสื่อสารยาก ต้องตีความภาพ และภาพเป็นการเอาอิฐมาเรียงไม่สื่อถึงการรื้ออิฐ” นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 กล่าวว่า “ภาพไม่สื่อสาร ควรนำภาพจริงมาเป็นต้นแบบในการออกแบบภาพสัญลักษณ์”

การวิเคราะห์ตัวอักษร ซึ่งเน้นหลักตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา นำมาพิจารณาและประมวลความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก สรุปคือ การออกแบบจัดวางตัวอักษรมีความเหมาะสม ทั้งรูปแบบตัวอักษรที่เลือกใช้ ความหนาบางของตัวอักษร ตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ผสมตัวอักษรพิมพ์เล็ก ระยะความห่างของตัวอักษร รวมถึงรูปร่างของตัวอักษร

การวิเคราะห์ ตำแหน่งการจัดวางองค์ประกอบของป้าย จากความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพทางการออกแบบและจากแนวคิดทฤษฎีออกแบบป้ายสัญลักษณ์ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา สรุปปัญหาคือ ขาดความสมดุล ตำแหน่งในการจัดวางองค์ประกอบของป้าย ภาพสัญลักษณ์ รูปร่างของป้าย สีและพื้นที่ว่างมีความเหมาะสม ตัวอักษรที่มีการจัดวางขาดความสมดุล การจัดวางการเรียงลำดับความสำคัญไม่เหมาะสม ภาษาไทยข้อความสั้นกว่าข้อความในภาษาอังกฤษ นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นว่า “ต้องออกแบบการจัดวางภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ไปด้วยกัน ลดขนาดของตัวอักษรและจัดวางกึ่งกลางของภาพ” การจัดวางตัวอักษรและสไตล์หรือรูปแบบภาพสัญลักษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับป้ายห้ามอื่น ๆ ส่วนขนาดและรูปร่างของกรอบป้ายมีความเหมาะสม

บทที่ 5 การอภิปรายผล

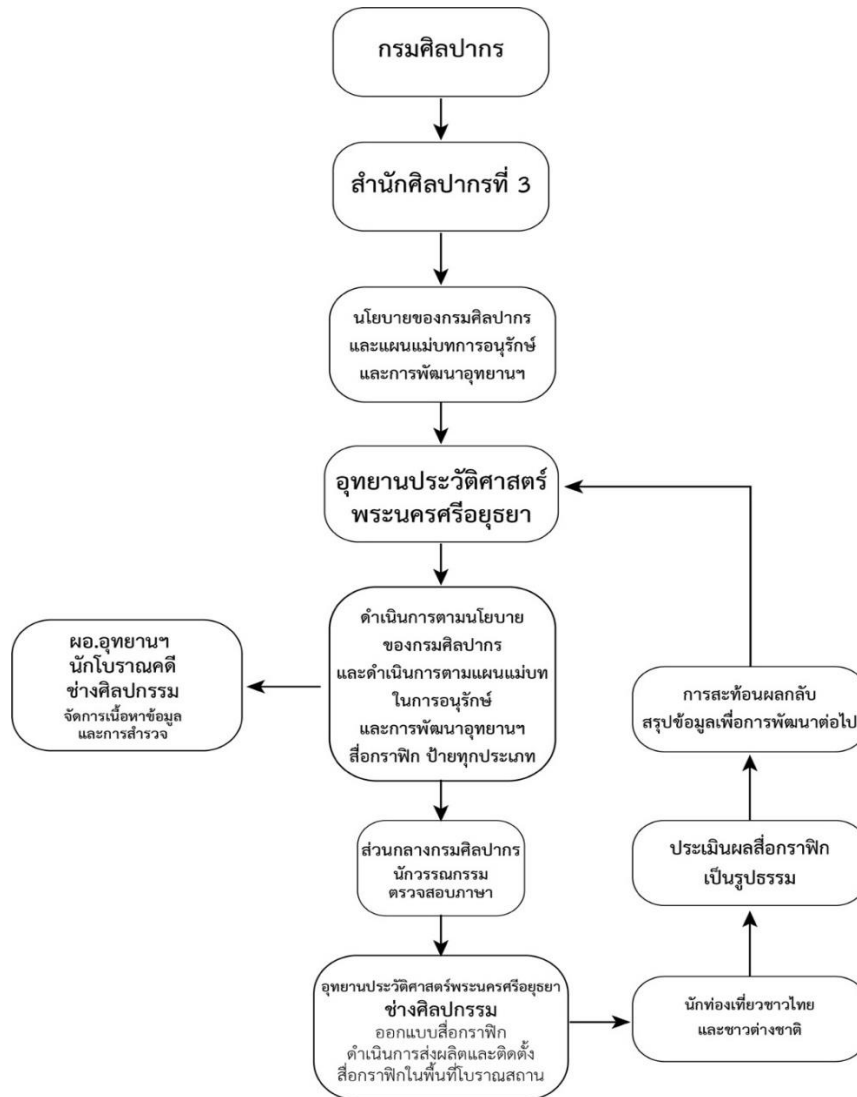
การศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก ผู้วิจัย สรุปลงวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อได้แก่ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Method) โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้า และการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่หรือตัวแทนผู้รับผิดชอบในการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่และมีอำนาจสูงสุดต่อการวางแผนแม่บทหรือเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการสื่อกราฟิกป้ายอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก โดยผู้วิจัยได้กำหนดรหัสให้กับข้อมูลและลงรหัสกับข้อมูลที่ได้เรียบเรียงข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์เป็นผลการวิจัย และนำไปอธิบาย ซึ่งสามารถสรุปผลและอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลแยกออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการจัดการสื่อกราฟิกป้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กระบวนการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายแต่ละหมวดแตกต่างกัน และดำเนินการตามทฤษฎีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ โดยผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการจัดการดำเนินการไม่ครบถ้วนตามวงรอบของหลักทฤษฎี การจัดการสื่อกราฟิก ป้ายข้อมูล ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ดำเนินการเป็นไปตามแผนการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2565 – 2574 เพื่อแก้ปัญหาการสื่อสารเนื้อหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้มีความถูกต้องชัดเจนและน่าเชื่อถือ สร้างความเป็นเอกภาพในการใช้คำศัพท์ เกี่ยวกับโบราณสถาน ถือเป็นกรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 ภายใต้แผนอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อแรกแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยอภิปรายแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

ประเด็นปัญหาแรก que พบในการวิจัยคือ ความเข้าใจผิดในเนื้อหา เข้าใจคลาดเคลื่อน เกิดความสับสนกับเนื้อหาในสื่อกราฟิก บ้ายของนักท่องเที่ยวน สาเหตุเกิดจากสื่อกราฟิก บ้าย เนื้อหา ข้อมูลสะกดคำผิด เนื้อหาคลาดเคลื่อน การใช้คำศัพท์เกี่ยวกับโบราณสถานที่หลากหลายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในป้าย เช่น ประเด็นปัญหาของการจัดการป้ายข้อมูลอยู่ในระหว่างการดำเนินการแก้ไขโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร โดยตามงานวิจัยของ Abdelkader Ababneh ที่กล่าวถึง งานวิจัยของ Saipradist ถึงประเด็นการสื่อสาร การตีความ และการสื่อความหมายในความเข้าใจภายในป้าย ในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ข้อความเนื้อหาบางส่วน ในภาษาอังกฤษที่ถูกแปลจากภาษาไทยแบบตรงตัว ส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจ เมื่อผู้เข้าใจภาษาอังกฤษหรือผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักไม่เข้าใจหรือสับสนในการใช้งานภายในพื้นที่ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจากงานวิจัยของ Saipradist, Aphivan, & Staiff, Russell ได้กล่าวถึง ข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาอังกฤษและการสะกดคำบางครั้งทำให้ป้ายไม่มีความหมาย ส่งผลให้ไม่สื่อสาร ซึ่งการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นและควรให้ความสำคัญ เพื่อการควบคุมดูแลสถานการณ์ภายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เมื่อแปลตรงตัวในภาษาอังกฤษอาจไม่สามารถอธิบายเนื้อหาหรือสาระสำคัญได้ ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิดและปฏิบัติตนขัดต่อระเบียบทางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้ เนื้อหาภายในป้าย เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยก่อนที่ค้นพบหลักฐานการตั้งสมมุติฐาน สะท้อนวัฒนธรรม พุทธศาสนาในสมัยอยุธยา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องในการแปลภาษาอังกฤษ ผู้มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยควบคู่วัฒนธรรมตะวันตก ความรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพุทธศาสนา เพื่อการแปลเนื้อหาภาษา รวมถึงการจัดการเนื้อหาให้เป็นที่เข้าใจและสื่อสารได้อย่างชัดเจนให้กับนักท่องเที่ยวในทุกชาติ ทุกภาษา และทุกวัฒนธรรมได้อย่างเข้าใจและเป็นมิตร นอกจากนี้ปัญหาการเลือกใช้คำศัพท์ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ได้กล่าวถึงและตรงกันกับในงานวิจัยของ Saipradist, Aphivan, & Staiff, Russell ถึงคำศัพท์ เช่น โบสถ์ อุโบสถ วิหาร เป็นคำที่ใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน ในศาสนาพุทธ และในศาสนาคริสต์ก็มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษถึงแม้คำศัพท์จะแปลถูกต้องตามหลักภาษา แต่ป้ายข้อมูลอาจสื่อความหมายแตกต่างกัน เพราะภูมิหลังทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละคนที่ต่างกัน ส่งผลให้การรับรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาของนักท่องเที่ยว

ต่างกัน ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวชาวตะวันตกจะศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนก่อนมาท่องเที่ยวในประเทศไทยก็ตาม ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ทุกคนเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการของ สำนักศิลปากรที่ 3 อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา และท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครคีรีอยุธยา สรุปขั้นตอนในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกภายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยาดังนี้

ภาพประกอบ 47 รูปแบบโมเดลโครงสร้างกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ป้าย ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา

ที่มา: ผู้วิจัย

ในการดำเนินการจัดการข้อมูลในการใช้ภาษาไทยในสื่อกราฟิก บ้ายหมวดข้อมูลทั่วไป เป็นไปในทิศทางที่ดีเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามผลวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ภาษาอังกฤษก็เป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารให้ข้อมูลเช่นกัน การใช้ภาษาควรที่จะต้องใช้นักภาษาศาสตร์เฉพาะทางที่เข้าใจเนื้อหาทางด้านโบราณคดี และการใช้ภาษาสำหรับสื่อกราฟิก บ้ายที่เหมาะสม เพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วแม่นยำ และควรมีคำอธิบายในภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ฯลฯ ที่สามารถช่วยในการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น “ความรวดเร็วในความเข้าใจของนักท่องเที่ยว ... การตีความข้อความภายในป้ายถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะเปลี่ยนทัศนคติในการเข้าชมของนักท่องเที่ยว” (Ababneh Abdelkader, 2017) การให้ข้อมูลสามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวได้ (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ 2559) เชื่อมต่อเครือข่ายทางเทคโนโลยี (นิรันดร ทองอรุณ 2553) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การนำ QR Code สแกนเพื่อเป็นตัวเลือกในการสื่อสารข้อมูล และสร้างศักยภาพให้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้หลากหลายยิ่งขึ้น หรือ การมีแอปพลิเคชันเฉพาะของทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในการเก็บผลประโยชน์และการสะท้อนผล ซึ่งเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น รวมถึงโปรแกรมทางเทคโนโลยีที่สามารถ วิเคราะห์ผล สรุปผล สร้างความสะดวกอย่างเป็นรูปธรรมให้กับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อการดำเนินการในการจัดการสื่อกราฟิก บ้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลวิจัยประเด็นที่สอง ในการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก บ้าย เกิดขึ้นอย่างฉับพลันในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตามสถานการณ์สังคม โดยดำเนินการตามนโยบายของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในการจัดการและดำเนินการแก้ไขให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อควบคุมสถานการณ์ อำนวยความสะดวก และดูแลความเรียบร้อยแก่นักท่องเที่ยว ในการสื่อสารและให้ข้อมูลกับสถานการณ์โลก เช่น วิถีปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อเกิดโรคระบาด หรือการตามรอยคนดัง ลิซ่า แบล็คพิ้งค์ ซึ่งดำเนินการได้ผลสะท้อนกลับที่ดี แต่ในสถานการณ์การแต่งกายชุดไทยย้อนยุค ตามรอยละคร พรหมลิขิต เกิดประเด็นพิพาทของรูปแบบชุดไทยรูปแบบใดที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการเข้าเยี่ยมชมโบราณสถาน บ้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ภาพเครื่องแต่งกายที่ปรากฏในป้ายเป็นรูปแบบแบบสากล และเนื้อหาในป้ายไม่ได้ระบุข้อกำหนด ขอบเขตในการแต่งกายชุดไทย ในการเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 และ 2 พบว่าเกิดประเด็นว่าชุดใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กรมศิลปากร ควรกำหนดขอบเขตการแต่งกายชุด

ไทยให้ชัดเจน รูปแบบใดเหมาะสมให้เป็นรูปธรรม ต้องสื่อสาร ประกาศและประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ทุกคนของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยาให้ความสนใจเนื้อหาการแต่งกายตรงกันในทุกรูปแบบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านสื่อทุกช่องทาง เช่น สื่อออนไลน์ แผ่นพับ สื่อกราฟิกป้าย และสื่ออื่น ๆ สื่อสารและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยว ชาวบ้าน ชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบอุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยา และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ รายละเอียดและขอความร่วมมือ เพื่อการปฏิบัติตนในการแต่งกายเข้าเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยาได้อย่างถูกต้องไม่ขัดต่อระเบียบ

ในมุมมองทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยสังเกตพบว่าการสื่อสารเนื้อหาของป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ภาพเสื้อผ้าที่ใช้ในภาพสื่อสารเพื่อนำการห้ามเรื่องการแต่งกายเฉพาะเพศหญิงเพียงอย่างเดียว ไม่ปรากฏภาพการห้ามเรื่องการแต่งกายของเพศชาย ซึ่งในปัจจุบันนี้ผู้วิจัยมองว่าสมควรที่จะสื่อสารทั้งสองเพศ เพื่อความเท่าเทียมกัน และมีความครบถ้วน ลดการเกิดข้อพิพาทความเท่าเทียมทางเพศได้ นอกจากนี้ รายละเอียดของเสื้อผ้าที่ใช้ภายในป้ายไม่ชัดเจน อาจเป็นสาเหตุปัญหาและสร้างความเข้าใจผิด ยกตัวอย่างเช่น ในภาพ กางเกงขาสั้น ทางการออกแบบเครื่องแต่งกาย ปรากฏ รูปแบบกางเกงขาสั้นที่หลากหลาย รูปแบบของขอบเอว ความยาวของขา กางเกง ความกว้างของขา กางเกง ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันในภาษาอังกฤษ แต่ในภาษาไทยเรียกกางเกงขาสั้นเหมือนกันหมด ซึ่งหมายถึง กางเกงที่มีความยาวขาเหนือเข่า ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาความเข้าใจผิดในการใช้ภาพสัญลักษณ์และภาษา จากวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างตะวันตกและวัฒนธรรมไทย ป้ายสื่อสารว่าห้ามใส่กางเกงขาสั้น แต่มิได้ระบุถึงกางเกงชนิดอื่นที่สั้นตามรูปแบบที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งอาจจะมองได้อีกหนึ่งได้ว่า ภาพสัญลักษณ์ภายในป้าย สื่อสารเพียงแค่งางเกงขาสั้นตามรูปแบบภาพในภาพก็เป็นได้ ทั้งนี้อาจเป็นประเด็นที่ควรนำมาพิจารณา เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขภาพสัญลักษณ์ คำศัพท์ที่ใช้ประกอบภาพ เพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมให้มีความเข้าใจให้ตรงกันได้ โดยปกติภาพสัญลักษณ์มักเป็นเครื่องมือช่วยในการสื่อสารข้ามภาษาให้มีความเข้าใจ แต่การเลือกใช้ภาพ ข้อมูล คำศัพท์เฉพาะทางก็สำคัญที่ต้องพิจารณาเลือกใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม และที่สำคัญสื่อสารได้ตรงกับสิ่งที่อยากสื่อสาร ผู้วิจัยเสนอว่าให้กำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมในข้อมูลประกอบภาพสัญลักษณ์แบบสั้นๆ เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ดีขึ้นและตรงกันว่าเหมาะสมหรือเป็นไปตามกฎระเบียบของทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครหรืออยุธยา

จากงานวิจัยของ ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาตียา มิ่งวงศ์ ได้สรุปผลวิจัยไว้อย่างน่าสนใจว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้เพิ่มคำอธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าใจถึงเหตุผลว่าทำไมจึงห้าม หากฝ่าฝืนจะส่งผลกระทบต่ออย่างไร หรือเพราะสาเหตุนี้ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิด

ประเด็นข้อสงสัยว่าเพราะเหตุใดจึงห้าม จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ได้กล่าวว่า สาเหตุของการห้ามคือ การแต่งกายไม่มีมิติของนักท่องเที่ยว เช่น การสวมใส่เสื้อคอกว้าง เสื้อสายเดี่ยว เมื่อก้มตัวมีโอกาสทำให้เห็นหน้าอก อันเป็นการไม่สมควร ในพื้นที่โบราณสถาน หรือในกรณีที่สวมใส่กระโปรงสั้น และเดินท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อยู่สูง อาจทำให้ผู้ที่อยู่ด้านล่างเห็นภาพอันไม่เหมาะสม และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยว ที่มีความล่อแหลมต่อการเกิดอาชญากรรมทางเพศกับตัวนักท่องเที่ยวได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีโอกาสนพุดคุยกับนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและตั้งข้อสังเกตว่าการแต่งกายชุดไทยหลายชุด คล้ายกันกับภาพที่อยู่ในป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ซึ่งเป็นข้อห้ามในการแต่งกายเข้าพื้นที่โบราณสถานของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 ได้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้เช่นกัน นักท่องเที่ยวชาวไทยสวมใส่ชุดไทยที่มีลักษณะคล้ายกับชุดเกะอกเพื่อไปถ่ายภาพในพื้นที่โบราณสถาน ทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้อนุญาตให้เข้าพื้นที่ได้ แต่ในทางกลับกัน ก็ไม่เห็นด้วยกับการแต่งกายด้วยชุดดังกล่าวนัก โดยให้ความเห็นว่า การสวมใส่ชุดลักษณะนี้ในอดีตเป็นชุดที่ใช้สวมใส่เฉพาะเมื่ออยู่ภายในบ้านเท่านั้น มิใช่ชุดที่ใช้สวมใส่ออกนอกเคหะสถาน แต่ด้วยความไม่เข้าใจและอาจไม่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์การแต่งกายชุดไทยมากเพียงพอจึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดและส่งผลให้แต่งกายไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ทั้งนี้จากการที่ได้สนทนากับผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบเครื่องแต่งกายชุดไทย ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการนุ่งห่มชุดไทยรูปแบบผ้าเกะอก หรือการห่มสไบเป็นการมัดผ้าแน่นหลายชั้นในการนุ่งห่ม จะไม่ทำให้เกิดกรณีของการก้มแล้วเห็นหน้าอก เพราะการนุ่งห่มมีความแน่นกระชับ ซึ่งต่างจากเสื้อเกะอก สายเดี่ยว คอกว้าง เอวลอย ๆ ที่ปรากฏภายในป้ายของการแต่งกายรูปแบบสากล

อย่างไรก็ตาม ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนในการแต่งกายของ นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวตะวันตกว่า มีการเตรียมพร้อมในการแต่งกาย นำเสื้อผ้ามาเปลี่ยน ก่อนเข้าเยี่ยมชมโบราณสถาน เพราะทราบและเข้าใจว่าขัดต่อระเบียบปฏิบัติ และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 และ 2 ได้ให้ข้อมูลว่า กรณีข้อพิพาทกับเจ้าหน้าที่ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในสื่อออนไลน์ เพราะละเมิดไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับกลับเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย เกิดข้อโต้แย้งการแต่งกายในการเข้าเยี่ยมชมโบราณสถาน ผู้วิจัยมีโอกาสดูสอบถามนักท่องเที่ยวต่างชาติชาวตะวันตก ได้ให้ข้อมูลในการมาเที่ยวประเทศไทยว่า ก่อนเดินทางจะศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเตรียมตัวในการมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ศึกษากฎระเบียบของพื้นที่ท่องเที่ยวที่วางแผนเยี่ยมชม อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้สอบถามนักท่องเที่ยว

ชาวเอเชีย ซึ่งได้ให้ความเห็นที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก กล่าวคือ ไม่ได้ศึกษาข้อมูลใดก่อนมาท่องเที่ยวในประเทศไทย แต่เมื่อเห็นป้ายกฎระเบียบข้อบังคับ มีความเข้าใจว่าต้องประพฤติปฏิบัติตาม และเข้าใจว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ คล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของตน แต่ก็ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับชุดไทยว่ามีลักษณะที่คล้ายกับข้อห้ามภายในป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ แต่นักท่องเที่ยวชาวเอเชียคิดและวิเคราะห์เองว่า อาจเป็นเพราะชุดการแต่งกายเหล่านั้นคือชุดที่ใส่ในอดีตไม่ได้ขัดต่อกฎระเบียบของพื้นที่ ความเข้าใจทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวต่างทวีปกันมีความแตกต่างกัน ชาวเอเชียเข้าใจบริบทนี้ได้ง่าย หากเพียงศึกษาหรือเปิดใจศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ รับความแตกต่างก็สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้โดยไม่ขัดกับสิ่งที่ปฏิบัติกันมา

นอกจากนี้งานวิจัยของ ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาติยา มิ่งวงศ์ ได้กล่าวถึงสื่อกราฟิก ป้ายห้ามว่า มีประเด็นหนึ่งในการคิดเห็นของนักท่องเที่ยว กล่าวว่าต้องการให้ปรับปรุงป้าย เพิ่มคำอธิบายให้ชัดเจน เพื่อให้เข้าใจถึงเหตุผลในการห้าม หากฝ่าฝืนจะส่งผลกระทบอย่างไร และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 ได้กล่าวถึง สาเหตุการห้ามเรื่องการแต่งกายนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชุดแต่งกายที่ระบุในสื่อกราฟิก ป้ายเสี่ยงต่อการเกิดความวาทวิพจนชะมออุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และอาจส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยของผู้เข้าชม เช่น กระโปรงสั้นเมื่อเดินขึ้นที่สูง ผู้ที่อยู่ด้านล่างจะมองเห็น หรือเมื่อลมพัดเปิด เป็นต้นประเด็นนี้อาจนำไปสู่การพิจารณาในการพัฒนาเนื้อหาของสื่อกราฟิก ป้ายระเบียบข้อบังคับในการแต่งกายเพื่อเข้าเยี่ยมชมโบราณสถาน ในรูปแบบที่อาจแก้ปัญหาได้จริง หรือนำไปสู่ประเด็นอภิปรายถึงการกำหนดมาตรการในการจัดการการแต่งกายเข้าพื้นที่โบราณสถานใหม่เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย ตามสถานการณ์ของสภาพแวดล้อม สภาพอากาศในปัจจุบัน และรวมถึงสถานการณ์ปัจจุบันให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

หนึ่งในการดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายต่าง ๆ ระเบียบข้อบังคับ การปฏิบัติตน ในการเข้าเยี่ยมชมพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สะท้อนให้เห็นว่าอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และกรมศิลปากร เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมในการแต่งกายแบบไทย ที่ไม่ได้นำการแต่งกายตามกระแสความนิยมแบบวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยเห็นว่า วัฒนธรรมแบบจับต้องได้ ในการแต่งกายนั้นยังคงมีความสำคัญ และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้กำหนดนโยบายมาตรการอย่างเป็นทางการ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ไว้และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีในความเป็นพื้นที่มรดกโลกของไทยสืบต่อไป เคารพความศักดิ์สิทธิ์ ของพื้นที่

โบราณสถานในอดีต วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของสถานที่ทางประวัติศาสตร์ของชาติ ที่ยังคงเหลือให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชมถึงความเจริญทางวัฒนธรรม ทางศิลปะและทางสถาปัตยกรรมของไทย

ประเด็นปัญหาสุดท้ายที่พบ คือ ความเข้าใจผิดในเนื้อหา เข้าใจคลาดเคลื่อน เกิดความสับสนกับเนื้อหา และความไม่เข้าใจภาพสัญลักษณ์ สื่อกราฟิก บ้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาติยา มิ่งวงศ์ ประเด็นปัญหาความไม่เข้าใจภาพสัญลักษณ์ เนื้อหา ภาษา และความหมายภายในสื่อกราฟิก บ้าย และสรุปไว้ว่านักท่องเที่ยวเข้าใจเนื้อหาได้ในระดับปานกลาง 44.8 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อจริยธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมวิถีชาวพุทธ และผลกระทบต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งแวดล้อมในแหล่งโบราณสถาน ในการเข้าเยี่ยมชมพื้นที่ (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาติยา มิ่งวงศ์ 2555) และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 และ 2 พบปัญหาการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรืออธิบายเนื้อหาภายในสื่อกราฟิก บ้าย ข้อกฎหมายได้ ไม่ทราบสาเหตุของการห้าม ไม่สามารถอธิบายเป็นภาษาอังกฤษได้ ต้องอาศัยการชี้ไปที่สื่อกราฟิก บ้าย เพื่อช่วยสื่อสารประเด็นที่กล่าวมา ธนรัตน์ กล่าวในงานวิจัยว่า ภาษานับเป็นข้อจำกัดในการท่องเที่ยว (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ระ 2559) ซึ่งสื่อกราฟิกบ้ายต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาทั้งเนื้อหา ข้อมูลและภาพสัญลักษณ์ให้มีความชัดเจนและสื่อสารโดยใช้ภาษาที่ง่าย รวมถึงต้องพัฒนาศักยภาพทางภาษาอังกฤษให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ อย่างน้อยภาษาอังกฤษเพื่อช่วยในการสื่อสารและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในแก่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ยังไม่มีกระบวนการในการดำเนินการแก้ไข ผู้วิจัยมองว่า ถ้าอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้ปฏิบัติตามทฤษฎีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเชิงปฏิบัติการ ในขั้นตอนของการประเมินผลและสะท้อนผล เมื่อมีการดำเนินการในการประเมินผลและการสะท้อนผลจะส่งผลให้เห็นปัญหาที่ชัดเจน ซึ่งในงานวิจัยของ Ababneh Abdelkader วิเคราะห์การใช้สื่อในการอธิบายความหมายของระบบบ้ายที่เมืองอุมไกวซ์ (Umm Qais) ประเทศจอร์แดนได้ถูกกล่าวถึงในการออกแบบบ้าย ติดตั้งบ้าย การให้ข้อมูลและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในเมืองอุมไกวซ์ (Umm Qais) ประเทศจอร์แดน ไม่มีการประเมินผลกระทบ ซึ่งเป็นปัญหา ส่งผลในการสื่อสาร อธิบายความหมายในระบบบ้าย ของพื้นที่มรดกโลก เมืองอุมไกวซ์ ที่ไม่ค่อยมีคนเข้าใจเนื้อหาภายในบ้าย (Ababneh Abdelkader, 2017)

ผลที่ได้จากการประเมินและผลจากการสะท้อนกลับสามารถนำไปใช้ดำเนินการจัดการแก้ไข สื่อกราฟิก บ้ายอย่างจริงจังของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในอนาคต และพัฒนาสื่อกราฟิก บ้ายได้ตรงตามประเด็นปัญหา ในการประเมินผลและสะท้อนผลนั้นต้องทำอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสามารถนำเทคโนโลยีในปัจจุบันที่สามารถช่วยหรือส่งเสริมการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว เพื่อการจัดการของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการให้บริการและสร้างความประทับใจต่อผู้มาเยือน

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่า เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยเห็นว่าผลวิจัยของ สื่อกราฟิก บ้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 และ 2 ทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ยังต้องการแนวทางในการในการพัฒนาสื่อกราฟิก บ้ายหมวดกฎระเบียบ บ้ายข้อห้าม และ บ้ายข้อปฏิบัติ ซึ่งไม่มีการพัฒนาปรับปรุงมากกว่า 10 ปี จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 1 และจากข้อมูลภาพที่ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้าจากร่องรอยของภาพที่พบ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มุ่งเน้นการพัฒนาสื่อกราฟิก บ้ายภาพสัญลักษณ์ เพื่อการสื่อสารที่ชัดเจน จากผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยอภิปรายแต่ละประเด็นตามลำดับดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ห้ามตามทฤษฎีของ Paul Arthur and Branimir Zlamalik เพื่อความเป็นสากลของสื่อกราฟิก บ้าย ในป้ายหมวดกฎระเบียบ บ้ายข้อห้าม และป้ายข้อปฏิบัติ ให้เป็นภาพลักษณะเดียวกัน และจากงานวิจัยของ Tingyu Wan, Min Li, และ Jia Wang การออกแบบระบบป้ายนำทางอย่างยั่งยืนในพื้นที่ท่องเที่ยว เขาหลู มณฑลเจียงซี สาธารณรัฐประชาชนจีน ภายใต้แนวคิดการออกแบบสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน กล่าวถึงการออกแบบป้ายภาพสัญลักษณ์กราฟิก เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเพิ่มประสิทธิภาพโดยการนำ สัญลักษณ์กราฟิกแบบสากล (Universal Graphic Symbol) มาใช้ประกอบคำอธิบายในภาษาอังกฤษ ในป้ายหมวดกฎระเบียบ บ้ายข้อห้าม และป้ายข้อปฏิบัติต้องใช้สัญลักษณ์ห้ามที่เป็นสัญลักษณ์สากล วงกลมสีแดงมีเส้นทแยงมุมจากด้านบนซ้ายมาด้านขวาล่าง ครอบตัวภาพสัญลักษณ์เต็มภาพในป้ายโปรดแต่งกายให้สุภาพ ห้ามปัสสาวะบนโบราณสถาน และป้ายห้ามหรืออิฐออกจากตัวโบราณสถานเพื่อก่อเรียงตามความเชื่อมีความผิดทางกฎหมาย การใช้สัญลักษณ์ห้ามรูปแบบสากลประกอบกับการสื่อสารเนื้อหาข้อมูลให้ชัดเจน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาควรกำหนดมาตรฐานในการออกแบบรูปแบบของป้ายสัญลักษณ์ห้าม ตามทฤษฎีและตามรูปแบบมาตรฐานสากล หากขาดผู้ที่ชำนาญการด้านการออกแบบกราฟิกในหน่วยงานของอุทยาน

สามารถหาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านกราฟิกที่มีประสบการณ์ในการให้ข้อมูลทางการออกแบบกราฟิก รวมถึงการแสดงความคิดเห็นในการจัดทำหรือพัฒนาออกแบบสื่อกราฟิกป้ายสัญลักษณ์ให้มีความเป็นสากล หรือที่เรียกว่า การออกแบบเพื่อมวลชน (Universal Design) เพื่อที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สามารถที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 ที่ผู้วิจัยใช้ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎีการออกแบบของ เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา สื่อกราฟิก ป้ายสัญลักษณ์ มีองค์ประกอบและรายละเอียดหลายส่วนที่ต้องได้รับการออกแบบจัดวางองค์ประกอบของภาพสัญลักษณ์ การออกแบบตัวอักษร และการจัดวางองค์ประกอบของป้าย จากผลวิจัยเมื่อนำประเด็นภาพสัญลักษณ์มาเปรียบเทียบกันทั้งหมด ภาพสัญลักษณ์ที่ใช้มีรูปแบบแตกต่าง ทิศทางของภาพสัญลักษณ์หลากหลาย ภาพกราฟิกสองมิติ ภาพกราฟิกสามมิติ และภาพถ่าย จำเป็นที่จะต้อง กำหนดทิศทางของภาพให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกันและชัดเจน ผู้ออกแบบต้องวางแผนเลือกรูปแบบภาพสัญลักษณ์กราฟิกที่มีความเป็นสากล ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1, 2 และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 กล่าวถึง การเลือกใช้ภาพสัญลักษณ์ของป้ายที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาว่า ไม่เข้าพวก ไม่สัมพันธ์กัน รูปแบบไม่เข้ากัน ผสมระหว่างภาพจริงและภาพกราฟิกสร้างความสับสนในการสื่อสารของภาพ ผู้วิจัยเห็นว่า นักออกแบบกราฟิกหรือช่างศิลปกรรมทางการออกแบบ ป้ายสัญลักษณ์ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเพื่อประกอบการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายสัญลักษณ์ประเภทต่าง ๆ อย่างละเอียดก่อนการดำเนินการ และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ 2 พบว่า ในอดีตช่างศิลปกรรมของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ไม่เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก โดยงานออกแบบบางชิ้นต้องจ้างบุคคลภายนอกในการออกแบบและจัดทำ อาจเป็นสาเหตุปัญหาที่ทำให้ภาพสัญลักษณ์แตกต่างกัน ทั้งไม่เชี่ยวชาญหรือต่างที่กันทำให้ภาพต่างทิศทางกัน ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่ออุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กำหนดทิศทางในการออกแบบภาพสัญลักษณ์ชัดเจนเป็นรูปธรรมจะช่วยให้งานออกแบบสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตามที่ธนาคาร บันทึวงูร ได้กล่าวไว้ ในงานวิจัยเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับอุทยานประวัติศาสตร์ในประเทศไทยว่า “การออกแบบจัดระบบและวางแนวทางแบบแผน...เพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีแก่ตัวพื้นที่อุทยาน” ปัจจุบันอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีช่างศิลปกรรมที่มีความสามารถในการออกแบบ และสามารถออกแบบงานกราฟิกได้บ้าง แต่ผู้วิจัยเห็นว่าในการออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายสัญลักษณ์ของทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรให้ผู้ที่

ความรู้ความเชี่ยวชาญทางการออกแบบกราฟิก ให้คำปรึกษาในการพัฒนาสื่อกราฟิกเป็นครั้งคราวตามที่จำเป็น เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบกราฟิกสามารถเข้าใจประเด็นปัญหาในการออกแบบที่เกิดขึ้นในมิติของงานกราฟิก เพื่อส่งเสริมให้การออกแบบสื่อกราฟิก บัณฑิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ปัญหารูปแบบและทิศทางของภาพสัญลักษณ์แล้ว การสื่อสารของภาพก็ยังเป็นปัญหาที่ยังคงต้องหาทางในการพัฒนา งานวิจัยของชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาติยา มิ่งวงศ์ กล่าวไว้ว่า นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจภาพสัญลักษณ์ (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ และสาติยา มิ่งวงศ์, 2555)

จากผลการวิจัยประเด็นตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษภายในป้าย เป็นปัญหาที่มีรายละเอียดจำเป็นที่จะต้องแก้ไข จากการสัมภาษณ์นักวิชาการทางการออกแบบกราฟิกและนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิกทุกคน พบรายละเอียดที่ควรแก้ไขและพัฒนาในสื่อกราฟิก บัณฑิตสัญลักษณ์ดังนี้

1. การเลือกใช้รูปแบบตัวอักษร แยกออกเป็นตัวอักษรภาษาไทย และตัวอักษรภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมในการเลือกใช้ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สามารถสื่อสารอารมณ์และความรู้สึกผ่านตัวอักษรได้ ยกตัวอย่างเช่น ตัวอักษรที่มีลักษณะเหลี่ยมหรือแหลม แสดงความรู้สึกแข็งแรงแรง บัณฑิตห้ามจำเป็นต้องแสดงความดูดน แข็งแรงแรงเมื่อเวลาสื่อสารตามบริบทของป้าย “ตัวอักษรที่มีลักษณะกลม จะแสดงความรู้สึกนุ่มนวล” (เอื้อเอ็นดู 2543) ไม่เหมาะสมกับบริบทของป้ายห้าม ในการเลือกใช้ตัวอักษร กล่าวแยกตามภาษาดังนี้

1.1 การเลือกใช้รูปแบบตัวอักษรภาษาไทย จำเป็นที่จะต้องเลือกให้สามารถสื่อสารได้ง่าย อ่านง่าย โดยนักวิชาการทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า ตัวอักษรภาษาไทยควรเป็นตัวอักษรภาษาไทยที่มีหัวกลม จะสามารถอ่านข้อความเนื้อหาได้ง่าย ธนากร บันทวังกูร (2012) กล่าว “ตัวอักษรใช้รูปแบบที่มีหัว อ่านง่าย ชัดเจนและเรียบง่าย” นอกจากนี้จากนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 1 ได้แสดงความเห็นการเลือกรูปแบบตัวอักษรไทยว่า บัณฑิตออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เลือกใช้ตัวอักษร เป็นตัวอักษรที่ได้เค้าโครงมาจากตัวอักษรโรมันในภาษาอังกฤษมาประยุกต์ในการออกแบบตัวอักษรภาษาไทย ทำให้รูปแบบตัวอักษรมีตัวอักษรลักษณะคล้ายกัน สร้างความสับสนในการสื่อสาร และการอ่านตัวอักษร ผู้วิจัยเห็นว่า ในการเลือกตัวอักษรภาษาไทยนั้น ต้องศึกษาภาพรวมของชุดตัวอักษรก่อนที่จะเลือกใช้ ทดลองผสมคำที่เป็นเนื้อหาข้อมูลเพื่อสังเกตการอ่าน ที่จำเป็นจะต้องสื่อสารง่าย อ่านง่าย เข้าใจได้รวดเร็ว ลดเวลาในการพิจารณาตัวอักษร

1.2 การเลือกใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ จำเป็นที่จะต้องเลือกตัวอักษรภาษาอังกฤษให้มีความสอดคล้อง เข้ากันกับตัวอักษรในภาษาไทย ซึ่งต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบกราฟิกช่วยพิจารณาในการเลือก ด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษประกอบด้วยตัวพิมพ์ใหญ่และตัวพิมพ์เล็ก จากผลวิจัยนักวิชาชีพทางการออกแบบ 1 และ 2 ได้ให้ความคิดเห็นประเด็นนี้โดยแนะนำให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษพิมพ์ใหญ่ผสมตัวอักษรพิมพ์เล็ก

จะทำให้อ่านง่าย ผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และตัวอักษรพิมพ์เล็กนั้นมีความหนาบางของตัวอักษรที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลกับการอ่านของนักท่องเที่ยงและผู้มาเยือน การใช้ตัวอักษรที่หนาที่บสร้างความคิดอัด บางครั้งตัวอักษรหนาอยู่ใกล้กันมาเกิดความที่บสร้างอุปสรรคในการอ่านตัวอักษรได้

2.การจัดการช่องว่างระหว่างตัวอักษรหรือบรรทัด ระยะความห่างหรือช่องไฟระหว่างตัวอักษรมีผลต่อความยากง่ายในการอ่านที่แตกต่างกัน ระยะห่างให้ความผ่อนคลายในการอ่านกว่าแคบที่รู้สึกที่บและอัดแน่น (เอื้อเอ็นดู ดิศกุล 2543) และนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นส่วนที่ทำให้ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษสามารถอ่านเนื้อหาข้อมูลได้ง่าย มองแล้วสบายตาในการอ่านมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่ตั้งค่าในโปรแกรมสำเร็จรูปที่นักออกแบบตัวอักษรกำหนดไว้ นักออกแบบกราฟิกหรือผู้ออกแบบป้ายสัญลักษณ์ต้องพิจารณาและปรับค่าความห่างระหว่างตัวอักษรเพื่อความเหมาะสมกับการอ่านจากการสังเกตเอง ไม่มีข้อกำหนดตายตัว และค่าความห่างระหว่างบรรทัดก็มีความจำเป็นเช่นกัน เพื่อสื่อสารชัดเจน สะดวกรวดเร็วและนักท่องเที่ยงรับสารได้ดีขึ้น

3.การจัดองค์ประกอบของป้าย ประกอบด้วย ภาพสัญลักษณ์ ตัวอักษร และกรอบระบุขอบเขตของป้าย เป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสาร การจัดองค์ประกอบภายในป้าย ขนาดความสูงตัวอักษรเนื้อหา ตำแหน่งของป้ายต้องสัมพันธ์กับพื้นที่ (Ababneh, 2017) ตำแหน่งการจัดวางข้อมูลและตำแหน่งตัวอักษรที่เป็นข้อมูลของพื้นงานส่งผลต่อการอ่าน ควรเว้นพื้นที่ว่างโดยรอบ (เอื้อเอ็นดู, 2543) การจัดวางองค์ประกอบภาพสัญลักษณ์และตัวอักษรภายในป้ายจากป้ายที่ออกแบบโดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และที่ผู้วิจัยออกแบบ นักวิชาการทางการออกแบบ 3 และนักวิชาชีพทางการออกแบบ 2 ได้ให้ความเห็นในการจัดตัวอักษรและภาพสัญลักษณ์ภายในป้ายว่าการจัดวางเนื้อหาข้อความไม่ควรเป็นบรรทัดยาว การจัดวางเนื้อหาข้อความจัดกึ่งกลางของภาพสัญลักษณ์ ตัวอักษร และใช้การตัดคำบรรทัดให้มีความสมดุลแบบสมมาตรกับภาพ โดยสามารถตัดบรรทัด 2 – 3 บรรทัดเพื่อการอ่านที่ง่ายโดย “ไม่ต้องสายหน้าตาม

เวลาอ่าน” กล่าวโดยนักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 เพื่อการมองเห็นที่ครบถ้วน การอ่านไม่ ต้องลากสายตาไปมาเพื่อความรวดเร็วในการรับสารจากสื่อกราฟิก บ้ายได้ครบถ้วน นอกจากนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า บ้ายห้ามป็นป้ายโบราณสถาน มีการบีบสัดส่วนของตัวอักษรเพื่อให้เนื้อหาข้อมูล อยู่ครบถ้วนในองค์ ประกอบป้าย ทำให้สื่อสหายากและใช้เวลาในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจป้าย นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้ให้ความเห็นไว้ว่าตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ต้องคงสัดส่วนของตัวอักษรไว้ดังเดิมเพื่อการสื่อสารที่ชัดเจน นอกเหนือจากประเด็นในการ อภิปรายผลตามทฤษฎีหลักในการออกแบบแล้ว นักวิชาชีพทางการออกแบบกราฟิก 2 ได้กล่าวถึง สื่อกราฟิก บ้ายทุกหมวดประเภท ส่วนใหญ่ตั้งอยู่กลางแจ้ง โอกาสการหักเหของแสง เกิดแสง สะท้อนบนตัวอักษรในสื่อกราฟิกป้ายสู่ตา ควรต้องระมัดระวัง และเพื่อช่วยการอ่านของผู้รับสารให้ รวดเร็วขึ้น การเลือกใช้วัสดุ และสี ของสื่อกราฟิก บ้ายเป็นเรื่องสำคัญเช่นกันซึ่งอาจต้องใช้ เทคโนโลยีของวัสดุเพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ให้สื่อกราฟิกป้ายมีประสิทธิภาพใน การสื่อสารได้อย่างชัดเจน

ในการจัดการสื่อกราฟิก บ้าย และการพัฒนาแนวทางการออกแบบสื่อกราฟิก สร้าง ภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา บ้ายถือเป็นสื่อที่มีประโยชน์ที่มีใน พื้นที่โบราณสถาน แหล่งมรดกโลก และเป็นสื่อที่มีราคาไม่แพงและเข้าถึงได้ (Ababneh, Abdelkader 2017) สื่อกราฟิก บ้ายเป็นเครื่องมือช่วยอธิบายความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจให้นักท่องเที่ยว (ธนากร ปันท วัฏกูร, 2012) งานออกแบบป้ายต้องดูดี ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว คุณภาพดี ดึงดูด ความสนใจนักท่องเที่ยวไว้นาน ๆ (Ababneh, 2017) ผู้วิจัยเห็นว่า สื่อกราฟิก บ้ายสามารถเพิ่ม ความหลากหลายทางภาษา เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชม สื่อสารเข้าใจเนื้อหาข้อมูลภายในสื่อกราฟิกได้ง่ายขึ้น มีความชัดเจน และช่วยสร้างความรู้สึกลงใจแก่นักท่องเที่ยว เคารพพื้นที่ โบราณสถาน ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวยินดี สบายใจในการปฏิบัติตน เพื่อเยี่ยมชมพื้นที่โบราณสถานเป็น ไปตามกฎหมายระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ ข้อห้ามได้ถูกต้องมาก ขึ้น ลดความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจ ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติกับเจ้าหน้าที่ ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และชุมชน เป็นการดีที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วม ในการ บริหารจัดการของการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้คนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาน้อยที่สุด (ปราณี ต้นประยูร, 2561) นอกจากนี้ในการออกแบบพัฒนาสื่อกราฟิก บ้ายที่ดียังสามารถเอื้อต่อการสร้าง

มูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยว และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในการมาเยี่ยมชม รู้สึกคุ้มค่าในการมาเยี่ยมชม เมื่อจำนวนผู้เข้าชมเพิ่มขึ้นส่งผลต่อธุรกิจในพื้นที่ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

อีกประการสำคัญคือวัสดุที่เลือกใช้ในการออกแบบสื่อกราฟิก บ้าย ต้องมีความคงทน สามารถอยู่ได้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นวัสดุที่มีความปลอดภัย ต่อนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน และตำแหน่งหรือจุดติดตั้งสื่อกราฟิก บ้ายต้องมีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย ขณะที่นักท่องเที่ยวยืนอ่าน ด้วยสื่อกราฟิก บ้ายส่วนใหญ่อยู่ภายนอกอาคาร จำเป็นที่จะต้องสำรวจพื้นที่และสภาพแวดล้อม เพื่อประเมินสถานการณ์ก่อนการติดตั้ง และคำนึงถึงตำแหน่งที่ไม่บดบังทัศนียภาพในพื้นที่โบราณสถาน หรือตำแหน่งที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ ใดๆ กับ โบราณสถาน หรือสร้างความเสียหายในอนาคต “ป้ายข้อบังคับ คือป้ายที่ทำให้ผู้คนปลอดภัยทั้งทางใจและทางกายภายนอกในพื้นที่สาธารณะ”(Wan, Li & Wang, 2019)

สุดท้ายการมีป้ายข้อห้าม ข้อปฏิบัติ หรือป้ายข้อมูลทั่วไปภายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการควบคุมการปฏิบัติตนในการเข้าชมโบราณสถานของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการควบคุมความเรียบร้อยในพื้นที่ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมให้มีความปลอดภัย แต่การที่มีจำนวนป้ายต่าง ๆ ภายในพื้นที่ควรต้องมีจำนวนและจุดติดตั้งที่เหมาะสม จำนวนไม่มากเกินไป เพราะอาจก่อให้เกิดมลพิษทางสายตา (Visual Pollution) บดบังทัศนียภาพของพื้นที่ท่องเที่ยว หรือโบราณสถานของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้การวางแผนการจัดการและการกำหนดจำนวนป้าย รูปแบบป้าย ความสูง และเนื้อหาภายในป้ายเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการสื่อกราฟิก บ้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรมีจำนวนไม่มากนักเพื่อไม่ให้เกิดเป็นมลภาวะทางสายตา หรือไม่ควรบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน นอกจากนี้เนื้อหาป้ายต้องสื่อสารได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในเชิงนโยบายอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรมีการวางแผนกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกสำรอง เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ทราบล่วงหน้า เพื่อที่จะสามารถดำเนินการจัดการสื่อกราฟิก บ้าย ได้ตามกระบวนการอย่างครบถ้วน เช่น การแต่งกายชุดไทย ตามละคร พรหมลิขิต เสนอว่า อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ควรกำหนดมาตรการ หรืออภิปรายแนวทางปฏิบัติการแต่งชุดไทยในโบราณสถาน โดยระบุการแต่งกายชุดไทยให้เป็นรูปธรรมชัดเจนว่ารูปแบบใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม และขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในการนำชุดที่ไม่ขัดต่อระเบียบการแต่งกาย แต่การแต่งกายแบบสากลนั้นให้เป็นไปได้

ตามระเบียบเดิมและควรมีการประเมินผล อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนในการจัดการ รวมถึงสรุป ข้อคิดเห็นสะท้อนกลับในแต่ละประเด็นของการจัดการสื่อกราฟิก บ้าย เพื่อให้กระบวนการจัดการ สื่อกราฟิกสามารถดำเนินการได้ครบขั้นตอนและนำไปใช้ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่สำคัญจาก การวิจัยกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก บ้ายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา คือการนำผลการประเมิน และ การสะท้อนผล มาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาตามประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ได้รับจากการประเมินผลจากนักท่องเที่ยวหรือผู้เยี่ยมชม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อให้สื่อกราฟิกตอบสนองผู้ใช้ให้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้นและทันสมัยเพื่อให้เหมาะกับผู้ใช้งานและเป็นไปตามกาลไกล ของกาลเวลาและสถานการณ์ โลกเปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเรื่อง การจัดการสื่อกราฟิก บ้ายสำหรับ ผู้พิการหรือผู้ที่มีบกพร่องทางร่างกาย หรือบางที่เรียกว่า การออกแบบเพื่อการเข้าถึง (Accessibility Design) ให้ทุกคนเข้าถึง หรือผู้ที่ต้องการในการให้บริการของพื้นที่กับทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน เช่น คนบกพร่องทางสายตา, คนบกพร่องทางการได้ยิน, คนบกพร่องทางการเคลื่อนไหว เป็นต้น และรวมถึงการวิจัยในกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก บ้าย เพื่อผู้สูงอายุ รับรู้หรือสื่อสาร รูปแบบที่ เหมาะสม ในการเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา หรืออุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยประชากรผู้สูงอายุมีปริมาณเพิ่มขึ้นในทุกปี งานวิจัยที่เขากล่าว มณฑลเจียงซี สาธารณรัฐ ประชาชนจีน ส่วนหนึ่งของการวิจัย ได้กล่าวถึง ขนาดของตัวอักษรที่ต้องปรับให้มีความเหมาะสม กับผู้สูงอายุที่สามารถอ่านได้ง่าย ((Wan, Li & Wang, 2019)

บรรณานุกรม

- Ababneh, Abdelkader (2017). Heritage Interpretation: Analysis Study of the Signage System Used at the Archaeological Site of Umm Qais in Northern Jordan. *Tourism Planning & Development*. 14(3). 297 – 317
- Arthur, Paul and Zlamalik, Branimir. (2005). Wayfinding Pictographic Systems ระบบป้ายสัญลักษณ์: กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้างจำกัด
- Kemmis, Stephen, McTaggart, Robin, & Nixon, Rhonda. (2014), *The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research*. Singapore: Springer
- Saipradist, Aphivan, & Staiff, Russell. (2008). Crossing the Cultural Divide: Western Visitors and Interpretation at Ayutthaya World Heritage Site, Thailand, *Journal of Heritage Tourism*, (2:3), 211-244. DOI: 10.2167/jht061.0
- Meredith Davis. (2018). *Graphic Design Theory*. London: Thames & Hudson Ltd.
- MANAGING CULTURAL WORLD HERITAGE WORLD HERITAGE RESOURCE MANUAL 2013 PARIS UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANISATION. (1972). CONVENTION CONCERNING THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE. *the General Conference at its seventeenth session Paris, 16 November 1972, 1-7*
- Wan, Tingyu., Li, Min., Wang, Jia. (2019). *Study on the Sustainable Design of Wayfinding Signage System to Tourist Attraction Taking Lushan Mountain in Jiangxi as an Example* (7), 1-5. Doi: 10.1088/1757-899x/573/1/012089
- กรมศิลปากร. (2564). *แผนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2565 – 2574*, กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ
- กรมศิลป์ทุ่ม! ทำป้ายตามรอย “ลิซ่า” ซึ่เป๋ามุมแซะภาพแบบเป๊ะทุกองศา (2566, 11 มิถุนายน). มติชน
- กองการต่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรม. (2556, กันยายน 26) มรดกโลก. สืบค้นจาก https://www.m-culture.go.th/international/ewt_news.php?nid=121&filename=index

จุฑามาศ ทวีรัตน์. (2564) *คุณค่ามรดกโลก*. สืบค้นจาก <https://sites.com/site/jutamatt23232/haleng-ma-dk-lok-ni-phumiphakh-xecheiy-tawan>

ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และคณะ, สาดิยา มิ่งวงศ์. (2555). พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารการบริการและการท่องเที่ยว, 7(2), 39 – 56.

ทูลูไอดี. (2564, กรกฎาคม 29). อัปเดต 6 ที่ มรดกโลกในไทย 2021 World Heritage Site โดย UNESCO มีที่ไหนบ้าง. สืบค้นจาก <https://travel.trueid.net/detail/3l1m1XoboQbl>

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, เสรี วงษ์มณฑา, ชุษณะ เตชคณา, ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ. (2559) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสาร, 4(2), 34 - 45

ธนากร บันทวีกร, (2555). ออกแบบเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับอุทยานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. Veridian E-Journal, 5(1), 81 – 98.

ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2554). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

นิรันดร ทองอรุณ. (2553). การจัดการสื่อและองค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีศึกษา การท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม / การผังเมือง, 7(2), 99-117.

ปราณี ต้นประยูร, กิติมา ทามาลี. (2018). การจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(3), 171 – 184
ประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ 2559. (2559, 12 มกราคม), ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 8. 1-2

พรลภัส อุณาพรหม. (2560). *การสื่อความหมายเนื้อหาแหล่งมรดกโลก นครประวัติศาสตร์ในอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร
รัชชก สมศักดิ์, สุจินดา ปานคำ, เจตน์ จารุพันธ์, วิวัน สุขเจริญ, เสกสรร ทายะรังษี. (2556, กุมภาพันธ์ 28). แนวคิดทฤษฎีกลุ่มสื่อสารเชิงวัฒนธรรม (Cultural Communication). สืบค้นจาก

<https://phdcommunication.wordpress.com/2013/02/28/>

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม (2554, มกราคม 27) นครประวัติศาสตร์
 พระนครศรีอยุธยา สืบค้นจาก <http://164.115.22.96/convention.aspx>

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม (2554, มกราคม 27) โบราณสถานที่สำคัญ สืบค้นจาก
http://164.115.22.96/heritage_culture2.aspx

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม (2554, มกราคม 27) หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนแหล่ง
 มรดกโลก สืบค้นจาก <http://164.115.22.96/convention.aspx>

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2564). *คู่มือนำเสนอศิลปกรรมโบราณในอยุธยา*. นนทบุรี: เมืองโบราณ
 สุกัญญา เบาเนต, ชญาดา สุวัชรพันธุ์ และ วีระศักดิ์ แสนสะอาด. (บรรณาธิการ). (2562). *นำเสนอ*
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: เอกพิมพ์ไท

อภิมณีณ์ ปวีร์พิสิษฐ์. (2561). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ทริปเฟล็ด เอ็ดดูเคชั่น.

อารยะ ศรีกัลยาณบุตร.(2550). *การออกแบบสิ่งพิมพ์*. กรุงเทพฯ: วิสคอมเซ็นเตอร์.

เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา. 2543. *ระบบป้ายสัญลักษณ์*. กรุงเทพฯ : พลัสเพลส

ภาคผนวก ก

แบบสัฒภาษณ

คู่มือการเก็บข้อมูลวิจัย
กระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก
(Graphic Media Management Procedures at Cultural Attractions: Research on
a Cultural World Heritage site Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park)

โดย
นางสาว ณัฐวดี ศรีศุข
นิสิตปริญญาเอก สาขา ศิลปวัฒนธรรมวิจัย

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2566

ฉบับที่ 1.0 วันที่ 25 ธันวาคม 2566

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่องกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยาน
ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เขต 1

.....
คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก
2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนที่ 2 ข้อมูลตามแนวคิดการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก
3. การวิจัยครั้งนี้จะสมบูรณ์และมีความเชื่อถือได้ขึ้นอยู่กับ การตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง และครบทุกข้อ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไป
4. การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่ผลเสียใด ๆ ต่อองค์กรและการปฏิบัติงานของท่าน ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนั้นจะเก็บรักษาไว้เป็นความลับและใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เท่านั้น

ขอขอบพระคุณ
นางสาว ณัฐวดี ศรีคชา
นิสิตปริญญาเอก สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ฉบับที่ 1.0 วันที่ 25 ธันวาคม 2566

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (Personal Information)

คำชี้แจง ขอให้ท่านให้ข้อมูลตามหัวข้อต่อไปนี้

ชื่อ นามสกุล

ระดับการศึกษา

วันที่ให้สัมภาษณ์ เดือน พ.ศ. เวลา.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่าง

- ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา หรือตัวแทน สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา
- ผู้อำนวยการสำนักอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา หรือตัวแทน สำนักอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา หรือตัวแทน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือตัวแทนวัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- นายกเทศมนตรีพระนครศรีอยุธยาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือตัวแทน นายกเทศมนตรีพระนครศรีอยุธยาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- อื่นๆ โปรดระบุ

ฉบับที่ 1.0 วันที่ 25 ธันวาคม 2566

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการสื่อกราฟิกลงในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามดังต่อไปนี้ เติมข้อความในช่องว่างให้ครบทุกข้อ

1. หน่วยงานของท่านมีการจัดทำแผนการจัดการสื่อกราฟิกลงในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา เขต 1 อย่างไร และ ปัจจัยใดที่ทำให้การพัฒนาสื่อกราฟิกลงในแต่ละพื้นที่ มีความแตกต่างกัน เช่น ในการกำหนดประเภทสื่อกราฟิกลง (ป้าย) ระหว่างวัดพระศรีสรรเพชญ์ กับวัดวรเชษฐาราม มีความแตกต่างกันอย่างไร

.....

.....

.....

2. ในการวางแผนงาน องค์กรของท่านมีการจัดลำดับความสำคัญของ**ทรัพยากร**¹ในการประเมิน ความสำคัญของพื้นที่ รวมถึงคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในการสร้าง**สื่อกราฟิกลง**² เพื่อให้ ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่และการประชาสัมพันธ์หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

3. การจัดการสื่อกราฟิกลง มีการตั้งเป้าหมายความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร มีกระบวนการหรือ วิธีในการดำเนินการอย่างไร (ตามประเด็นความสำคัญของทรัพยากร การวิเคราะห์ทรัพยากร เช่น โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม รวมถึง **คุณค่าของทรัพยากร**³) ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาช่วงเปลี่ยนถ่าย/โอนถ่าย ผู้อำนวยการ มีผลกระทบต่อจัดการ สื่อกราฟิกลงหรือไม่

.....

.....

.....

ฉบับที่ 1.0 วันที่ 25 ธันวาคม 2566

4. มีการกำหนดแผนในการปฏิบัติงานกับการจัดการสื่อกราฟิก ป้ายกฎระเบียบ ป้ายคำเตือน และป้ายข้อมูล อย่างไร ในการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1

.....

.....

.....

5. ในหน่วยงานใครเป็นผู้ดูแลข้อมูลในการทำสื่อกราฟิกของ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

.....

.....

.....

6. ใช้แหล่งข้อมูลใด ประกอบการตัดสินใจ ในดำเนินการจัดการและพัฒนาสื่อกราฟิก ในพื้นที่ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

.....

.....

.....

7. มีการจัดการข้อมูลเพื่อพัฒนาสื่อกราฟิกป้าย ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก อย่างไร

.....

.....

.....

8. ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงข้อมูล ต้องแจ้งใคร และการดูแลในการแก้ไข ข้อมูลเมื่อใด เมื่อต้องแก้ไขและจัดทำใหม่ แล้วของเดิมที่มีอยู่ มีแนวทางในการจัดการอย่างไร

.....

.....

.....

9. การออกแบบสื่อกราฟิกมีการวางแผนจัดการข้อมูล เพื่อให้สำหรับสื่อหรือไม่อย่างไรมีการปรับเปลี่ยนตามข้อค้นพบใหม่ของข้อมูลทางประวัติศาสตร์บ้างหรือไม่ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2560 – 2565 ในการปรับปรุงพัฒนาสื่อกราฟิกในพื้นที่ห้องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เขต 1

.....

.....

.....

10. ข้อมูลที่ปรากฏในสื่อกราฟิก ป้ายหมวดหมู่ระเบียบ เช่น ป้ายข้อห้าม ป้ายข้อปฏิบัติ, ป้ายหมวดคำเตือน เช่น ป้ายระวัง ป้ายอันตราย และ ป้ายหมวดข้อควรทราบ เช่น ป้ายบอกเหตุฉุกเฉิน และป้ายข้อมูลทั่วไป ได้ปรับเปลี่ยนข้อค้นพบใหม่ทางประวัติศาสตร์และมีความถูกต้องทันสมัยหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

11. ผู้ออกแบบงานสื่อกราฟิก ได้ศึกษาข้อมูล เนื้อหา ข้อความ ก่อนการทำงานหรือไม่

.....

.....

.....

12. ตามกระบวนการจัดการสื่อกราฟิก ทางอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรีอยุธยา ได้มีการให้ข้อมูลความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ แก่ นักออกแบบสื่อกราฟิก เพื่อให้ประกอบในการออกแบบหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

13. ในการจัดการแผนการจัดการสื่อกราฟิก นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักมานุษยวิทยา นักวิชาการ สาขาอื่น และสมาชิกชุมชนท้องถิ่น ชาวบ้าน และผู้สนใจอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการหรือไม่ หรือแสดงความคิดเห็นใด ๆ ในการจัดการสื่อกราฟิกอย่างไร

.....

.....

.....

14. นักออกแบบกราฟิก ออกแบบสื่อกราฟิก ป้ายหมวดหมู่ระเบียบ ได้แก่ ป้ายข้อห้าม ป้ายข้อปฏิบัติ ป้ายหมวดคำเตือน ได้แก่ ป้ายระวัง ป้ายอันตราย และ ป้ายหมวดข้อควรทราบ ได้แก่ ป้ายบอกเหตุฉุกเฉินและป้ายข้อมูลทั่วไป ได้มีการศึกษาข้อมูลหรือร่วมปรึกษากับนักวิชาการด้านโบราณคดี ด้วยหรือไม่ อย่างไร (ใคร) และมีวิธีการในการทำงานอย่างไร อยากให้อธิบายกระบวนการในการทำงานสื่อกราฟิก ในช่วงเวลาที่ผ่านมามาในแต่ละปี

.....

.....

.....

15. ภาษาที่ใช้ในสื่อกราฟิก ป้ายหมวดหมู่ระเบียบ เช่น ป้ายข้อห้าม ป้ายข้อปฏิบัติ, ป้ายหมวดคำเตือน เช่น ป้ายระวัง ป้ายอันตราย และ ป้ายหมวดข้อควรทราบ เช่น ป้ายบอกเหตุฉุกเฉิน และ ป้ายข้อมูลทั่วไป นั้น ได้มีการกำหนด ออกแบบภาษาที่สามารถใช้สื่อสารได้ถูกต้องชัดเจน เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมายหรือไม่เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

16. สื่อกราฟิก ป้ายหมวดหมู่ระเบียบ เช่น ป้ายข้อห้าม ป้ายข้อปฏิบัติ, ป้ายหมวดคำเตือน เช่น ป้ายระวัง ป้ายอันตราย และ ป้ายหมวดข้อควรทราบ เช่น ป้ายบอกเหตุฉุกเฉิน และ ป้ายข้อมูลทั่วไป สามารถสื่อสารแก่กลุ่มเป้าหมาย ด้านเนื้อหา ข้อมูล ได้หรือไม่อย่างไร และมีการประเมินผลของสื่อกราฟิกหรือไม่ ถ้ามีเป็นอย่างไร

.....

.....

17. จากการจัดการสื่อกราฟิก ภายในอุทยานประวัติศาสตร์ฯ ส่งผลอย่างไรต่อ ชาวบ้าน และชุมชน สื่อกราฟิก ช่วยอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูล การปฏิบัติตนในพื้นที่ วัฒนธรรม แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ หรือไม่ และผลเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

18. ในการจัดการสื่อกราฟิกในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ฯ นั้น มีการคำนึงถึงหรือวิธีดูแล สภาพแวดล้อมบริเวณที่ติดตั้งสื่อกราฟิก หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

19. ในการประเมินผลการจัดการสื่อกราฟิก ในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เขต 1 ไข่มุกแห่งหรือมูมมองใด ในการกำหนด วิธีการประเมิน และผลจากประเมินเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

20. การจัดการสื่อกราฟิกป้าย หลังจากการดำเนินการจัดการ สำเร็จลุล่วง ได้มีการประเมินผล หรือไม่อย่างไร การทำงานเป็นไปตามแผนงานหรือไม่ เกิดปัญหาหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

21. ในการจัดการสื่อกราฟิกป้าย พบปัญหาหรือประเด็นสำคัญอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร ผลจากการประเมินการจัดการสื่อกราฟิก ได้นำมาวางแผนหรือเปลี่ยนแปลง การทำแผนการจัดการสื่อกราฟิกในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

22. การประเมินผล การจัดการสื่อกราฟิกป้าย ปราบกฎ จุดเด่น และ จุดด้อย ในป้ายใดบ้าง
ของการใช้สื่อกราฟิก ในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์.
พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก เขต 1 ผลเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

23. ผู้มีอำนาจหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการสื่อกราฟิกมีโอกาสได้ทบทวนกระบวนการจัดการสื่อกราฟิกทุกประเภท จากข้อเสนอแนะ จากการประเมินหรือไม่ ใช้อย่างไร
และใช้วิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

นิยามศัพท์

1. กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ การวางแผน การประเมินความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม การวางแผนการจัดการ การกำหนดรายการการจัดการ และการประเมินผลเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรวัฒนธรรม
2. ทรัพยากร ในพื้นที่ หมายถึง ซากอารยธรรมแหล่งโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ พระราชวัง โบราณ วัง พระตำหนัก พระที่นั่ง คู่มุ บ่อมปราการ กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถาน สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม เอกสารทางประวัติศาสตร์ รวมถึงอนุสาวรีย์ ในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. สื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง สื่อกราฟิกที่มีลักษณะแบบติดตั้งแบบถาวรในบริเวณพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยป้ายสัญลักษณ์แบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1. ป้ายกฎระเบียบ (Regulation) มี 2 ประเภทได้แก่ ป้ายห้ามนำเข้า (Prohibition) และป้ายข้อปฏิบัติ หมวดที่ 2. ป้ายคำเตือน (Warning) มี 2 ประเภทได้แก่ ป้ายระวัง (Caution) และป้ายอันตราย (Danger) และหมวดที่ 3. ป้ายข้อควรทราบ (Information) มี 2 ประเภทได้แก่ ป้ายบอกเหตุฉุกเฉิน และป้ายข้อมูลทั่วไป ติดตั้งเป็นการถาวร ใช้เพื่อให้ข้อมูลภายในพื้นที่อุทยานฯ
4. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขต 1 หมายถึง พื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 1 โดยมีสถานที่ทั้งหมด 42 แห่ง

คู่มือการเก็บข้อมูลวิจัย (ชุดที่ 2)

กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

(Graphic Media Management Procedures at Cultural Attractions: Research on
a Cultural World Heritage site Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park)

โดย

นางสาว ณีฐวดี ศรีคชา

นิสิตปริญญาเอก สาขา ศิลปวัฒนธรรมวิจัย

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

ฉบับที่ 1.0 วันที่ 12 มีนาคม 2567

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ชุดที่ 2

เรื่อง กระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

Graphic Media Management Procedures at Cultural Attractions:

Research on a Cultural World Heritage site Phra Nakhon Si Ayutthaya Historical Park

คำชี้แจง ในการศึกษา มีจุดมุ่งหมาย 2 วัตถุประสงค์ คือ

1. ศึกษากระบวนการจัดการสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก
2. เสนอแนวทางพัฒนาสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก โดยแบบสอบถามชุดนี้ เป็นคำถามชุดที่ 2 ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาสื่อกราฟิก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

(* ข้อคำถามชุดที่ 2 นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้หาแนวทางพัฒนาสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กับกลุ่มประชากรกลุ่มที่ 2)

1. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็น แนวคิดการสื่อสารของสื่อกราฟิก ป้ายห้าม

เรื่อง การแต่งกาย ในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แบบสอบถามความคิดเห็น การสื่อสารของสื่อกราฟิก ป้ายห้ามตามพระราชบัญญัติ

โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 13

แบบสอบถามความคิดเห็น การสื่อสารของสื่อกราฟิกการ ป้ายห้ามและป้ายข้อมูลอื่นๆ

ในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. การวิจัยครั้งนี้จะสมบูรณ์และมีความเชื่อถือได้ขึ้นอยู่กับคำตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง และครบทุกข้อ อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปในการนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อกราฟิก

3. การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่ผลเสียใดๆ ต้องคัดกรและการปฏิบัติงานของท่าน ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้จะเก็บรักษาไว้เป็นความลับและใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณ

นางสาว ณัฐวี ศีลธาดา

นิสิตปริญญาเอก สาขา ศิลปวัฒนธรรมวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม (Personal Information)

คำชี้แจง ขอให้ท่านให้ข้อมูลตามหัวข้อดังต่อไปนี้

โปรดกรอกข้อความในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด

ชื่อ นามสกุล

1. สถานภาพผู้ตอบ (Status)

- นักวิชาการด้านศิลปะและการออกแบบ : การออกแบบกราฟิก
- นักประกอบวิชาชีพด้านศิลปะและการออกแบบ : การออกแบบกราฟิก

2. เพศ (Gender)

- ชาย Male หญิง Female อื่น ๆ Others

3. อายุ (Age) ปี

4. วันที่ให้สัมภาษณ์ เดือน พ.ศ. เวลา

5. สถานที่ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสื่อกราฟิก

แบบสอบถามฉบับนี้ใช้ประกอบกับผลงานออกแบบสื่อกราฟิก (ป้าย) ที่ผู้วิจัยพัฒนาจากข้อสรุปความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มที่ 1 โดยออกแบบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาป้ายประเภทต่างๆ ซึ่งได้แก่ ป้ายหมวดกฎระเบียบ เช่น ป้ายห้าม, ป้ายข้อปฏิบัติ ป้ายหมวดคำเตือน เช่น ป้ายระวัง ป้ายอันตรายและ ป้ายหมวดข้อควรทราบ เช่น ป้ายบอกเหตุฉุกเฉิน และป้ายข้อมูลทั่วไป ในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลก เขต 1 และ โปรดอธิบายความคิดเห็น เหตุผลที่ท่านตอบแบบสอบถามว่าเพราะเหตุใด รวมถึงท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขอย่างไร ขอให้ทุกท่านกรณารอกข้อมูลความคิดเห็น เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามดังต่อไปนี้

ด้านองค์ประกอบของป้าย

1. ในการจัดองค์ประกอบป้าย รูปร่างรูปทรง สี ตำแหน่งของภาพและตัวอักษรบนป้าย สามารถสื่อสารชนิดของป้าย ได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านองค์ประกอบของภาพ

2. ในการจัดองค์ประกอบของภาพ ลักษณะของรูปภาพ มุมภาพ สามารถสื่อสารได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ภาษาและข้อความที่ใช้ประกอบกับรูปภาพบนป้าย สามารถสื่อสารและมีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

ด้านองค์ประกอบของตัวอักษร

4. ในการจัดองค์ประกอบของตัวอักษรบนป้าย มีความยากง่ายในการอ่านตัวอักษร (Readability) หรือไม้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. รูปแบบของ ตัวอักษร (Font Style) บนป้ายมีความเหมาะสม หรือไม้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. การจัดตำแหน่งตัวอักษรบนป้าย และขนาดของตัวอักษร มีความเหมาะสมหรือไม้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

7. สีที่เลือกใช้สำหรับพื้นหลังของป้าย มีความเหมาะสมกับเป็นไปตามทฤษฎีทางการออกแบบป้าย หรือไม้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยการวิจัย

AF19-03-03.1
August, 2023

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ชื่อโครงการวิจัย : กระบวนการจัดการสื่อกราฟิกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลก

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวณัฐวดี ศรีคชา

หน่วยงานต้นสังกัด : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขรับรองโครงการวิจัย : SWUEC-672116

รายการเอกสารที่รับรอง :

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณา	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2567
2. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์	ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2566
3. เอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัคร	ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2566
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2567
5. ประวัติผู้วิจัย	

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ได้

วันที่รับรอง : 21 มีนาคม 2567

วันที่หมดอายุ : 20 มีนาคม 2568

(ลงชื่อ).....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ชุดสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (ชุดที่ 2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ชั้น 17
โทร. (02) 6495000 ต่อ 17503, 17506 โทรสาร (02) 2042590

ประวัติผู้เขียน

